

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2005)

La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya

Autors

**Carolina Villacampa Estiarte
Núria Torres Rosell
M. Eulàlia Luque Reina**

Any 2006

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2005)

La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya

Autors

**Carolina Villacampa Estiarte
Núria Torres Rosell
M. Eulàlia Luque Reina**

Any 2006

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Índex

1.	Introducció	4
3.3.1	Període anterior.....	41
3.3.2	Variables personals.....	42
3.3.3	Condemna d'estudi.....	43
3.3.4	Període posterior.....	44
3.4	Plantilla de recollida de dades	45
3.5	Obtenció de les dades	46
3.6	Procediment	46
4	Resultats.....	48
4.3	Descripció de la població estudiada	48
4.3.1	Característiques personals i demogràfiques	48
4.3.2	La condemna d'estudi	51
4.1	Diferències entre dones i homes	72
4.2.1	Característiques personals i demogràfiques	72
4.2.2	Els antecedents.....	73
4.2.3	La condemna d'estudi	74
4.3	Diferències entre espanyols i estrangers	77
4.3.1	Característiques personals.....	77
4.3.2	Els antecedents.....	77
4.3.3	La condemna d'estudi	78
4.4	Diferències entre els qui tenen antecedents de presó i els qui no	81
4.4.1	Característiques personals.....	81
4.4.2	La condemna d'estudi	82
4.5	Reincidència, quantitat de reincidència i temps que es triga a reincidir	85
4.5.1	La taxa de reincidència.....	85
4.5.2	Nombre de reincidències.....	95
5	Síntesi de resultats	102
6	Conclusions i verificació d'hipòtesis	107
7	Referències bibliogràfiques	116
8	Annex: plantilla de recollida de dades	120

1. Introducció

La investigació que es presenta té per objecte l'anàlisi de la taxa de reincidència de persones condemnades a Catalunya a les que els fou aplicada una mesura alternativa de caràcter penal, el compliment de la qual va finalitzar al llarg de l'any 2000, que han estat objecte de seguiment fins el 30 de juny de l'any 2005. Es tracta, en concret, de l'anàlisi dels índexs de reincidència per part d'individus que han estat sotmesos a dos tipus diversos d'alternatives a la presó. D'una banda, de persones a les quals els fou suspesa la pena de privativa de llibertat objecte de la corresponent condemna, sempre, en aquest cas, que la persona en qüestió fou sotmesa a algun tipus de regles de conducta o d'obligacions en el període de suspensió. D'altra banda, persones a les quals els fou substituïda la pena de presó constitutiva inicialment de la condemna, sempre, en aquest segon cas, que la pena substitutiva fos la de treballs en benefici de la comunitat.

En presentar la nostra tasca, ens referim a l'estudi dels percentatges de reincidència a Catalunya per part dels subjectes a mesures alternatives tot i conèixer l'heterogeneïtat de les mesures incloses dintre dels termes més clàssics d'alternatives a la presó o de substitutius penals i dels més contemporanis de sancions i mesures aplicables en la comunitat¹. Integren aquests termes un conjunt heterogeni de mecanismes que no operen de la mateixa manera, ni amb caràcter general ni respecte de la pròpia pena que pretenen evitar, i que fins i tot tenen diversa naturalesa jurídica². Es tracta, però, de mesures que tenen en comú dos trets, tant la seva finalitat com el seu àmbit d'aplicació. En primer lloc, pel que fa a la primera, tots aquests mecanismes s'adrecen a evitar o a reduir l'aplicació de la pena de presó. En segon lloc, en relació al seu àmbit d'aplicació, acostuma a venir circumscrit a les penes de presó de curta durada.

---

¹ Algunes precisions terminològiques sobre aquestes qüestions es poden trobar a SERRANO PASCUAL, *Las formas sustitutivas de la prisión en el Derecho penal español*, Ed. Trivium, Madrid, 1999, pp. 27 i ss.

² En aquest sentit, DE LA CUESTA ARZAMENDI, "Alternativas a las penas cortas privativas de libertad en el proyecto de 1992", a *Política criminal y Reforma Penal*, LH al Prof. Juan del Rosal, Madrid, 1993, p. 322.

Malgrat la indeterminació del concepte, sí que es poden delimitar terminològicament les alternatives político-criminals a la presó, les sancions alternatives a la presó i les conseqüències jurídico-penals substitutives de la presó o formes substitutives de la presó³. Entenem per alternatives político-criminals a la presó aquelles que responen a una política-criminal alternativa, fins al punt d'incloure la desformalització i la despenalització, mecanismes que juntament amb estratègies socials, econòmiques i educacionals tendrien a contreure el camp d'aplicació del dret penal. En segon lloc, les sancions alternatives suposen la previsió de conseqüències jurídiques per al delictes diverses a la presó, és a dir, la previsió legal de penes no privatives de llibertat. Finalment, les conseqüències jurídico-penals substitutives de la presó o les formes substitutives de la presó, es pot considerar que formen part de les sancions alternatives, tot i reduint el seu camp d'aplicació als casos en què de l'aplicació habitual de la llei se n'hauria de derivar la pena de presó, que s'evita amb l'aplicació d'una d'aquestes alternatives.

Efectuades aquestes previsions terminològiques prèvies, hom pot afirmar que el treball que ara s'introdueix investiga la taxa de reincidència a Catalunya de persones sotmeses a conseqüències jurídico-penals substitutives de la presó o d'altres privatives de llibertat, atès que tant la suspensió de l'execució d'aquestes com la substitució de l'arrest de cap de setmana per la pena de treballs en benefici de la comunitat –única possibilitat, a banda de la responsabilitat personal subsidiària per impagament de multa, d'aplicar aquesta sanció alternativa abans de l'octubre de l'any 2004, en què va entrar en vigor la LO 15/2003- és la prèvia condemna a una pena privativa de llibertat. En concret, es tracta de formes substitutives de la presó de les que es poden aplicar en la fase de judici i sentència⁴.

---

³ Cfr. SERRANO PASCUAL, *Las formas sustitutivas de la prisión en el Derecho penal español*, op. cit., p. 48.

⁴ Això segons la classificació proposada per SERRANO PASCUAL, *Las formas sustitutivas de la prisión en Derecho penal español*, op. cit., pp. 51-53, qui, partint del moment en què poden ser acordades, distingeix entre les que operen en una fase anterior al judici, en la fase de judici i sentència i, finalment, en la fase d'execució de la sentència.

1.1 Estudis de reincidència previs realitzats a Catalunya

Els estudis de reincidència que s'han realitzat fins ara a Catalunya han estat fonamentalment de dos menes, els existents sobre reincidència penitenciària i el que versa sobre menors desinternats del centre educatiu l'Alzina.

En el primer dels supòsits, es tracta de dos estudis sobre reincidència penitenciària empírica d'excarcerats a Catalunya. El primer d'aquests es refereix a una mostra de persones que foren excarcerades l'any 1987, i fou realitzat per Redondo, Funes i Luque⁵. El segon, publicat enguany, efectua el seguiment dels qui foren excarcerats l'any 1997, i fou realitzat per Luque, Ferrer i Capdevila⁶. En ambdós casos s'ha pretès establir una taxa de reincidència que pugui ser revisada amb el temps, determinant, així mateix, les variables que poden fer que un subjecte reincideixi o no en el temps, amb la finalitat darrera d'aportar informació que pugui contribuir a millorar la intervenció penitenciària envers la rehabilitació dels interns. Pel que fa al més recent dels estudis, els objectius de la investigació se centren, més enllà de en actualitzar la taxa de reincidència penitenciària en relació a l'obtinguda dels excarcerats l'any 1987 i en descriure les relacions significatives entre determinades variables individuals i d'història delictiu i penitenciari, en identificar el perfil més comú de les persones reincidents en relació amb les no reincidents i, especialment, en aportar un model predictiu de la reincidència⁷, en la línia dels objectius dels estudis de reincidència penitenciària efectuats arreu.

Pel que fa als estudis de reincidència efectuats amb menors, a banda de l'existent en un espectre internacional⁸, el més significatiu és l'efectuat per Forcadell, Camps, Rivarola i Pérez, consistent en un anàlisi de taxes de

---

⁵ Els resultats de la investigació han estat publicats a REDONDO, FUNES, LUQUE, *Justícia penal i reincidència*, Barcelona, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Col·lecció Justícia i Societat, núm.9, 1993.

⁶ Els resultats de la investigació han estat publicats a LUQUE REINA/FERRER PUIG/CAPDEVILA CAPDEVILA, *La reincidència penitenciària a Catalunya, Justícia i Societat*, núm.25, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Barcelona, 2005.

⁷ Àmpliament sobre els objectius i les finalitats perseguides amb l'estudi LUQUE REINA/FERRER PUIG/CAPDEVILA CAPDEVILA, o.u.c., pp. 29 i ss.

⁸ Els resultats del mateix han estat publicats al núm. 15 de la col·lecció Justícia i Societat, sota el títol *Reincidència en la Justícia de menors. Avaluació internacional*.

reincidència de joves desinternats del Centre Educatiu l'Alzina, fonamentalment orientat a la comprovació de l'eficàcia de determinats programes de tractament endegats en aquest centre.

Segons es dedueix de les dades exposades, els estudis sobre reincidència a Catalunya efectuats fins al moment es refereixen al seguiment d'adults, de joves o de menors, que han estat sotmesos a una sanció privativa de llibertat. Es tracta d'estudis direccionats, en consonància amb els realitzats en altres països, tant a avaluar l'efectivitat de programes de tractament en l'àmbit penitenciari com a determinar els factors predictors de risc de reincidència en persones que han estat sotmeses a mesures que impliquen privació de llibertat. Però fins ara no s'havia efectuat una anàlisi a nivell de Catalunya sobre l'efectivitat en ordre a l'evitació de la reincidència de les formes substitutives de la presó.

Certament, l'estudi que ara es presenta és parcial, en el sentit que no s'inclouen en la mostra persones sotmeses a sancions alternatives diverses a la suspensió de la pena quan s'imposen obligacions de comportament o a substitucions quan la pena substitutiva és la de treballs en benefici de la comunitat. No obstant aquestes limitacions en la mostra, que venen determinades pel contingut informatiu de les fonts utilitzades, centrar l'anàlisi en aquestes mesures és significatiu. D'una banda, pel que fa a les substitucions de penes d'arrest de cap de setmana per treballs en benefici de la comunitat, perquè aquesta, a més de constituir des de l'any 2004 una pena principal al nostre ordenament penal, representa també des d'aquell any, juntament amb la pena de multa, la única possible pena substitutiva, un cop desaparegut l'arrest de cap de setmana, a la pena de presó. D'altra banda, en relació a la suspensió de penes privatives de llibertat imposant obligacions, perquè malgrat el Codi penal no impedeix d'aplicar aquest mecanisme en qualsevol pena de les considerades privatives de llibertat, únicament admet la imposició d'obligacions en el cas de la suspensió de l'execució de la pena de presó, que constitueix la pena privativa de llibertat que més alternatives demanda.

1.2 Concepte de reincidència

En qualsevol estudi sobre reincidència, cal la prèvia determinació del camp semàntic atribuït al mot quan aquest ha admès tantes accepcions com el que ara ens ocupa.

Partint de que en sentit vulgar es parla de reincidència quan una persona que ja ha comès un il·lícit penal, torna novament a fer-ho, segons les fonts de les quals hom n'extreu dades per determinar taxes de reincidència se n'han diferenciat tres tipus⁹:

- la reincidència policíaca, que representa la mesura més àmplia de la reincidència. S'identifica amb la pròpia d'una persona detinguda més d'un cop per la comissió presumpta d'un o més fets delictius nous. Identifica la reincidència amb un nou arrest, sempre que aquest doni lloc a la confecció d'un atestat policial tramitat al jutjat competent.
- la reincidència penal, més restringida que l'anterior, perquè es produeix quan, a més de la nova detenció, hi ha una nova condemna judicial.
- la reincidència penitenciària, finalment, la més restringida, car només inclou aquells subjectes que a banda de ser novament condemnats, han reingressat novament a presó per una nova causa.

En un altre ordre de consideracions, al marge de la concurrència o no de les circumstàncies exigides pel Codi penal per tal de poder aplicar l'agreujant de reincidència -el que podríem designar com a reincidència "tècnica"¹⁰-, es diferencia un concepte jurídic i un concepte empíric de reincidència¹¹. La reincidència jurídica s'identifica amb els antecedents delictius d'una determinada mostra de subjectes presos en consideració que han delinquit abans, és a dir, es fa equivaler a la reiteració delictiva en sentit retrospectiu.

---

⁹ Cfr. LUQUE/FERRER/CAPDEVILA, *La reincidència penitenciària a Catalunya*, op. cit., pp. 15-16.

¹⁰ Tradicionalment aquest havia estat el sentit que s'havia donat a l'accepció "reincidència jurídica". Segons l'art. 22, circumstància 8ª, CP, que només contempla ja la reincidència homogènia, és reincident qui, al delinquir, hagi estat ja condemnat executòriament per un delictes comprès en el mateix títol del Codi, sempre que sigui de la mateixa naturalesa, i això, sempre que no estiguin cancel·lats els antecedents penals o haguessin degut d'estar-ho pel transcurs dels terminis establerts a l'art. 136 CP.

Diversament, la reincidència empírica s'identifica amb la reiteració delictiva de la mostra però de futur, la reiteració delictiva produïda en un determinat període de seguiment després de la condemna base.

Tal com exposem més endavant¹², s'entén per reincidència, als efectes d'aquest estudi, l'existència d'un nou contacte amb l'administració penitenciària o amb l'administració d'execució de les mesures penals alternatives per un nou fet dut a terme amb posterioritat a la data d'inici de la mesura penal alternativa base. Prenent en consideració aquesta concepció i considerant que s'efectua un seguiment dels subjectes que finalitzen la mesura al llarg de l'any 2000 fins al 30 de juny de l'any 2005, es parteix d'un concepte empíric de reincidència. Pel que fa a les fonts de les quals es treuen les dades, no podem, però, adoptar cap de les tipologies de la reincidència referides a l'inici del paràgraf. Com que el nou contacte amb l'administració penitenciària o amb l'encarregada de l'execució de les mesures penals alternatives no ha de ser necessàriament fruit d'una nova condemna, perquè ens podem trobar, per exemple, davant un pres preventiu, no podem parlar de reincidència penal. Tampoc no podem usar el mot "reincidència penitenciària", atès que el nou contacte amb una entitat administrativa encarregada de l'execució de sancions penals no només ha de ser amb la penitenciària.

Atès que del que es tracta és de constatar si en el corresponent període de seguiment el subjecte ha entrat novament en contacte amb una de les dues administracions encarregades de l'execució de sancions penals per una nova causa, es pot concloure que partim d'un concepte de reincidència que podríem designar com "administrativa".

---

¹¹ En aquest sentit, REDONDO/FUNES/LUQUE, *Justícia penal i reincidència*, op. cit.

¹² vid. Infra apartat 3.2.

1.3 Marc legal

Abans d'exposar la metodologia emprada en la realització de la tasca investigadora i de relacionar els resultats obtinguts, cal aclarir la regulació jurídica de les mesures alternatives a les quals es troben sotmesos els subjectes la taxa de reincidència dels quals es pretén determinar. Hem esmentat com la recerca até al seguiment de subjectes sotmesos a dos tipus de formes alternatives a la presó, la suspensió de l'execució de la pena de presó quan al subjecte se li imposen obligacions específiques a complir durant el període de prova i els treballs en benefici de la comunitat, que fins a l'entrada en vigor de la Llei Orgànica 15/2003, de 25 de novembre, només podien constituir una pena substitutiva de la pena d'arrest de cap de setmana, a banda de consistir en una possible forma de compliment de la responsabilitat personal subsidiària en cas d'impagament de la pena de multa.

Ambdós mecanismes, això és, la suspensió de l'execució i la substitució de les penes privatives de llibertat integren, juntament amb la llibertat condicional, el que el propi Codi penal anomena -en rubricar el cap. III, del Tit. III, del Llibre I- les formes substitutives de la l'execució de les penes privatives de llibertat. No obstant la regulació conjunta, ambdós expedients es diferencien de la llibertat condicional en què efectivament suposen una alternativa a l'execució de la pena privativa de llibertat, perquè l'eviten. A diferència d'aquestes, la llibertat condicional constitueix una figura jurídica que s'aplica un cop iniciada l'execució de la pena, en concret de la de presó¹³, i constitueix una part del seu compliment, una fase del sistema progressiu de compliment que perfila la Llei Orgànica General Penitenciària¹⁴. Aquests dos mecanismes constitueixen així

---

¹³ Malgrat que tant la suspensió com la substitució han estat expedients que, juntament amb la desaparició de les penes de presó inferiors a 6 mesos, expliquen la reducció de la població penitenciària d'ençà de l'entrada en vigor del CP de 1995, la substitució ha estat una alternativa fins ara menys usada pels jutges. Aquesta dada es posa de manifest en l'estudi empíric realitzat per CID/LARRAURI (Coords.), *Jueces penales y penas en España (aplicación de las penas alternativas a la privación de libertad en los juzgados de lo penal)*, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 2002, p. 72, en relació a l'ús d'aquestes alternatives per part dels Jutjats de lo penal de Barcelona. En aquest sentit, CID MOLINÉ, "La suspensión de la pena en España: descarceración y reincidencia", a RDPC, nº 15 (2005), p. 230, sosté que d'aquestes tres alternatives la causa principal de la reducció del nombre d'entrades en presó és l'acord de suspensions.

¹⁴ Sobre la naturalesa penal substantiva o penitenciària d'aquest expedient, vid. les diverses posicions de la doctrina a GRACIA MARTÍN/ALASTUEY DOBÓN, a GRACIA MARTÍN (Coord.), *Lecciones de consecuencias jurídicas del delito*, 3ª edició, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 2004, pp. 98 i ss.

vertaderes alternatives a la pena de presó –i a altres penes privatives de llibertat- en què la llei, un cop assegurades les finalitats preventivo-general, essencialment de caire intimidatori, mitjançant l'establiment de límits qualitatius i quantitius a la pena suspendible i substituïble, renuncia a l'execució d'aquesta, especialment en el cas de la suspensió –sigui mitjançant l'aplicació d'una pena diversa o a través de la submissió al condemnat d'un període de prova- quan consideracions de caire preventiu especial així ho aconsellin. Ambdós mecanismes tenen, doncs, com a finalitat comuna evitar l'ingrés en presó.

A banda d'aquests trets comuns, ambdues institucions, la suspensió de l'execució i la substitució de les penes privatives de llibertat mantenen la seva singularitat i divergeixen en prou aspectes. Son diferents en el pla aplicatiu, si més no teòric, car mentre la substitució constitueix una resposta sancionadora normal a la delinqüència d'escassa gravetat, una mena d'esglaió intermig entre la despenalització i el traspàs de la pena detentiva a una posició *d'última ratio*, la suspensió es d'aplicació menys freqüent i està més clarament fonamentada en la valoració de la personalitat del condemnat. És a dir, la substitució intervé sobre un pla objectiu, centrat en la gravetat del delict, mentre la suspensió ho fa en un pla subjectiu¹⁵. A més, la suspensió incideix sobre l'aplicabilitat de la sanció, sobre els seus efectes, mentre la substitució incideix sobre la pròpia existència de la pena substituïda, la qual cosa determina que en la suspensió la pena deixada d'executar sempre pot tornar a la vida cas d'incomplir-se determinades condicions. D'ací que es consideri que la suspensió no té la naturalesa de sanció, sinó de renúncia condicionada a la pena.

Aquestes característiques comunes conjugades amb la diversitat d'aquestes institucions fan que s'hagi plantejat quin expedient cal aplicar amb caràcter preferent quan concorren els requisits especificats en totes dues regulacions¹⁶.

---

¹⁵ Àmpliament sobre aquestes divergències vid. SANZ MULAS, *Alternativas a la pena privativa de libertad*, Ed. Colex, Madrid, 2000, pp. 272 i ss.

¹⁶ Sobre aquesta qüestió MAPELLI/TERRADILLOS, *Las consecuencias jurídicas del delito*, 3ª edició, Ed. Civitas, Madrid, 1996, p. 105, que defensen que el jutge haurà d'optar per una o altra figura en funció de consideracions preventivo-especials. En sentit parcialment divergent, GRACIA MARTIN/ALASTUEY DOBÓN, a GRACIA MARTÍN (Coord.), *Lecciones de consecuencias jurídicas del delito*, op. cit., pp. 293-294.

1.3.1 Suspensió de l'execució de les penes privatives de llibertat

Quant a la regulació que el Codi penal fa de la figura de la suspensió als arts. 80 i ss. del Codi penal, es configura com un model mixt entre el sistema continental –el basat en la *sursis* belga- i la *probation* anglosaxona¹⁷. El sistema de la *sursis* simple consisteix pròpiament en la suspensió condicional de la pena, és a dir, en l'emissió d'una sentència en la qual el jutge o el Tribunal, a banda del veredicte de culpabilitat, determina la condemna i la pena corresponent, l'execució de la qual es deixa en suspens, quedant la condemna provisionalment enregistrada, a efectes d'antecedents penals, en el corresponent registre. En contraposició, la *probation*, que es pot afirmar que ha esdevingut en l'actualitat una autèntica pena autònoma, consisteix en què el Jutge, un cop comprovada la responsabilitat penal de l'acusat, no estableix un veredicte de culpabilitat en una sentència, sinó que sotmet l'acusat a un seguit de condicions de caire educatiu i rehabilitador que aquest resta obligat a complir durant un determinat període, en què serà ajudat pel *probation-officer*, de manera que transcorregut aquest, l'acusat compareix novament davant el Jutge, qui, prenent en consideració el comportament de l'acusat en el període de prova, decideix si li imposa la condemna o deixa sense efecte tot el procediment. És a dir, suposa un ajornament del veredicte que, si no s'arriba a emetre, implica que l'acusat ni tan sols no tindrà antecedents penals per aquests fets. Entre ambdós expedients es troba el model mixt, que hom identifica amb la *sursis avec mise à l'épreuve*, que, partint de la *sursis* simple, per influència de la *probation*, va acabar per significar no només una suspensió de l'execució de la pena amb la condició de no delinquir, en introduir la possibilitat que el Jutge pogués imposar algun tipus de deures o control que el beneficiari també ha de complir per veure finalment remesa la pena, tot i que amb ajut i control de personal especialitzat¹⁸.

---

¹⁷ D'aquesta opinió, per tots, GRACIA MARTIN/ALASTUEY DOBÓN, o.u.c., p. 295; GARCÍA ARÁN, *Fundamentos y aplicación de las penas y medidas de seguridad en el Código penal de 1995*, Ed. Aranzadi, Pamplona, 1997, p. 101.

¹⁸ Sobre els diferents models, vid. àmpliament, SANZ MULAS, *Alternativas a la pena privativa de libertad*, op. cit., pp. 267 i ss.

Partint d'aquestes consideracions, malgrat tenia molt més en comú amb la *probation* l'expedient de la suspensió del veredict, que només va estar contemplat en el nostre estat com a dret projectat mitjançant el PLOCP de 1980¹⁹, l'actual regulació de la suspensió de l'execució de les penes privatives de llibertat introdueix alguns elements d'híbridesa en admetre la possibilitat d'imposar regles de conducta u obligacions durant el període de prova, sempre que la pena suspesa sigui de presó. Això no obstant, s'allunya d'aquest sistema en no preveure que el sotmès a prova tingui recolzament o control administratiu de compliment d'aquestes regles o deures²⁰. I convé així mateix advertir que l'esmentat caràcter híbrid ha estat atemperat amb la reforma operada per la LO 15/2003, de 25 de novembre, que ha suprimit la referència que contenien els arts. 82 i 85 CP a la Secció Especial del *Registro Central de Penados y Rebeldes*, una secció amb publicitat limitada on s'inscrivien les condemnes en cas de suspensió, inscripcions que eren cancel·lades tan bon punt se superava exitosament el període de prova, de manera que no constaven antecedents penals. Sembla, doncs, que suprimida aquesta secció, les inscripcions per condemnes, encara que suspeses, hauran de seguir el règim general, de manera que els antecedents penals es cancel·laran un cop complertes les condicions referides a l'art. 136 CP.

El Codi penal dedica els articles 80 a 87 a la regulació de la suspensió. Pel que fa als trets essencials de la institució, en concret al procediment per a concedir-la, la decisió sobre el seu acord és potestativa per part del Jutge o Tribunal.

---

¹⁹ Àmpliament sobre la suspensió del veredict en aquest cos normatiu, VALMAÑA OCHAÍTA, *Sustitutivos penales y proyectos de reforma en el Derecho penal español*, Ed. Ministerio de Justicia, Madrid, 1990, pp. 37 i ss.

²⁰ No obstant, aquesta situació de manca d'assistència està començant a canviar, a jutjar per les disposicions contingudes al cap. IV del RD 515/2005, de 6 de maig, "*por el que se establecen las circunstancias de ejecución de las penas de trabajos en beneficio de la comunidad y de localización permanente, de determinadas medidas de seguridad, así como de la suspensión de la ejecución de las penas privativas de libertad*". Segons aquest, quan la suspensió es condiciona a la regla consistent en la participació en determinats programes o a complir els altres deures que el Jutge consideri convenients per a la rehabilitació social del penat que no siguin atemptatoris contra la seva dignitat i comptant amb la seva conformitat, o bé quan es tracti de la suspensió amb obligació de submissió a tractament de l'art. 87 CP, els serveis socials penitenciaris del lloc on el penat tingui la seva residència són els encarregats de realitzar les actuacions necessàries per garantir el compliment de les obligacions. Amb aquesta finalitat, segons estableix l'art. 17 RD, són els encarregats d'elaborar un pla individual d'intervenció i seguiment, que eleven al Tribunal sentenciador per a la seva aprovació o rectificació. Un cop aprovat judicialment el pla, són els mateixos òrgans els encarregats tant de derivar al penat al centre o servei específic per al compliment de l'obligació, com d'efectuar-ne el control i el seguiment, així com d'elevar els corresponents informes, amb una periodicitat mínima trimestral, al Jutge o Tribunal sentenciador.

Segons estableix l'art. 82 CP l'òrgan que ha conegut de la causa ha de decidir en relació a la concessió de la mateixa, constatat el compliment dels requisits, un cop declarada la fermesa de la sentència. La decisió sobre el seu acord s'ha de prendre, tal com explicita l'art. 80.1 CP, mitjançant resolució motivada, és a dir, aute, on el mateix precepte indica a l'operador que cal tenir en compte fonamentalment la perillositat criminal del subjecte, així com l'existència d'altres procediments penals contra el subjecte. És a dir, més enllà de la concreta existència d'antecedents penals, la manca dels quals és requisit necessari per poder acordar l'aplicació d'aquest substitutiu, s'indica al jutge la necessitat de valorar la previsibilitat de futures condemnes en la fonamentació jurídica de la resolució a través de la qual acordi l'adopció de la mesura. A banda d'això, també s'incorpora com element a valorar per acordar la seva concessió la perillositat criminal del subjecte, exigència que ha estat objecte de crítiques²¹. Cal dir que aquestes no han estat mancades de fonament, car habitualment els òrgans jurisdiccionals no tenen els mitjans necessaris per efectuar judicis de pronòstic sobre la base de criteris científics, amb la qual cosa les apreciacions al respecte acostumen a ser merament intuïtives.

Malgrat el Jutge o Tribunal sentenciador ha de ponderar aquests extrems per decidir en execució de sentència si acorda l'aplicació del substitutiu, per poder arribar a prendre aquesta decisió, cal que el condemnat compleixi una sèrie de requisits, que determina l'art. 81 CP. Les condicions necessàries per poder suspendre la pena, en el que podríem anomenar "règim ordinari o general" de suspensió²², es refereixen tant a la naturalesa i durada de la pena que es pretén suspendre, com a la persona del condemnat, com finalment a la

---

²¹ Es pot aventurar que potser el legislador, a través de la LO 15/2003, de 25 de novembre, va incloure la referència a altres procediments penals existents contra el subjecte per intentar evitar les crítiques a la indeterminació d'un expedient tan difícilment concretable com la perillositat criminal. Sobre les crítiques a aquest concepte vid, entre altres, GONZÁLEZ ZORRILLA, "Suspensión de la pena y "probation", a CID/LARRAURI (Coord.), *Penas alternativas a la prisión*, op. cit., p. 72; SERRANO PASCUAL, *Las formas substitutivas de la prisión en el Derecho español*, op. cit., pp. 311 i ss. Sobre les temptatives d'emplenar de contingut el concepte sobre la base de la necessitat de pena atenent a les característiques personals del subjecte, vid. GRACIA MARTÍN/ALASTUEY DOBÓN, a GRACIA MARTÍN (Coord.), *Lecciones sobre consecuencias jurídicas del delito*, op. cit., p. 308; GARCÍA ARÁN, *Fundamentos y aplicación de penas y medidas de seguridad*, op. cit., pp. 103-104.

²² Utilitzem aquesta denominació per contraposició al que han estat designats com a règims específics. En aquesta designació s'inclouen tant la possibilitat de concedir la suspensió de la pena a penats que pateixin malalties molt greus amb patiments incurables, a que es refereix l'art. 80.4 CP, com el règim

satisfacció de les responsabilitats civils. Encara que aquest precepte no esmenti quines classes de pena poden ser objecte de suspensió, limitant-se a fer referència a la durada de les mateixes, el propi art. 80.1 CP indica que poden deixar-se en suspens les penes privatives de llibertat no superiors a dos anys²³. Cal entendre, doncs, segons la doctrina majoritària, que les penes privatives de llibertat son totes aquelles que incorpora l'art. 35 CP, és a dir, la pena de presó, la localització permanent després de l'entrada en vigor de la LO 15/2003, i la responsabilitat personal subsidiària en cas d'impagament de la pena de multa. Tot i això, la possibilitat d'entendre incorporada aquesta darrera pena entre les suspendibles havia estat objecte de discussió²⁴. El fet que la suspensió de l'execució sigui únicament d'aquesta classe de penes, suposa que la resta de penes incloses en el catàleg del codi penal poden ésser suspeses, per la qual cosa cal negar aquesta possibilitat respecte de les penes privatives de drets –principals o accessòries- o de la pena pecuniària, de la mateixa manera que els efectes de la suspensió de l'execució de la pena no abasten els efectes de naturalesa civil derivats de la condemna, com succeeix amb la responsabilitat civil²⁵.

Quant a les condicions, en concret, les personals del subjecte que requereix l'art. 81.1^a, se centren en què ens hem de trobar davant un delinqüent primari, és a dir, cal que es tracti d'una persona que hagi delinquit per primer cop. El propi precepte aclareix que no es poden tenir en compte els antecedents

---

específic de suspensió de penes aplicable als qui han comès un delicte per causa de la seva dependència de les substàncies que menciona l'art. 20.2 CP, que incorpora l'art. 87 CP.

²³ Abans de la reforma operada per LO 15/2003, de 25 de novembre, aquest precepte contenia una referència a les penes privatives de llibertat "inferiors a dos anys", la qual cosa entrava en contradicció amb la referència a les penes de presó no superior als dos anys continguda en l'art. 81.2^a CP, tal com havien palesat alguns autors. Cfr., per tots, AYO FERNÁNDEZ, *Las penas, medidas de seguridad y consecuencias accesorias. Manual de determinación de las penas y de las demás consecuencias jurídico-penales del delito*, Ed. Aranzadi, Pamplona, 1997, pp. 101-102.

²⁴ Accepten com a suspendible també aquesta pena, per tots, MAPELLI/TERRADILLOS, *Las consecuencias jurídicas del delito*, op. cit., p. 96; GARCÍA ARAN, *Fundamentos y aplicación de penas y medidas de seguridad en el Código penal de 1995*, op. cit., pp. 102 i ss.; GONZÁLEZ ZORRILLA, "Suspensión de la pena y "probation", a CID/LARRAURI (Coord.), *Penas alternativas a la prisión*, Ed. Bosch, Barcelona, 1997, p. 67 i ss. També s'ha pronunciat en aquest sentit la Consulta 4/1999, de 17 de setembre, de la Fiscalia General de l'Estat, sobre algunes qüestions derivades de la regulació de la suspensió de l'execució de les penes privatives de llibertat. En sentit parcialment discordant, GRACIA/ALASTUEY, a GRACIA MARTÍN (Coord.), *Lecciones de consecuencias jurídicas del delito*, op. cit., p. 299.

²⁵ L'art. 88.3 CP explicita que la suspensió de l'execució de la pena no serà extensiva a la responsabilitat civil derivada del delicte o falta penats.

penals que hagin estat cancel·lats o que haguessin hagut de ser-ho. A banda de no existir a aquests efectes els antecedents que ja no ho son en sentit tècnic-jurídic, tampoc no es prenen en consideració les anteriors condemnes per delictes imprudents, car així ho estableix explícitament l'art. 81 CP, ni tampoc, segons opinió majoritària a la doctrina, les condemnes per falta, en interpretar el mot "delicte" que utilitza el precepte en sentit tècnic, sense identificar-lo, per tant, amb il·lícit penal²⁶.

En relació a la condemna, l'art. 81.2^a CP exigeix que la pena o penes imposades o la suma d'aquestes no superi els dos anys, tot i sense incloure en el còmput la derivada de l'impagament de la pena de multa. És a dir, tant si una pena privativa de llibertat s'imposa per la comissió d'un sol delicte, com si es tracta de la resultant d'aplicar les regles de determinació de la pena pròpies del concurs ideal, medial o del delicte continuat –que obeeixen al principi d'absorció amb exasperació- com si, finalment, es tracta de diverses penes privatives de llibertat conseqüència de la comissió de diversos delictes que s'han vist en un mateix procediment –concurso real de delictes amb independència que els delictes siguin o no connexos- aquesta o aquestes penes no poden ser superiors als dos anys. Amb l'aclariment que la suma de les penes imposades en un mateix procediment no podia ser superior als dos anys, el legislador de 1995 va pretendre finalitzar amb una pràctica jurisprudencial anterior, que admetia la remissió condicional de penes imposades en una mateixa resolució atenent a la seva singularitat²⁷. Per darrer, la LO 15/2003, de 25 de novembre, ha incorporat a aquest precepte l'aclariment que en el còmput no s'inclou la responsabilitat personal subsidiària derivada de l'impagament de la pena de multa, la qual cosa no impedeix que aquesta sigui una pena suspendible, però si evita que es pugui convertir en un obstacle per suspendre l'execució de penes de presó que es troben properes als dos anys el fet que el condemnat no tingui capacitat econòmica per fer front

---

²⁶ Per tots, GARCÍA ARÁN, *Fundamentos y aplicación de penas y medidas de seguridad en el Código penal de 1995*, op. cit., p. 105.

²⁷ Al respecte vid., entre altres, vid. SERRANO PASCUAL, *Las formas sustitutivas de la prisión en Derecho penal español*, op. cit., p. 304.

al pagament de la pena pecuniària, tal com havia demandat la doctrina dominant²⁸.

Finalment, com a tercera condició, l'art. 81.3^a CP exigeix la satisfacció de les responsabilitats civils originades, llevat que el tribunal sentenciador, un cop escoltats tant els interessats com el Ministeri Fiscal, declari la impossibilitat total o parcial que el condemnat faci front a les mateixes. Es tracta, per tant, de la previsió d'una condició que te per objecte premiar actituds favorables a la reparació a la víctima, llevat declaració total o parcial d'insolvència.

Concorrent aquest requisits, si el Jutge o Tribunal estima adequada la concessió de la suspensió, segons l'exercici d'aquesta facultat discrecional jurídicament vinculada que li atorga el Codi Penal²⁹, ha de determinar un període de prova que el beneficiari de la mesura ha de superar amb èxit per tal que li pugui ser remesa la pena, d'acord amb el que postula l'art. 85 CP. En aquest el jutge pot acordar, segons veurem, sotmetre el condemnat a determinades obligacions o regles de conducta, el que apropa la nostra suspensió condicional a la *probation* anglosaxona, però sense que aquest compti amb cap mena de recolzament especialitzat per complir amb les condicions, a diferència del que succeeix en aquell sistema.

El període de prova es determina abstractament al text punitiu en funció de la gravetat de la pena suspesa, atenent, per tant, a un criteri de proporcionalitat. En aquest sentit, segons preceptua l'art. 80.2 CP, el termini de suspensió serà de tres mesos a un any per a les penes lleus, i de dos a cinc anys per a les penes privatives de llibertat inferiors a dos anys. Cap interpretar que amb les penes privatives de llibertat inferiors a dos anys la llei es refereix, en realitat, només a les penes menys greus que poden ser suspeses. No obstant aquesta

---

²⁸ La major part dels autors que s'havien ocupat del tema havien postulat que en aquest còmput no s'havia d'incloure la responsabilitat personal subsidiària derivada de l'impagament de la pena de multa fins i tot abans que s'incorpores l'incís final d'aquest paràgraf, amb la finalitat d'evitar que en alguns casos la suspensió s'acordes o no en funció de la solvència del reu. Vid., entre altres, GONZÁLEZ ZORRILLA. "Suspensión de la pena y "probation", op. cit., p. 71, SERRANO PASCUAL, *Las formas sustitutivas de la prisión en el derecho penal español*, op. cit., p. 306. En els mateixos termes, Consulta de la Fiscalia General de l'Estat 4/1999, de 17 de setembre.

²⁹ Es refereix a aquesta potestat utilitzant l'expressió "discrecionalidad jurídicamente vinculada" MAPELLI/TERRADILLOS, *Las consecuencias jurídicas del delito*, op. cit., p. 94.

possible interpretació, la redacció del precepte en aquest extrem és desafortunada; d'una banda, perquè novament es torna a parlar de les penes privatives de llibertat inferiors a dos anys, quan és suspendible la pena de “fins a dos anys”; d'altra banda, perquè algunes penes privatives de llibertat inferiors a dos anys es consideren penes lleus i per aquestes el mateix precepte ja determina un termini de suspensió inferior al que pot arribar fins als cinc anys, per tant caldria que el propi text del precepte aclarís definitivament que cadascun dels períodes es correspon amb un determinat nivell de gravetat de la pena suspesa.

Per procedir a la individualització judicial del període de suspensió –emprant la terminologia utilitzada en seu de determinació de la pena- l'operador jurídic ha d'atendir, segons contempla l'esmentat art. 80.2 CP, a les circumstàncies personals dels delinqüents, les característiques del fet i la durada de la pena. Potser resulta en certa forma tautològic atendre a la durada de la pena quan ha estat justament aquesta la que ha servit per aplicar un o altre marc abstracte de suspensió. Fora d'aquesta, la resta d'extrems a tenir en compte són similars als contemplats a l'art. 66 CP en ordre a procedir a la determinació judicial de la pena; en conseqüència, tampoc no mereixen més comentari. No obstant, el que crida l'atenció és que per determinar el període de suspensió calgui que el Jutge hagi procedit prèviament a l'audiència de les parts. Aquesta exigència, més enllà de plantejar el dubte de si el terme “part” cal entendre'l en sentit processal, excloent, per tant, el denunciador que no ha comparegut al procediment com a part acusadora, planteja l'interrogant de perquè cal aquí l'audiència quan aquesta no s'exigeix per acordar la pròpia suspensió, on sí tindria més sentit escoltar les parts. És a dir, més enllà dels delictes privats o semiprivats³⁰, en els delictes públics, el codi prescindeix del tràmit d'audiència de les parts per a la presa de la decisió més transcendent –acordar o no la suspensió- quan curiosament l'exigeix per l'adopció d'una resolució de menor

---

³⁰ Al respecte, l'art. 86 CP estableix l'obligació del Jutge o del Tribunal de sentir a l'ofès o a qui el representi –no a les altres parts- abans de concedir els beneficis de la suspensió de l'execució de la pena sempre que ens trobem davant condemna per un delictes que només pot ser perseguit prèvia denúncia o querrela de l'ofès.

transcendència - la durada del període de suspensió un cop que ha estat concedida -.

Com ha estat indicat, durant el període de prova el condemnat al qual ha estat suspesa l'execució de la pena ha d'observar una sèrie d'obligacions, que són les que contempla l'art. 83 CP. La general, i que cal observar qualsevol que sigui la pena suspesa, és no delinquir en el període de prova determinat pel jutge. Quant al que cal entendre per delinquir, l'opinió majoritària a la doctrina considera que la condició només s'incompleix quan aquell a qui ha estat suspesa l'execució de la pena delinxeix i és condemnat en sentència ferma per la comissió del delictes en el període de suspensió³¹, tot i que es discuteix si el terme "delictes" cal entendre'l en sentit tècnic o inclou també la comissió de faltes³². És a dir, la condemna en període de prova per un fet comès amb anterioritat a la suspensió no suposa incompliment de la condició, car la persona no es pot considerar que hagi delinquit en el període, atès que estrictament no ha comès un fet delictiu en el període de prova, i tampoc no es pot afirmar que la persona que hagi incomplert la condició qui comet un fet delictiu pel que és jutjat un cop remesa la pena suspesa. En aquest darrer cas per dues diverses raons, la primera, perquè fins el moment en què recau sentència condemnatòria no es pot considerar enervada la presumpció constitucional d'innocència, del qual en resulta que fins a aquell moment no es pot afirmar que la persona va delinquir i, en segon lloc, perquè fins i tot admeten que es pugues arribar a la conclusió que així ha estat, tampoc no es preveu normativament cap mecanisme per tal de revocar una remissió de pena ja acordada.

A banda de la condició general, l'art. 83 CP preveu la possibilitat que el Jutge o Tribunal acordi l'adopció d'un seguit d'obligacions o regles de conducta que cal que el penat observi en el supòsit que siguin imposades, tot i que aquesta

---

³¹ D'aquesta opinió, GARCÍA ARÁN, *Fundamentos y aplicación de penas y medidas de seguridad en el Código penal de 1995*, op. cit., p. 110; MAPELLI/TERRADILLOS, *Las consecuencias jurídicas del delito*, op. cit., p. 102; GRACIA MARTÍN/ALASTUEY DOBÓN, a GRACIA MARTÍN (Coord.), *Lecciones de consecuencias jurídicas del delito*, op. cit., p. 312.

³² Al respecte, GRACIA MARTÍN/ALASTUEY DOBÓN, *ibidem*, consideren que n'hi ha prou amb la comissió d'una falta. En sentit divergent PRATS CANUT, a QUINTERO OLIVARES (Dir.), *Comentarios al nuevo Código penal*, Ed. Aranzadi, Pamplona, 1996, pp. 468-469.

possibilitat només es contempla en el cas que la pena suspesa sigui de presó. Aquestes suspensions amb la previsió d'obligacions específiques, com hem indicat, són les úniques que han estat objecte de consideració en aquesta investigació, car eren aquelles al coneixement de les quals hi teníem accés, entre altres coses perquè és respecte del compliment d'aquestes regles que l'art. 83.2 CP preveu que els serveis de l'administració corresponent han d'informar el Jutge o Tribunal amb una periodicitat de tres mesos sobre la seva observança³³.

La naturalesa de les esmentades regles de comportament és diversa, atès que mentre algunes d'elles tenen un caire merament interdictiu o prohibitiu, les altres comporten obligacions preceptives, de comportament positiu. Entre les interdictives, es poden incloure les tres primeres regles de comportament. És a dir, la prohibició d'aproximar-se a determinats llocs, la prohibició d'aproximar-se a la víctima o a aquells dels seus familiars o altres persones que determini el Jutge o Tribunal, o de comunicar-se amb ells i la prohibició d'absentar-se sense autorització del Jutge o Tribunal del lloc de residència, de contingut similar a les anomenades penes d'allunyament, o penes accessòries *sui generis* determinades a l'art. 48 CP, tot i sense incloure la privació del dret a residir en determinats llocs. Entre les regles amb contingut positiu hom pot comptar les tres darreres. Això és, en primer lloc, l'obligació de comparèixer personalment davant el Jutjat o Tribunal, o servei de l'Administració que aquests assenyalin per informar de les seves activitats i justificar-les; en segon lloc, l'obligació de participar en programes formatius, laborals, culturals, d'educació vial, sexual o altres similars i, finalment, tot i que en aquest cas el contingut de la regla imposada tant pot ser positiu com negatiu, l'obligació de complir amb la resta de deures que el Jutge o Tribunal estimi convenients per a la rehabilitació social del penat, prèvia la conformitat d'aquest, sempre que no atemptin contra la seva dignitat com a persona.

---

³³ Val a dir, però, que tal com palesen CID/LARRAURI (coords.), *Jueces penales y penas en España*, op. cit., p. 67, segons es dedueix de l'estudi empíric que realitzen en relació a resolucions emeses pels Jutjats penals de Barcelona, els Jutges acostumen a desconsiderar la possibilitat d'imposar regles u obligacions de conducta en acordar les suspensions de l'execució de les penes de presó.

Certament, la concreta previsió de les regles de comportament contingudes a l'art. 83 CP no ha estat exempta de crítiques per part d'aquells que n'han analitzat el seu contingut amb cert detall, sobre tot perquè la darrera d'aquestes té un contingut tan indeterminat que fins i tot pot plantejar-se si la seva previsió no contraria el principi de legalitat³⁴. No obstant, sembla lògic que la suspensió de l'execució de penes de presó pugui ser més costosa, en termes de requisits a complir en el període de prova, que la de la resta de penes privatives de llibertat, atenent a un criteri d'estricta proporcionalitat. El que ja no resulta tan justificat, des del punt de vista de la proporcionalitat, és que sigui justament la comissió de delictes relacionats amb la violència de gènere la que impliqui l'obligació per part del Jutge d'imposar l'observança de determinades regles de conducta. Aquesta excepció a la regla general fou introduïda per l'art. 33 LO 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de protecció integral contra la violència de gènere, però la seva incorporació, que de ben segur es pot explicar per l'enduriment de la resposta penal front aquest tipus de violència, planteja alguns interrogants. D'una banda, no ens podem deixar de preguntar a que es pot referir el legislador amb aquesta vaga referència als delictes relacionats amb la violència de gènere. D'altra banda, pel redactat del paràgraf introduït hom podria arribar a pensar que condicionar "en todo caso" es refereix a qualsevol pena imposada, amb la qual cosa la previsió d'aquestes obligacions en el cas de la violència de gènere esdevindria obligatòria fins i tot en suspendre's penes privatives de llibertat que no fossin la presó³⁵. Finalment, pot resultar inadequat que l'obligació de preveure regles de conducta, que sembla que s'imposa al Jutge en tot cas, es refereixi no només a regles de caire interdictiu, com les previstes com a regles primera i segona, sinó també a obligacions de caire positiu, quan a priori es desconeix si la participació en

---

³⁴ Es mostren crítics amb aquesta regulació, entre altres, GONZÁLEZ ZORRILLA, "Suspensión de la pena y "probation", op. cit., p. 80; SERRANO PASCUAL, *Las formas sustitutivas de la prisión en el derecho penal español*, op. cit., 340; SANZ MULAS, *Alternativas a la pena privativa de libertad*, op. cit., pp. 289 i ss.

³⁵ Fins i tot una interpretació tan ampla de la literalitat del nou paràgraf no podria dur a postular l'obligatorietat de la previsió d'aquestes mesures en penes que no fossin privatives de llibertat, perquè respecte d'aquestes no hi cap la suspensió de l'execució. Concloem implícitament que no es pot imposar l'observança d'aquestes obligacions fora que es tracti de la suspensió de la pena de presó perquè, malgrat l'equivoca redacció del precepte, l'art. 84.3 CP es refereix a l'incompliment de regles de conducta en relació a aquest àmbit de la criminalitat només en el cas de la pena de presó.

determinats programes pot fins i tot resultar desaconsellada des de consideracions preventivo-especials.

L'incompliment de les obligacions durant el període de prova també té efectes diversos en funció que es tracti de l'incompliment de la condició de no delinquir o de la resta de regles de comportament contemplades a l'art. 83 CP. Si el subjecte delinqueix en el període de prova, l'art. 84 CP postula imperativament la revocació de la suspensió de l'execució de la pena, el que suposarà el compliment de la pena suspesa en la seva integritat, davant l'absència d'indicació legal en sentit divers. Si del que es tracta és de l'incompliment de les regles de conducta d'aplicació potestativa per a la suspensió de l'execució de la pena de presó, les conseqüències són més lleus. Quan el que es produeix és l'incompliment de les regles de conducta que poden acompanyar la suspensió de la pena de presó, el núm. 2 de l'art. 84 CP preveu la possibilitat que el Jutge o Tribunal adopti, prèvia audiència de les parts, qualsevol d'aquestes tres possibles decisions: a) substituir la regla de conducta imposada per una altra regla diferent; b) prorrogar el termini de suspensió, que en cap cas no pot excedir dels cinc anys; c) revocar la suspensió de l'execució de la pena, en el cas que l'incompliment sigui reiterat. Al marge de les reticències que ha generat la potestat conferida al Jutge per a revocar la suspensió davant l'incompliment reiterat de la regla imposada, és novament en l'àmbit de la violència de gènere on l'incompliment de les regles que imperativament han de ser imposades té conseqüències més greus. En aquest darrer cas, segons estableix el núm. 3 de l'art. 84 CP, introduït per la Llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, determina imperativament la revocació de la suspensió de la pena.

Quant als règims especials de suspensió, que no se subjecten a les mateixes condicions del règim general, els que contempla el Codi penal són de dos menes. La suspensió de l'execució de la pena imposada a qui pateixi una malaltia molt greu amb patiments incurables, contemplada a l'art. 80.4 CP i la suspensió de l'execució de la pena a qui hagi comès el fet delictiu a causa de la seva dependència a les substàncies assenyalades a l'art. 20.2º CP, contemplada a l'art. 87 CP. En el primer dels casos, consideracions de caire humanitari –més que raons preventivo especials, malgrat el que pretenen

alguns autors³⁶- duen a possibilitar la suspensió de qualsevol pena –privativa de llibertat- amb independència de la seva durada sense subjecció als requisits contemplats per al règim general a l'art. 81 CP, sempre, però, que el delinqüent no tingui ja una pena suspesa pel mateix motiu.

En el cas que el condemnat hagi comès el fet delictiu a causa de la seva dependència de les begudes alcohòliques, drogues tòxiques, estupefaents, substàncies psicotròpiques o altres que produeixin efectes anàlegs, sempre que aquesta dependència no hagi donat lloc a l'aplicació de la corresponent causa eximent de la responsabilitat criminal, l'art. 87 CP arbitra un sistema específic de suspensió segons el qual no cal que ens trobem front un delinqüent primari condemnat a pena de presó no superior a dos anys. Segons aquest precepte, pot suspendre's la pena privativa de llibertat a aquestes persones encara que no compleixin les condicions designades com a 1^a i 2^a de l'art. 81 CP sempre que en compleixin les següents, a banda de la comissió del delicte per causa de la seva dependència d'aquestes substàncies:

- a) Que es tracti de condemnes a penes privatives de llibertat no superiors als cinc anys³⁷.
- b) Que es certifiqui de manera suficient, per centre o servei públic o privat degudament acreditat u homologat, que el condemnat es troba deshabituat o sotmès a tractament deshabituador³⁸.
- c) Que s'hagin satisfet les responsabilitats civils derivades del delicte, llevat que el Jutge o tribunal sentenciador, després d'escoltats els interessats i el Ministeri Fiscal, declari la impossibilitat total o parcial de que el condemnat faci front a les mateixes³⁹.

---

³⁶ En aquest sentit, hi ha qui explica la previsió d'aquest règim excepcional de suspensió davant la manca de perillositat criminal de qui es troba en aquesta situació.

³⁷ Aquest límit es va veure incrementat amb l'aprovació de la LO 15/2003, de 25 de novembre, atès que abans es trobava legalment determinat en tres anys.

³⁸ Malgrat l'exigència d'aquesta acreditació documental, el precepte preveu que el Jutge o Tribunal sol·liciti en tot cas informe del metge forense sobre aquests extrems.

³⁹ Interpretem que, pel que fa a aquest requisit, cal la seva concurrència en els mateixos termes que per al règim general de suspensió de l'execució de la pena, atès que no s'excepciona la necessitat del seu compliment a diferència del que succeeix amb la resta de condicions incloses a l'art. 81 CP.

Ja no constitueix un requisit d'aquest règim especial el fet que el reu no sigui habitual⁴⁰, car aquesta exigència ha estat suprimida del precepte després de la incorporació de les modificacions previstes a la LO 15/2003, de 25 de novembre. La supressió d'aquest requisit persegueix possibilitar una ampliació en l'aplicació de la suspensió a toxicòmans en relació als quals la mesura pot resultar adequada des de consideracions preventivo especials, malgrat la seva professionalització delictiva anterior. Aquesta finalitat no es podia aconseguir en molts casos davant l'exigència de la manca d'habitualitat, tot i que cal assenyalar que el Codi penal de 1995 era més permissiu a l'hora d'admetre la suspensió de l'execució de la pena per als toxicòmans, en no exigir -com feia el Codi penal de 1973- que no fossin reincidents.

Quant al període de prova, les seves característiques també divergeixen en relació a les pròpies del règim general. D'una banda, la durada del mateix és única, no depèn de la gravetat de la pena imposada, i es xifra en un període de tres a cinc anys, segons estableix el número 3 de l'art. 83 CP. Pel que fa a les condicions que cal complir en el decurs de l'esmentat període, a banda de no delinquir, si es tracta de persones sotmeses a tractament deshabitador, cal que el sotmès no abandoni el tractament fins a la seva finalització⁴¹. Aquesta segona condició, a diferència del que succeïa amb les regles de conducta previstes a l'art. 83 CP és essencial, a banda de preceptiva pel que fa a la seva imposició, i el seu abandó, de la mateixa manera que la comissió d'un delictes en el període de suspensió, implica la revocació de la suspensió de la pena, tal com s'expressa a l'art. 87.5 CP.

Finalment per a la remissió de la pena, no només cal que la persona a qui ha estat suspesa la mateixa no delinqueixi en el període de suspensió, sinó que, a més, tractant-se de sotmès a tractament deshabitador, cal que s'acrediti l'efectiva deshabitació o la continuïtat en el tractament, sense que hi càpiga

---

⁴⁰ No obstant, l'apartat 2 de l'art. 87 CP encara indica que en el cas que el condemnat sigui reincident, el Jutge o Tribunal valorarà, per resolució motivada, l'oportunitat de concedir o no el benefici de la suspensió de l'execució de la pena, ateses les circumstàncies del fet i de l'autor.

⁴¹ Per tal de controlar l'efectiu compliment d'aquesta condició, el mateix art. 87.4 CP preveu l'obligació, per part dels centres o serveis responsables del tractament, de facilitar al Jutge o Tribunal sentenciador, en els terminis que aquest assenyali, i mai amb periodicitat inferior a l'any, la informació precisa per a

incloure en l'incompliment els casos d'abandó temporal o esporàdic⁴². Si aquests extrems no han estat acreditats, el mateix art. 87.5 CP, preveu que el Jutge ordenarà l'execució de la pena, llevat que estimi necessària la continuació del tractament un cop sentits els informes corresponents, situació en la qual pot concedir una pròrroga del període de suspensió per temps no superior a dos anys.

Les especificitats tant en el període de prova com en els requisits a complir per a la remissió de la pena demostren l'existència de dos diversos règims dins d'aquest regim general, en funció que la persona es trobi deshabituada o sotmesa tractament deshabitador. A banda d'això, tant les majors exigències pel que fa al període de prova com per les condicions que cal complir per la remissió de la pena, com la possibilitat d'imposar un període de prova que pot arribar fins als set anys, ha dut a alguns autors a sostenir que la suposada major laxitud de la suspensió en aquest règim especial en comparació amb el règim comú és només teòrica⁴³.

1.3.2 Treballs en benefici de la comunitat i substitució de les penes privatives de llibertat

Les reformes legals desenvolupades en l'ordenament jurídic penal espanyol durant els anys 2003 i 2004, que han afectat de forma important la regulació de la pena de treballs en benefici de la comunitat, no han arribat a incidir en la mostra que ha estat objecte de seguiment als efectes d'analitzar-ne la reincidència. En aquest sentit, els individus que varen complir una pena de treballs en benefici de la comunitat durant l'any 2000 -i que han estat objecte de seguiment fins a l'any 2005- varen experimentar la imposició i l'aplicació d'aquesta pena segons allò previst en el Codi penal de 1995. Per tant és al

---

comprovar l'inici del tractament, o per conèixer periodicament la seva evolució, les modificacions que hagi d'experimentar, així com la seva finalització.

⁴² En aquest sentit, GONZÁLEZ ZORRILLA, "Suspensión de la pena y "probation", op. cit., p. 86.

⁴³ Cfr. GARCÍA ARÁN, *Fundamentos y aplicación de penas y medidas de seguridad en el Código Penal de 1995*, op. cit., p. 114; amb més contundència LARRAURI PIJOÁN, "Suspensión y sustitución de la pena privativa de libertad", a *Estudios de Derecho penal y Criminología*, XIX, Santiago de Compostela, 1996, p. 212; SANZ MULAS, *Alternativas a las penas privativas de libertad*, op. cit., pp. 292 i ss.

contingut d'aquesta norma al que farem referència en aquestes pàgines, sens perjudici de referir-nos també puntualment a les modificacions recentment introduïdes.

El Codi penal de 1995 regula la pena de treballs en el seu article 49 on es conceptua la pena i se'n fixen els seus trets més importants. La pena de treballs es defineix en la llei com aquella que obliga al penat a qui s'imposa a prestar la seva cooperació no retribuïda en determinades activitats d'utilitat pública. Les prestacions o els treballs que desenvolupi el penat no seran doncs remunerades i aquestes hauran de repercutir de forma positiva no pas sobre un únic beneficiari sinó sobre el conjunt de la comunitat. A més, la gratuïtat de la prestació es fa palesa també en la previsió legal que la pena i les prestacions seleccionades no se supeditin a interessos econòmics.

Un dels aspectes importants més destacables d'aquesta pena i que la llei penal recull en el mateix article 49 és que, a diferència de la resta de sancions previstes en el Codi, per a la imposició d'una pena de treballs en benefici de la comunitat es requereix el consentiment del penat. La presència d'aquest requisit en la llei, que presenta en la pràctica no poques dificultats, ha estat doblement justificada per la voluntat de dissociar aquesta pena d'altres formes de treball forçat⁴⁴ i també com a garantia de la implicació del penat en l'execució d'aquesta pena⁴⁵. En aquest darrer sentit, cal tenir en compte que

---

⁴⁴ Vid. entre altres, ASUA BATARRITA, A., "El trabajo al servicio de la comunidad como alternativa a otras penas", *Estudios de Deusto*, 1984, p. 324; DE LA CUESTA ARZAMENDI, J.L., "La sanción de trabajo en provecho de la comunidad", *La Ley*, 1194, 1985, p. 1075; GARCIA ARAN, M., a DE SOLA/ GARCÍA/ HORMAZÁBAL, *Alternativas a la prisión*, Barcelona, 1986, p. 63; MAPELLI/ TERRADILLOS, *Las consecuencias jurídicas del delito*, op. cit., p. 177; LOPEZ GARRIDO/GARCÍA ARÁN, *El Código penal de 1995 y la voluntad del legislador*, 1996, p. 62; CID MOLINE, J., "El trabajo en beneficio de la comunidad", a CID/LARRAURI, (coords), *Penas alternativas a la prisión*, op. cit., p. 106; PARES I GALLES, "La nueva pena de trabajos en beneficio de la comunidad", *CPC*, núm. 64, 1998, p. 160; DE LEON VILLALBA, "Alternativas a las penas privativas de libertad en el Código penal de 1995", *Estudios de Criminología II*, 1999, p. 198; ARANGUEZ SANCHEZ, C., "La pena de trabajo en beneficio de la comunidad", *CPC*, nº70, 2000, p.10; SANZ MULAS, N. *Alternativas a la pena privativa de libertad*, Madrid, 2000, pàg. 346; BRANDARIZ GARCIA, J.A. *El trabajo en beneficio de la comunidad como sanción penal*, 2002, p. 213; BOLDOVA PASAMAR, M. À., *Lecciones de consecuencias jurídicas del delito*, 3ªed., coord. Gracia Martin, Valencia, 2004, p. 154.

⁴⁵ Vid. ROXIN, C., "¿Tiene futuro el Derecho penal?", a *PJ*, 49, 1998, p. 387; BRANDARIZ GARCIA, J.A., *El trabajo en beneficio...*, op. cit., 2002, p. 221.

Aquesta idea ha pot ésser vinculada al contingut de la Regla 30 de les Regles europees sobre sancions i mesures comunitàries aprovades en la Recomanació (92) 16, del Comitè de Ministres del Consell d'Europa, on s'estableix que la imposició o l'execució d'una sanció comunitària ha de tenir per finalitat desenvolupar el sentit de responsabilitat del reu cap a la comunitat en general i cap a la víctima en particular.

l'execució dels treballs en benefici de la comunitat exigeix necessàriament una actitud activa i positiva de l'infractor, lluny de les posicions de mera tolerància de les restriccions imposades, que poden resultar més que suficients per a altres modalitats sancionadores.

Un tercer aspecte important en la configuració legal d'aquesta pena és la determinació de la seva durada. Segons la previsió de l'article 33 del Codi penal en la seva versió de 1995, la durada màxima de la pena de treballs és de 16 a 96 hores quan s'imposa com a pena lleu, és a dir, per a la sanció de faltes, i d'entre 96 a 380 hores quan s'imposa com a pena menys greu, això és, per a la sanció de delictes menys greus. No es preveu doncs en la llei penal la possibilitat d'aplicar la pena de treballs en benefici de la comunitat per a delictes greus. Per bé que l'article 33 CP estableix la duració de la pena en hores, la veritable unitat de mesura de la pena de treballs ha estat la de les jornades laborals. Per aquesta raó, la llei preveu també que cadascuna de les jornades de treball no pugui superar el màxim de vuit hores. A més, el Codi penal estableix també que l'execució del total de jornades imposades ha de desenvolupar-se en el període d'un any. Val a dir que les reformes operades durant l'any 2003, i en especial la LO 15/2003, de 25 de novembre, han modificat els límits temporals d'aquesta pena, en fixar-se en l'article 33 una durada d'entre un i trenta dies de treball quan se sanciona una infracció lleu, i entre 31 i 180 jornades quan se sanciona un delicte menys greu.

Pel que fa a l'àmbit d'aplicació de la pena de treballs en benefici de la comunitat cal dir que el Codi penal de 1995, amb caràcter previ a l'entrada en vigor de les reformes de 2003, estableix la possibilitat d'aplicació de la pena de treballs en benefici de la comunitat en un doble context. En primer lloc, com a pena substitutiva de la pena d'arrest de cap de setmana, segons allò que s'estableix en l'article 88 CP. En segon lloc, com a forma de compliment de la responsabilitat personal subsidiària per impagament de multa.

a) Els TBC com a pena substitutiva.

L'article 88 del Codi penal, en la seva versió de 1995, atorgava a Jutges i Tribunals la facultat per a la substitució de penes de presó i també de penes

d'arrest de cap de setmana, sempre prèvia audiència de les parts, i en la mateixa sentència o posteriorment en un aute motivat. A diferència d'allò previst ja a partir de l'entrada en vigor de les reformes de 2003, en la versió de 1995, la pena de treballs en benefici de la comunitat només podia actuar com a substitutiva de penes d'arrest de cap de setmana, i la substitució indirecta de penes de presó es trobava prohibida per allò previst en l'apartat quart de l'article 88. Les penes de presó de fins a un any, i excepcionalment, de fins a dos anys, havien de poder ser substituïdes per arrests de cap de setmana o bé per multa, però no per treballs en benefici de la comunitat.

En tot cas, per a l'exercici de la substitució de penes la Llei estableix com a únic requisit que l'individu no sigui reu habitual, és a dir, segons allò previst en l'article 94 de la Llei, que l'individu no hagi comès tres o més delictes dels compresos en un mateix capítol en un període no superior a cinc anys i pels quals hagi estat condemnat. Com a criteris informadors de la decisió judicial de substitució de la pena d'arrest de cap de setmana, la Llei estableix la valoració de la naturalesa del fet, les circumstàncies personals del reu, la seva conducta, i en particular, l'esforç per reparar el dany causat. Sens dubte, aquest darrer element pot jugar un paper especialment important en relació a una pena, la de treballs, a la que s'assigna sovint un contingut reparador⁴⁶. Cal tenir en compte, en relació als esmentats criteris, que la substitució de penes és un acte de discrecionalitat judicial, de manera que la concurrència en el penat de les circumstàncies assenyalades no és suficient per a procedir de forma automàtica a la substitució de la privació de llibertat, sinó que l'òrgan judicial haurà de valorar la conveniència de procedir a la substitució en atenció a criteris eminentment preventivo especials

Els termes per a la conversió de penes d'arrest de cap de setmana coincideixen amb els establerts per a la substitució de penes de fins a un i també dos anys de presó, i la Llei fixa en aquest sentit que cada arrest de cap

---

⁴⁶ TAMARIT SUMALLA, J.M., a QUINTERO OLIVARES (Dir.), *Comentarios...*, 2004, op. cit., p.383; CID MOLINÉ, J., "Penas no privativas de libertad en la Ley Orgánica 15/2003 (especial mención a: trabajo en beneficio de la comunidad y prohibición de acercamiento, *RdPP*, 12, 2004, p. 21; VARONA GÓMEZ, D., "La reforma de las penas no privativas de libertad (LO 15/2003)", *REIC AC-04-04*, p. 7. www.criminologia.net.

de setmana podrà ésser substituït per quatre quotes de multa o bé per dues jornades de treball. Per tant, cada arrest de cap de setmana equivaldrà a dues jornades de treball de fins a vuit hores cadascuna. D'altra banda, si el penat incompleix la pena de treballs que li ha estat imposada en substitució d'una pena d'arrest de cap de setmana, l'article 88.3 disposa l'execució de la pena inicialment imposada descomptant, si s'escau, la part de temps que s'hagi complert, d'acord amb les regles de conversió establertes.

Val a dir que la LO 15/2003, de 25 de novembre, ha modificat de forma important el règim de substitució de penes, en preveure la possibilitat que la pena de treballs esdevingui substitutiva directa de penes de presó de fins a dos anys. La desaparició de la pena d'arrest de cap de setmana del panorama sancionador ha motivat que la pena de treballs ocupi parcialment el seu lloc en l'àmbit de la substitució de penes. La nova redacció de l'article 88 preveu que les penes de presó puguin ésser substituïdes per multa o bé per treballs i que les penes de presó de fins a dos anys puguin ésser substituïdes per multa o bé per multa i treballs.

b) Els TBC en la responsabilitat personal subsidiària per impagament de multa.

El segon àmbit d'aplicació de la pena de treballs en benefici de la comunitat en la versió del Codi penal de 1995 ve donat per allò que disposa l'article 53 CP en relació al compliment de la responsabilitat personal subsidiària, que entra en joc en els supòsits d'impagament de la multa imposada com a sanció originària pel delictes comès. El pressupòsit per a l'aplicació de la responsabilitat personal subsidiària és la insolvència del penat, que ha d'haver estat constatada no només en una manca de voluntat del penat de pagar la multa sinó en la impossibilitat d'executar els seus béns per la via de constreyniment. Aquesta previsió ha permès –malgrat la confusió a la que pot portar la redacció en l'article 53 dels dos supòsits com a formes alternatives- eradicar la concepció d'aquesta pena com un dret d'opció posat a disposició de l'infractor.

La configuració de la responsabilitat personal subsidiària com a pena privativa de llibertat ha estat tradicionalment font de crítiques i intensos debats doctrinals, la base dels quals rau en posar en dubte la constitucionalitat d'un

mecanisme que estableix la privació de llibertat per a les persones sense els mitjans econòmics necessaris per a satisfer la pena pecuniària originària. Amb tot, el CP de 1995 no limita la responsabilitat personal subsidiària a l'ingrés en un centre penitenciari sinó que estableix la possibilitat de compliment a través de treballs en benefici de la comunitat. En aquest sentit, l'article 53 fins fa poc vigent, i segons el qual s'han executat les penes de treballs objecte d'aquest estudi, la responsabilitat personal subsidiària hauria de poder complir-se en règim d'arrest de cap de setmana, o bé, segons allò previst en el segon paràgraf de l'article 53, per la via dels treballs en benefici de la comunitat⁴⁷.

Segons estableix l'article 53, la conversió de la multa per la responsabilitat personal subsidiària es realitza a raó d'un dia de privació de llibertat per cada dues quotes de multa no satisfetes. En aquest sentit, i essent l'extensió general de la multa entre 10 dies i 2 anys, li correspon a la responsabilitat personal una durada d'entre 5 i 360 dies de privació de llibertat. Ara bé, tal i com hem assenyalat, el segon paràgraf de l'article 53 preveu la possibilitat que el Jutge o Tribunal acordin, sempre amb la prèvia conformitat del penat, que la responsabilitat personal subsidiària es compleixi mitjançant treballs en benefici de la comunitat. En aquest cas, es fixa un mòdul de conversió que estableix a la paritat els dies de treball amb els de privació de llibertat, cosa que suposa que cada dia de privació de llibertat equival a una jornada de treball.

Finalment, i pel que fa a l'execució de la pena de treballs en benefici de la comunitat cal dir en primer lloc que, de l'assignació al penat de la concreta tasca que hagi de desenvolupar se n'ocupa, segons allò previst en la llei penal, la mateixa Administració, la qual pot, a tal fi, establir els convenis oportuns amb les Administracions públiques o entitats públiques o privades que desenvolupin activitats d'utilitat pública o social. Aquestes darreres podran assumir, tal i com estableix el RD 690/1996, les funcions de gestió dels treballs, assessorament,

---

⁴⁷ Sobre la discussió al voltant de prioritzar el compliment de la responsabilitat personal subsidiària per impagament de multa per la via d'una pena privativa de llibertat o bé per la via dels treballs en benefici de la comunitat, vid. entre altres, GARCIA ARAN, M., *Fundamentos y aplicación de penas...*, 1997, *op.cit.*, p. 58; TAMARIT SUMALLA, J.M., a QUINTERO OLIVARES (Dir.) *Comentarios...*, 1996, *op. cit.*, p. 367; CACHON CADENAS, M., CID MOLINÉ, J., "La pena de días multa como alternativa a la prisión", a CID/LARRAURI (Coord.), *Penas alternativas a la prisión*, 1997, *op.cit.*, p. 56; BRANDARIZ GARCÍA, J.A., *El trabajo en beneficio de la comunidad como sanción penal*, 2002, Tirant lo Blanc, València, p. 169.

seguiment i assistència als penats, sens perjudici de la supervisió de l'Administració penitenciària, a la qual el RD 690/1996 atribueix també la funció d'assignar el treball a desenvolupar⁴⁸. En tot cas, per a la determinació de la concreta activitat que el penat hagi de desenvolupar el reglament estableix que l'Administració penitenciària, un cop rebut el testimoni de la resolució judicial, entrevisti al penat per a conèixer les seves característiques personals, la seva capacitat laboral i l'entorn social, personal i familiar. En l'entrevista se li ofereixen al penat les diferents places existents, amb indicació del seu contingut i de l'horari en què hauria d'executar-lo.

Durant el compliment de la condemna, el penat ha de seguir les instruccions que rebí de l'autoritat judicial competent, així com de l'autoritat encarregada de l'execució de la pena, i les disposicions de l'entitat per a la que presti els seus serveis. El reglament de 1996 assigna a l'Administració penitenciària la comprovació periòdica del sotmetiment del penat a la pena i el compliment efectiu del treball imposat. Ara bé, tant el Codi penal com el reglament que el desenvolupa atribueix a l'òrgan judicial sentenciador el control darrer de l'execució de la pena⁴⁹. En aquest sentit, el jutge haurà de resoldre els supòsits en què el penat s'absenta del seu lloc de treball o l'abandona injustificadament, aquells en què el seu rendiment fos inferior al mínim exigible, els supòsits en què s'oposi o incompleixi de manera reiterada les instruccions que se li donin, i també en darrer lloc, com a clàusula oberta, i malauradament, absolutament indeterminada, quan la seva conducta fos tal que el responsable del treball es negués a seguir mantenint-lo en el centre. El reglament preveu també la possibilitat que l'absència pugui ésser justificada, i en aquest cas, no

---

⁴⁸ El RD de 1996 preveu però la possibilitat que sigui el mateix penat el qui, excepcionalment, en cas d'innexistència de conveni o bé d'insuficiència de places, proposi un treball concret a l'Administració. En aquests casos, l'Administració penitenciària haurà d'analitzar la proposta i emetre un informe per al Tribunal sentenciador en el que valori si la proposta compleix els requisits legals, a fi que el Tribunal adopti la decisió corresponent. La disposició reglamentària ha suscitat entre la doctrina valoracions força contraposades. S'hi manifesten en contra, MANZANARES SAMANIEGO, ORDOÑEZ SÁNCHEZ, "La ejecución de las penas de trabajo en beneficio de la comunidad y el arresto de fin de semana: el Real Decreto 690/1996, de 26 de abril", *Actualidad Penal*, 1996, p. 490, ARANGUEZ SÁNCHEZ, "La pena de trabajos en beneficio de la comunidad", *CPC*, 2000, pàg. 25, JORGE BARREIRO en Comentarios al Código penal, Dir. Rodríguez Ramos, 1997, p. 225. D'una opinió més favorable, ASÚA BATARRITA, "El trabajo al servicio de la comunidad como alternativa a otras penas", *Estudios de Deusto*, 1984, pàg. 315; BRANDARIZ GARCIA, *El trabajo en beneficio de la comunidad como sanción penal*, 2002, *op.cit.*, p. 272

⁴⁹ Això ha estat modificat amb la reforma de l'article 49 operada per la LO 15/2003, de 25 de novembre, que opta per atribuir la competència per al control de l'execució al Jutge de Vigilància penitenciària.

s'entendria abandonada l'activitat. Val a dir, que la reforma a la llei penal operada per la LO 15/2003, de 25 de novembre, ha donat resposta a una de les peticions tradicionals de la doctrina en aquesta matèria, en introduir la regulació del règim d'incompliment en la pròpia llei penal, evitant la remissió reglamentària en un tema tant rellevant. Per bé que la nova redacció millora la previsió del control del compliment de les conseqüències de l'incompliment, continua sense resoldre's correctament la descripció de les circumstàncies en les que cal valorar l'incompliment de la pena.

2. Objectius i hipòtesis

L'objectiu general d'aquesta investigació és determinar la taxa de reincidència administrativa dels sotmesos a formes substitutives a la presó.

Aquesta finalitat àmplia es concreta en tres objectius específics:

- Descriure les relacions significatives entre determinades variables individuals i d'historial delictiu dels individus de la mostra i la seva reincidència, tot identificant el perfil de les persones reincidents. En la mesura en què aquest és un estudi retrospectiu (analitza una mostra d'individus que van complir una MPA l'any 2000) i que se serveix de dades oficials, hi ha variables estàtiques i dinàmiques, que segons altres estudis poden determinar la reincidència dels penats, i als que per contra no hem pogut accedir en aquesta recerca, perquè no es trobaven recollides de manera sistemàtica en les bases de les que s'han extret les dades. Tot i això, i essent conscients d'aquesta limitació, l'estudi fa una anàlisi rigorosa de les dades que han pogut ser enregistrades i aporta informació important sobre algunes qüestions vinculades a la reincidència dels penats a MPA.

- Comparar taxes de reincidència entre penats que compleixen TBC i suspensions de condemna amb imposició de regles de conducta. Essent aquestes dues les MPA respecte de les quals s'ha dissenyat la mostra de penats, es pretén contrastar si les taxes de reincidència per a ambdues penes són equivalents o si es detecten millors resultats, en termes de reincidència delictiva, per alguna d'elles.
- Comparar les taxes de reincidència de persones sotmeses a aquest tipus de mesures amb les de reincidència penitenciària. L'existència d'un estudi recent en què s'analitzen les taxes de reincidència dels interns en centres penitenciaris catalans que han estat excarcerats, ens ha de permetre comparar i contrastar els resultats d'ambdós sistemes d'execució penal –en presó i en MPA- a fi de fixar en quin dels dos sistemes s'obtenen taxes més baixes de reincidència i explorar-ne les possibles raons explicatives.

Per finalitzar aquest apartat farem referència a les nostres hipòtesis de partida, que han orientat la investigació i que estan basades en diverses fonts bibliogràfiques que s'assenyalen en cadascun dels casos:

- la taxa de reincidència administrativa dels sotmesos a MPA és inferior a la taxa de reincidència penitenciària dels qui han estat ingressats a la presó.

Aquesta hipòtesi la deduïm de bibliografia relacionada amb la pena de presó que posa de manifest la seva manca d'efectivitat preventivo especial⁵⁰.

- Els homes que compleixen MPA presenten una taxa major de reincidència administrativa que les dones.
- Els estrangers que compleixen MPA presenten una taxa major de reincidència administrativa que els nacionals.

---

⁵⁰ Entre d'altres, vid., FERRAJOLI, L.. *Derecho y razón*, 1997, pàg. 271; ASÚA BATARRITA, A., "El régimen penitenciario abierto. Consideraciones sobre su fundamentación", *Criminología y Derecho penal al servicio de la persona*. Libro-homenaje al profesor Antonio Beristain. Instituto Vasco de Criminología, 1989, pàg. 961; DOLCINI, E.; PALIERO, C.E., *Il carcere ha alternative? Le sanzioni sostitutive della detenzione breve nell'esperienza europea*, Milano, 1989, pàg. 208; TAMARIT, GARCIA, SAPENA, RODRÍGUEZ, *Curso de Derecho penitenciario*, València, 2001, pàg. 33; ALVAREZ GARCIA, F.J., *Consideraciones sobre los fines de la pena en el ordenamiento constitucional español*, Granada, 2001, pàgs. 76 i ss.

- Dintre el grup de penats a MPA presentaran una major taxa de reincidència els que tenen antecedents de qualsevol tipus, i encara una taxa major els que tenen antecedents penitenciaris.

Les tres hipòtesis precedents les deduïm dels estudis de reincidència penitenciària elaborats en l'àmbit del territori català⁵¹.

- La taxa de reincidència administrativa de les persones que compleixen TBC i suspensions de pena amb regles de conducta és similar.

Aquesta hipòtesi la deduïm de la bibliografia relativa als TBC que palesen els efectes preventivoespecials de les sancions que impliquen un contingut positiu⁵².

---

⁵¹ REDONDO, FUNES, LUQUE, *Justícia penal i reincidència*, op.cit., 1993; LUQUE, FERRER, CAPDEVILA, *La reincidència penitenciària a Catalunya*, op.cit., 2005.

⁵² En aquest sentit, bona part de les fonts bibliogràfiques consultades provenen de l'àmbit anglosaxó, on es compta amb una notable experiència en l'aplicació de la *probation* i els *community service orders*, i on s'han desenvolupat diversos projectes de recerca destinats a provar l'eficàcia de les penes de compliment en la comunitat en termes de reincidència, i també a millorar les circumstàncies per a la seva aplicació i execució. Vegeu, entre altres, MCIVOR, G., *Sentenced to serve*, 1992; MCGUIRE, J., PRIESTLEY, P., "Reviewing 'What works': Past, present and future", *What works: Reducing reoffending*, 1995, p.7 i ss.; REX, S., "A new form of rehabilitation?", *Principled Sentencing*, 1998 p. 37 i ss; BOTTOMS, A., REX, S., "Pro-social modelling and legitimacy", *Prosocial modelling*, 1998, pp. 15 i ss; REX, S., "Desistance from offending", *The Howard Journal*, 38, 1999, pp. 375 i ss.; TOCH, H., "Altruistic activity as a correctional treatment", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 44, 33, 2000, p. 275 i ss.; KILLIAS, M, AEBI, M., RIBEAUD,D., "Does Community service rehabilitate better than short-term imprisonment? Results of a controlled experiment", *The Howard Journal*, Vol. 39, no.1, Feb. 2000; RAYNOR, P., VANTONE, M., "Straight thinking on probation: evidence-based practice and the culture of curiosity", *Offender rehabilitation in practice*, 2001, pp. 201 i ss.; RAYNOR, P., "What works: Have we moved on?", *Probation. Working for justice*, 2002, pp. 171 i ss; REX, S., GELSTHORPE, L., ROBERTS, C., JORDAN, P., "Crime Evaluation Programme. An evaluation of Community Service.Pathfinder Projects. Final Report. 2002; JOHNSON, C., REX, S., "Community service: rediscovering reintegration", *Probation. Working for justice*, 2002.; REX, S., GELSTHORPE, L., "The role of Community Service in Reducing Offending: Evaluating Pathfinder projects in the UK", *The Howard Journal of Criminal Justice*, vol.41, no.4, September, 2002; HONG CHUI, W., "What works in reducing re-offending: principles and programmes", *Moving Probation forward. Evidence, arguments and practice*, ed by Wing Hong Chui, Mike Nellis, 2003.

3. Metodologia

3.1 Població objecte d'estudi

La població objecte d'estudi està formada per la cohort de persones que durant el decurs de l'any 2000 va finalitzar el compliment d'una mesura de prestació en benefici de la comunitat o d'una obligació derivada de la imposició d'una regla de conducta (obligació de comparèixer davant l'Administració, de tractament ambulatori de deshabitació, de participació en programes formatius, d'internament en un centre de deshabitació, de compliment de deures). També s'inclouen els subjectes a mesures que no les van finalitzar amb normalitat, però en relació als quals l'expedient va ser tancat per un dels motius següents: per suspensió administrativa o judicial del programa, per no inici de la mesura, per incompareixença, per impossibilitat o per anul·lació del programa.

La xifra de persones que conformen la població objecte d'estudi permet, tal i com pensàvem en l'elaboració del projecte, realitzar la investigació sense necessitat de recórrer a una mostra representativa mitjançant selecció aleatòria. S'estudiarà, doncs, tot l'univers poblacional de referència a què s'ha fet referència en el paràgraf anterior.

Al llarg de l'any 2000 van ser 329 persones les que van finalitzar, com a mínim, una mesura de les esmentades anteriorment. En total, aquestes 329 persones van finalitzar 346 mesures d'aquests tipus (vegeu

Taula 1).

S'entén per finalització el fet que la mesura hagi estat completament executada i que així ho consideri l'òrgan judicial que l'ha imposat, bé perquè arribi la data de finalització del compliment que consti a la liquidació judicial, o bé perquè s'alci la MPA abans d'aquest moment. No obstant, també s'inclou en aquest terme els supòsits de tancament de l'expedient quan la mesura no ha començat a executar-se o bé quan ha estat suspesa per part del Jutge que en supervisa l'execució o per part de l'administració encarregada de dur-la a terme. Els motius que poden dur a una finalització anòmala de la mesura poden ser el no inici per incompareixença, la manca d'inici per impossibilitat, la suspensió judicial, la suspensió administrativa, la substitució del programa, i l'anul·lació del programa. Dintre el no inici per incompareixença s'inclouen els casos on es té constància que la persona que ha de complir la mesura ha estat correctament citada i no compareix sense causa justificada, a diferència del no inici per impossibilitat, que només es produirà quan no consta el lloc on citar la persona que ha de complir o quan aquesta està complint una altra MPA, es troba ingressada en un centre penitenciari, està hospitalitzada o es troba en qualsevol altra situació aliena a la seva voluntat que no permet l'inici de l'execució del programa. La suspensió judicial constitueix una incidència que es fa constar quan, un cop iniciada l'execució de la mesura, s'emet una resolució judicial que expressament n'acorda la suspensió o quan la resolució judicial emesa impliqui la necessària suspensió de l'execució de la MPA. La suspensió administrativa es produeix davant la comunicació de la defunció de la persona a la qual li havia estat aplicada la MPA -llevat que aquesta comunicació provingui de resolució emesa per l'òrgan judicial-, per la desaparició de la persona, o bé perquè aquesta ha deixat d'assistir a les entrevistes, al tractament o ha interromput unilateralment el compliment o bé per la concurrència de qualsevol altra circumstància que no doni lloc a la suspensió judicial del programa però que de fet provoca la interrupció del compliment de la MPA. En definitiva, la suspensió administrativa és una situació provisional l'objectiu de la qual és interrompre l'execució d'una mesura perquè hi ha causes alienes a l'òrgan judicial que l'ha imposat i a l'administració que n'impedeixen la continuació. Finalment, l'anul·lació del programa pot ser tant

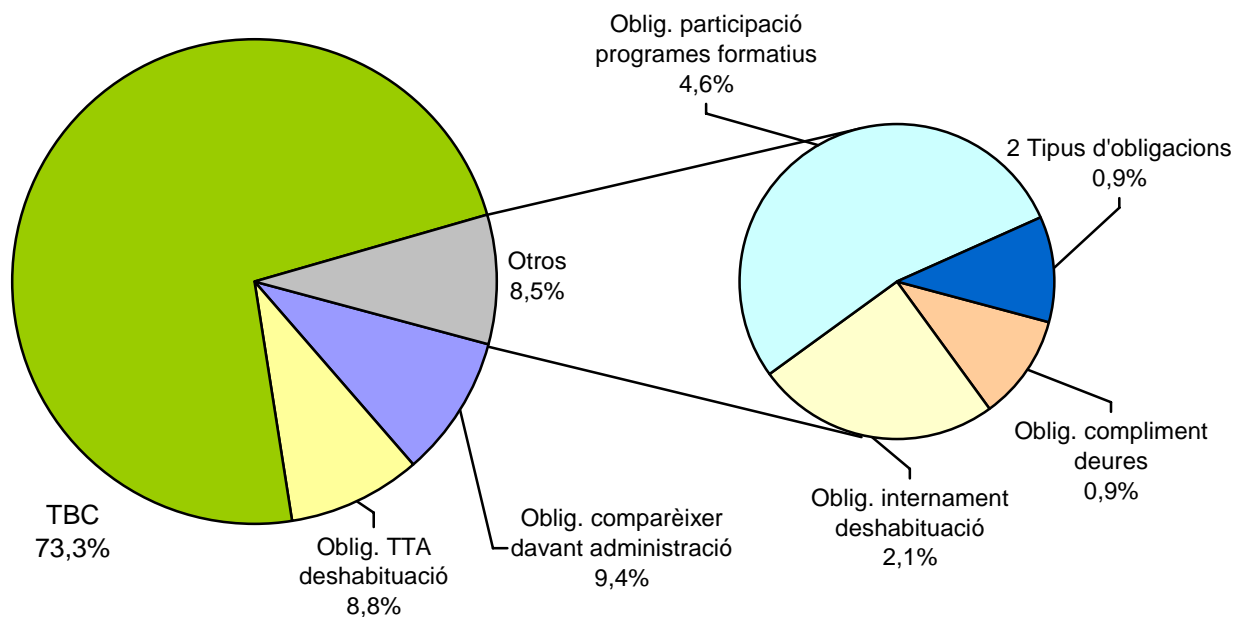
per ordre judicial -en aquells casos on, abans de començar l'execució del programa, l'òrgan judicial decideix que la MPA ja no s'ha de complir, és a dir, suposa la revocació definitiva de l'ordre de compliment de la MPA- o bé per decisió del servei de MPA –cas que el programa s'hagi introduït per error a la base de dades.

Taula 1. Tipus de mesures i formes de finalització (o de tancament) de les mesures de la població objecte d'estudi.

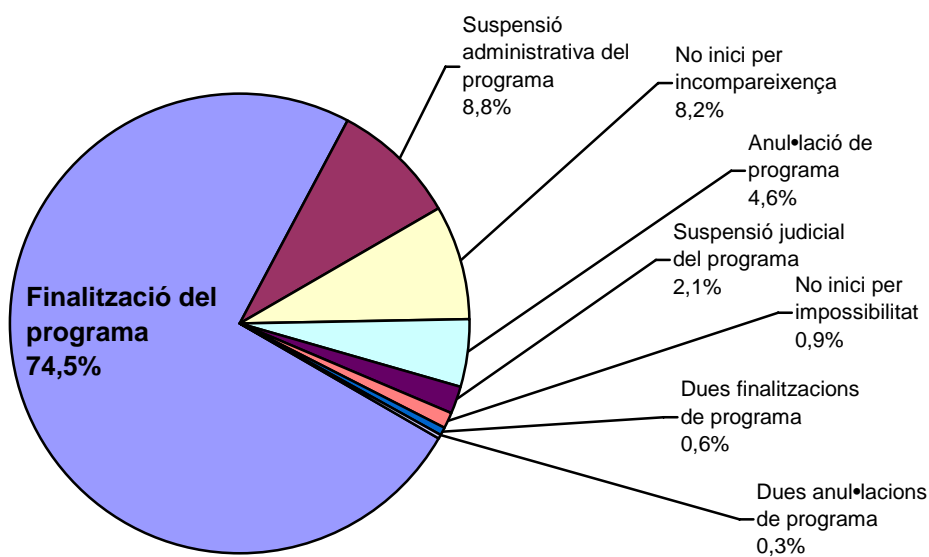
	Primera mesura finalitzada el 2000	Total mesures finalitzades el 2000	Persones
Tipus de mesura	<p>241 TBC 31 Obligació de comparèixer davant l'Administració 29 Obligació de tractament ambulatori deshabitació 15 Obligació participació en programes formatius 7 Obligació internament centre deshabitació 3 Obligació de compliment de deures 2 Obligació de comparèixer davant l'Administració + participació en programes formatius 1 Obligació participació en programes formatius + TTA deshabitació</p> <p>329 mesures (3 de les quals inclouen 2 programes)</p>	<p>253 TBC 33 Obligació de comparèixer davant l'Administració 31 Obligació de tractament ambulatori deshabitació 18 Obligació participació en programes formatius 8 Obligació internament centre deshabitació 3 Obligació de compliment de deures</p> <p>346 mesures</p>	<p>235 Només TBC 83 Només obligació 3 Dos TBC 4 Dues obligacions 2 Un TBC i una obligació 2 Més de 2 TBC</p> <p>329 persones</p>
Forma d'acabament	<p>245 Finalització de mesura 29 Suspensió administrativa del programa 27 No inici per incompareixença 15 Anul·lació del programa 7 Suspensió judicial del programa 3 No inici per impossibilitat 2 Dues finalitzacions 1 Dues anul·lacions</p> <p>329 mesures (3 de les quals inclouen 2 programes)</p>	<p>261 Finalització de mesura 31 Suspensió administrativa del programa 27 No inici per incompareixença 17 Anul·lació del programa 7 Suspensió judicial del programa 3 No inici per impossibilitat</p> <p>346 mesures</p>	<p>238 Finalització de programa 28 Suspensió administrativa del programa 27 No inici per incompareixença 15 Anul·lació del programa 8 Dues finalitzacions de programes 7 Suspensió judicial del programa 3 No inici per impossibilitat 1 Més de dues anul·lacions de programes 1 Més de 2 finalitzacions programa</p> <p>329 persones</p>

Quant a la primera mesura que la població estudiada va finalitzar l'any 2000, 241 van ser TBC (73,3%) i 88 (26,7%) suspensions amb obligacions o regles de conducta. Respecte aquestes últimes, 33 (9,4%) corresponen a l'obligació de comparèixer davant l'Administració, 29 (8,8%) a tractament ambulatori de deshabitació, 15 (4,6%) a participació en programes formatius, 7 (2,1%) a internament en centre de deshabitació, 3 (0,9%) a l'obligació del compliment de deures, i 3 mesures (0,9%) compostes de 2 programes d'intervenció (vegeu Gràfic 1).

Gràfic 1. Primeres mesures finalitzades l'any 2000 per la població estudiada

Gràfic 2. Tipus de finalització de les primeres mesures finalitzades l'any 2000 per la població estudiada

3.2 Període de seguiment

Les 329 persones de l'estudi van finalitzar la pena de TBC o/i l'obligació imposada en el marc de la suspensió en el període comprés entre l'1 de gener i el 31 de gener de 2000. El seguiment d'aquesta població, durant el qual es comprova quants han reincidit, es tanca el dia 30 de juny de 2005, amb la qual cosa és d'un mínim de 4 ½ anys i d'un màxim de 5 ½ anys.

S'entén com a reincidència, segons hem indicat en exposar el concepte de reincidència administrativa⁵³, un nou contacte amb l'administració penitenciària o amb l'administració d'execució de les mesures penals alternatives per un nou fet dut a terme amb posterioritat a la data d'inici de la mesura penal alternativa estudiada (TBC o suspensió amb obligació). El tancament a data 30 de juny de 2005 representa la data límit en què un subjecte pot haver reincidit.

La mesura penal alternativa estudiada, en cas que es tracti d'un dels 11 subjectes que han finalitzat més d'una mesura alternativa l'any 2000, serà la primera que es finalitza, s'anul·la, no s'inicia o se suspèn l'any d'estudi.

3.3 Variables

Es poden diferenciar dos tipologies de variables: les explicades i les explicatives.

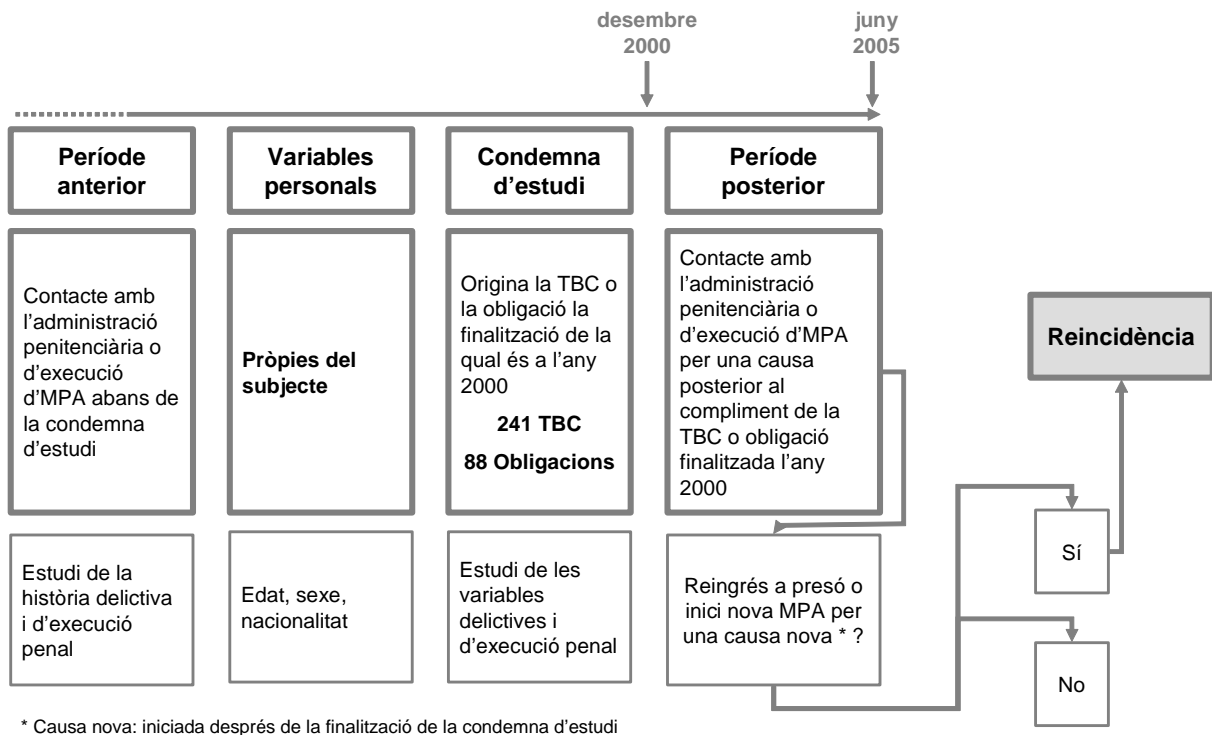
En primer lloc, les *variables explicades*, que en aquest estudi són dues, es refereixen, en primer lloc, a la reincidència o no reincidència durant el període de 4 ½ - 5 ½ anys i, en segon lloc, al temps que es triga en reincidir, si és el cas.

Com ja s'ha dit, la reincidència consisteix en tornar a tenir un contacte amb l'administració penitenciària o amb l'administració d'execució de mesures penals alternatives per una nova causa, això és, per un delictes comès amb posterioritat al dia 31 de desembre de 2000. En el cas de l'administració

---

⁵³ Vid. Supra apartat 1.2,

penitenciària es considera reincident tant si ha tornat a ingressar com a preventiu o com a penat.

II-lustració 1. Estructura de l'estudi empíric

En segon lloc, les *variables explicatives*, que són totes aquelles que poden estar influïnt d'alguna manera sobre la reincidència com ara la carrera delictiva prèvia, la mesura penal aplicada, el tipus de delicte, la penalitat, etc.

Les variables del nostre estudi, explicades i explicatives, han estat classificades en 4 categories en funció, principalment, del moment temporal a què es refereixen (vegeu II-lustració 1):

1. Variables explicatives del *període anterior*. Circumstàncies que informen sobre la carrera delictiva del subjecte abans de la condemna d'estudi.
2. Variables explicatives *personals* o del subjecte.

3. Variables explicatives de la *condemna d'estudi*. Característiques del delictes pel qual s'ha imposat al subjecte una MPA i característiques de la MPA i llur execució.
4. Variables explicades del *període posterior*. Reincidència, tipus de mesura aplicada pel nou fet i temps que es triga a reincidir.

3.3.1 Període anterior

Es defineix com a període anterior el període, sigui de l'extensió que sigui, que finalitza el dia en què s'inicia la primera mesura penal alternativa (TBC o suspensió amb obligacions) que conclou l'any 2000. És a dir, tot el període anterior a l'inici del compliment de la MPA estudiada.

Bàsicament comprèn variables explicatives que donen informació de les carreres delictives prèvies a través dels contactes amb les administracions penitenciària i d'execució de mesures penals alternatives. Les variables generades a partir de la informació extreta de les bases de dades són:

1. Edat quan la primera execució de pena. Edat del subjecte quan el seu primer contacte amb una de les administracions que executen les penes.
2. Ingressos previs en presó: nombre de vegades que un subjecte va ingressar prèviament en presó.
3. Nombre de MPA iniciades: nombre de MPA iniciades, independentment de la manera en què van ser finalitzades durant el període previ.
4. Nombre d'ACS: nombre d'arrestos de cap de setmana duts a terme durant el període previ.
5. Antecedents (I). Variable qualitativa politòmica, derivada de les tres anteriors, que diferencia els subjectes entre els que no tenen antecedents, els que en tenen i han estat en contacte amb la presó i els que en tenen i no han estat en contacte amb la presó.

6. Antecedents (II). variable qualitativa dicotòmica, derivada de l'anterior, que classifica els subjectes en dos grups: els que no tenen cap precedent i els que sí en tenen, amb independència del tipus d'execució.

3.3.2 Variables personals

Desafortunadament, són poques les variables personals que han estat estudiades. Tanmateix, són totes les que possibilita les bases de dades de les que ha estat extreta la informació. Altres variables incloses a les bases de dades no han estat considerades per l'escassa informació continguda, com és el cas de l'estat civil, entre d'altres, generalment no complimentades pels operadors que gestionen la informació.

7. Sexe. Variable qualitativa dicotòmica.
8. Nacionalitat 1. Variable qualitativa politòmica que ubica els subjectes en els seus diferents països d'origen.
9. Nacionalitat 2. Variable qualitativa dicotòmica, derivada de l'anterior i que classifica els subjectes en espanyols o estrangers.
10. Comunitat Autònoma de procedència. Variable qualitativa politòmica evidentment considerada només en el cas dels espanyols.
11. Província de procedència. Com en el cas de l'anterior, exclusivament en el cas dels espanyols.
12. Comarca de residència. Variable qualitativa politòmica que classifica els subjectes en funció de la comarca en què resideixen.
13. Província de residència. Variable qualitativa politòmica que classifica la població estudiada en les seves respectives províncies de residència.

3.3.3 Condemna d'estudi

En aquest concepte s'hi inclouen totes les variables que tenen a veure amb la primera mesura penal alternativa (TBC o suspensió amb obligacions de conducta) que va concloure l'any 2000 i que defineix la població que s'estudia.

14. Edat quan van finalitzar l'MPA. Variable quantitativa que informa de l'edat dels subjectes quan s'inicia el període de seguiment i que representa el punt de partida de l'estudi de la reincidència.
15. Tipus de MPA 1. Variable qualitativa politòmica que classifica els subjectes en una de les MPA estudiades: treball en benefici de la comunitat, obligació de comparèixer davant l'Administració, obligació de tractament ambulatori per a la deshabituació, obligació de participació en programes formatius, obligació d'internament per a la deshabituació i obligació de compliment de deures.
16. Tipus d'MPA 2. Variable qualitativa dicotòmica derivada de l'anterior que classifica els subjectes en funció de si han iniciat l'execució d'una MPA o d'una obligació.
17. Durada de l'MPA. Variable quantitativa expressada en dies que informa de la distància entre l'inici i el final de la mesura. Quan l'MPA ha estat suspesa, no iniciada o anul·lada, es pren com a final la data en què es tanca administrativament. A partir d'aquesta variable, ha estat generada la variable en intervals de temps.
18. Tipus de delicte. Variable qualitativa politòmica que classifica els subjectes en funció del delicte que va determinar l'aplicació de l'MPA estudiada.
19. Nombre de delictes en condemna d'estudi. Variable quantitativa que informa del nombre de delictes inclosos en la causa pel la qual es compleix l'MPA de l'estudi.

20. Tipus de finalització de l'MPA 1. Variable qualitativa politòmica que diferencia els subjectes en les següents quatre tipologies d'acabament de la mesura: correctament finalitzada, anul·lada, suspesa o no iniciada.
21. Tipus de finalització de l'MPA 2. Variable qualitativa dicotòmica derivada de l'anterior i que diferencia els subjectes en si han finalitzat correctament la mesura o no.
22. Dilació de l'execució. Variable quantitativa que indica els dies transcorreguts entre que es produeix el fet i s'inicia l'MPA.

3.3.4 Període posterior

Es defineix com a període posterior el temps mínim de 4 ½ anys i màxim de 5 ½ anys comprés entre la data que conclou la primera MPA finalitzada durant el 2000 i el 30 de juny de 2005. Per tant, es tracta de tot el període de temps posterior a la finalització de l'MPA estudiada o període de seguiment.

Inclou un seguit de variables explicades les més importants de les quals són:

23. Reincidència. Variable qualitativa dicotòmica que classifica els subjectes segons han tingut o no, durant el període posterior, una nova execució d'MPA, presó o ACS.
24. Temps que es triga a reincidir. variable quantitativa que estableix el temps transcorregut entre la data d'acabament de l'MPA estudiada i l'inici de la nova execució de pena alternativa o ingrés en presó o ACS.

Amb caràcter previ a aquestes variables, han estat considerades altres que possibiliten la generació de les anteriors i més importants i que, ahora, permet un estudi més exhaustiu de l'escenari criminològic posterior a la finalització de l'MPA. Aquestes són:

25. Nombre d'ingressos en presó: Variable quantitativa que informa del nombre de vegades que un subjecte ingressa en presó des de que finalitza l'MPA estudiada i el 30 de juny de 2005.
26. Nombre d'MPA. Variable quantitativa que informa de les MPA executades (amb independència de si van ser finalitzades amb normalitat o no) durant aquest període posterior.
27. Nombre d'ACS. Variable quantitativa que dóna informació sobre el nombre d'arrestos de cap de setmana duts a terme durant el període posterior.
28. Nombre total d'execucions posteriors. Variable quantitativa que indica la totalitat de nous contactes posteriors amb les administracions d'execució de penes.
29. Tipologia de reincidència. variable qualitativa polítòmica que informa del tipus concret de reincidència a partir del tipus d'execució immediatament posterior a la finalització de l'MPA estudiada (presó, MPA o ACS).
30. Multireincidència. Variable qualitativa polítòmica que classifica els subjectes en no reincidents, reincidents i multireincidents.

3.4 Plantilla de recollida de dades

La plantilla per a la recollida de dades procedents de la Base de Dades de Mesures Penals Alternatives i del Sistema d'Informació Penitenciària de Catalunya és l'eina a partir de la qual es poden generar les variables explicatives i explicades d'aquest estudi. Algunes de les variables recollides de les bases de dades són analitzades directament, sense necessitat d'una reelaboració prèvia, però la major part de les variables amb què s'ha treballat requereixen una elaboració prèvia a partir de la informació primària. Per exemple, per a conèixer el nombre d'ingressos previs en presó, s'ha comparat la data d'inici de l'MPA principal amb tot un seguit de dates d'ingrés en presó que han computat si i només si eren anteriors a l'inici de l'MPA estudiada. La

plantilla que recull la informació original que ha permès la construcció de les variables es pot veure en l'annex "Annex: plantilla de recollida de dades", de la pàgina 120.

3.5 Obtenció de les dades

Les fonts d'informació per a l'estudi empíric són 2:

1. Base de Dades de Mesures Penals Alternatives (BDMPA). D'on s'extreu, en primer lloc, la identitat codificada de les 329 persones que han finalitzat un TBC o obligació en el decurs de l'any 2000. També s'extreu informació per a la operativització de les variables del període anterior, de les variables personals, de la condemna d'estudi i del període posterior. Aquesta base es troba sota la custòdia de la Direcció General de Mesures Penals Alternatives i Justícia Juvenil, depenent de la Secretaria de Serveis penitenciaris, Rehabilitació i Justícia juvenil (Conselleria de Justícia de la Generalitat de Catalunya).
2. Sistema d'informació Penitenciària de Catalunya (SIPC). D'on s'extreu informació personal i també dels períodes anterior i posterior a la condemna d'estudi. El SIPC és responsabilitat de la Direcció General de Recursos i Règim Penitenciari, depenent de la Secretaria de Serveis penitenciaris, Rehabilitació i Justícia juvenil (Conselleria de Justícia de la Generalitat de Catalunya).

3.6 Procediment

1. Carta de sol·licitud dels permisos per a l'accés a les bases de dades i als textos de les sentències al Secretari de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil, Sr. Batlle, amb explicació breu del projecte i còpia de la resolució d'atorgament dels ajusts.
2. Obtenció de la identificació codificada de les persones que constitueixen la nostra població (BDMPA).

3. Construcció i pilotatge de la primera plantilla. Correcció de la plantilla i versió definitiva.
4. Recerca de la informació sobre la MPA executada i finalitzada el 2000 (tipus de mesura, durada, tipus de finalització, delictes comés, dilació de l'execució, etc.) i de les variables personals (sexe, nacionalitat, residència) (BDMPA).
5. Recerca de la informació sobre les MPA anteriors i posteriors a l'MPA finalitzada el 2000 (BDMPA).
6. Recerca de la informació sobre els ingressos en presó i arrestos de cap de setmana, anteriors i posteriors a la condemna d'estudi, dels 329 subjectes estudiats (SIPC).
7. Tabulació de les dades en SPSS.
8. Anàlisi estadística de les dades en SPSS v.11.0.
9. Redacció de l'informe de recerca.

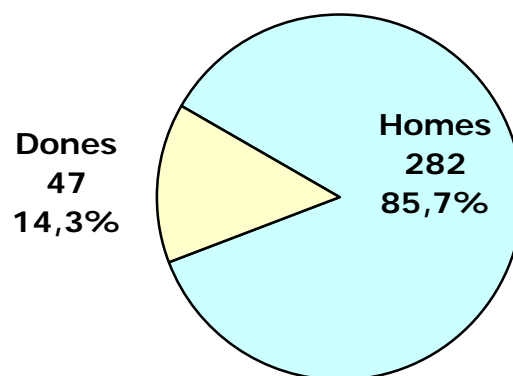
4 Resultats

4.3 Descripció de la població estudiada

Aquest apartat recull els trets rellevants que caracteritzen la població estudiada. En primer lloc, el perfil se centra en les variables personals com ara l'edat⁵⁴, el sexe, el lloc de naixement i de residència i la nacionalitat. En segon lloc, es descriuen les variables relatives a la condemna d'estudi, és a dir, les referides a l'MPA finalitzada en el decurs de l'any 2000 i, en cas que n'hi haguessin varies, es considera la primera d'elles finalitzada. En tercer lloc, es destaca els antecedents previs, tant el referits a altres MPA com els que tenen a veure amb contactes amb l'Administració Penitenciària. Finalment, es descriuen els contactes posteriors amb els sistema d'execució de penes, això és, la reincidència.

4.3.1 Característiques personals i demogràfiques

Pel que fa al sexe, s'ha trobat que el 14,3% (47) i el 85,7% (282) són, respectivament dones i homes.

Gràfic 3. Distribució segons el sexe.

---

⁵⁴ Edat quan el subjecte conclou la primera MPA finalitzada el 2000

Quant a la *procedència* o lloc de naixement, l'anàlisi inclou la nacionalitat, i, en el cas dels espanyols, la comunitat autònoma i província en què van néixer (Taula 2). Sense considerar pràcticament 1/3 part de la població sobre la qual no hi ha dades que informin de la seva procedència, només 5 de cada 100 persones que van finalitzar una obligació o TBC l'any 2000 són estrangers, un 20% van néixer fora de Catalunya i més de la meitat (53,1%) procedeixen de les comarques barcelonines.

Taula 2. Distribució segons la nacionalitat, comunitat autònoma i província de naixement.

Nacionalitat	Comunitat autònoma	Província	Província		CCAA		Nacionalitat	
			N	%	N	%	N	%
Espanya	Andalusia	Almeria	1	0,4	17	7,6	212	94,6
		Cadis	3	1,3				
		Còrdova	1	0,4				
		Granada	3	1,3				
		Huelva	1	0,4				
		Jaén	3	1,3				
		Màlaga	1	0,4				
		Sevilla	4	1,8				
	Aragó	Saragossa	1	0,4	1	0,4		
	Canàries	Las Palmas	1	0,4	1	0,4		
	Castella i Lleó	Palència	1	0,4	2	0,9		
		Valladolid	1	0,4				
	Castella-La Manxa	Albacete	2	0,9	4	1,8		
		Ciutat Reial	2	0,9				
	Catalunya	Barcelona	119	53,1	180	80,4		
		Girona	26	11,6				
		Lleida	26	11,6				
		Tarragona	9	4,0				
	País Basc	Guipúscoa	1	0,4	2	0,9		
		Biscaia	1	0,4				
	Extremadura	Badajoz	3	1,3	3	1,3		
	València	València	1	0,4	1	0,4		
No consta		1	0,4	1	0,4			
Algèria		3	1,3	3	1,3	12	5,4	
Bèlgica		1	0,4	1	0,4			
Camerun		1	0,4	1	0,4			
França		3	1,3	3	1,3			
Marroc		3	1,3	3	1,3			
Perú		1	0,4	1	0,4			
Total		224	100,0	224	100,0	224	100,0	
Sense informació						105		
Població estudiada						329		

Taula 3. Distribució segons la província i comarca de residència.

Província	Comarca	Comarca		Província	
		N	%	N	%
Barcelona	Anoia	1	0,3	211	65,1
	Bages	10	3,1		
	Baix Llobregat	40	12,3		
	Barcelonès	96	29,6		
	Garraf	3	0,9		
	Maresme	21	6,5		
	Osona	14	4,3		
	Vallès Occidental	20	6,2		
	Vallès Oriental	6	1,9		
Girona	Alt Empordà	1	0,3	41	12,7
	Baix Empordà	13	4,0		
	Garrotxa	2	0,6		
	Gironès	18	5,6		
	Pla Estany	2	0,6		
	Selva	5	1,5		
Lleida	Alt Urgell	6	1,9	48	14,8
	Garrigues	1	0,3		
	Noguera	4	1,2		
	Pallars Jussà	1	0,3		
	Segarra	3	0,9		
	Segrià	33	10,2		
Tarragona	Alt Camp	1	0,3	24	7,4
	Baix Camp	2	0,6		
	Baix Ebre	5	1,5		
	Baix Penedès	1	0,3		
	Montsià	2	0,6		
	Ribera Ebre	1	0,3		
	Tarragonès	12	3,7		
Total		324	100,0	324	
Sense informació				5	
Població estudiada				329	

Finalment, l'edat mitjana quan van iniciar el primer compliment d'execució penal és de 28 anys.

4.3.2 La condemna d'estudi

En el decurs de l'any 2000, 329 persones van concloure 346 mesures penals alternatives consistents en treballs en benefici de la comunitat o obligacions o regles de conducta imposades en el marc de la suspensió de l'execució d'una

pena privativa de llibertat, dada que representa una mitjana de 1,05 mesures/persona. Un 96,7% (318 subjectes) només van finalitzar un TBC o obligació, i un 3,3% (11) en van finalitzar 2 o més (Vid. Taula 4).

Dels 318 subjectes que només van finalitzar una mesura l'any 2000, 235 van concloure un TBC i 83 una obligació, xifres que representen, respectivament, un 71,4% i un 25,2% del total de la població estudiada. De les 11 persones restants, 3 van finalitzar 2 TBC; 4 van finalitzar 2 obligacions, 2 van concloure 1 TBC i 1 obligació. Finalment, 2 persones van concloure més de 2 TBC en el decurs del 2000.

Taula 4. Distribució segons el nombre de mesures finalitzades el 2000 i llurs causes i delictes.

	Nombres de mesures, causes i delictes	Tipus de mesures	Mesures		Mesures, causes i delictes		Mitjana
			N	%	N	%	
Mesures	1	Només TBC	235	71,4	318	96,7	1,05
		Només obligació	83	25,2			
	2	2 TBC	3	0,9	9	2,7	
		1 TBC i 1 obligació	2	0,6			
		2 obligacions	4	1,2			
	3	Més de 2 TBC	2	0,6	1	0,3	
	7				1	0,3	
Total				329	100,0		
Causes	1			318	96,7	1,05	
	2			9	2,7		
	3			1	0,3		
	7			1	0,3		
	Total			329	100,0		
Delictes	1			249	88,3	1,19	
	2			23	8,2		
	3			5	1,8		
	4			3	1,1		
	6			1	0,4		
	7			1	0,4		
	Total			282	100,0		
	Sense informació			47			
Total				329			

Aquestes MPA van ser la resposta a un total de 346 causes penals que abasten un mínim de 382 delictes⁵⁵, 282 dels quals són coneguts quant a la seva tipologia. Quant a les causes, un 96,7% dels subjectes (318) només en té una, mentre que el 3,3% restant (11) en té dues o més. La mitjana de causes és de 1,05 causes/persona.

Pel que fa als delictes, un 88,3% (249) en té un, i un 11,7% (33) en té dos o més, essent la mitjana de delictes/persona de 1,19.

Ara bé, pel que fa al primer programa o mesura conclusa durant l'any 2000, també dita *condemna d'estudi*, els resultats són els següents: a un 73,3% de la població estudiada se'ls va aplicar un TBC (241 persones), mentre que a les 88 persones restants se'ls va aplicar una obligació (el 26,7%). Es a dir, pràcticament 3 de cada 4 subjectes van ser condemnats a una pena de treballs en benefici de la comunitat. La restant quarta part de la població estudiada va ser condemnada a una pena l'execució de la qual va ser suspesa tot imposant-se-li una obligació o regla de conducta. Entre aquestes obligacions destaquen el comparèixer davant de l'Administració (9,4% del total de persones estudiades), el tractament ambulatori de deshabitació (8,8%) i la participació en programes formatius (4,6%). L'obligació d'internament per a la deshabitació ha estat imposada en el 2,1% dels casos; el compliment de deures en el 0,9%; i la combinació de dues obligacions en el 0,9%⁵⁶ dels casos (Taula 5).

---

⁵⁵ Hi ha 47 causes de les quals es desconeix el nombre i tipus de delicte.

⁵⁶ Hi ha 3 causes que apliquen, com a mesura, dues obligacions.

Taula 5. Distribució segons les primeres mesures finalitzades el 2000.

	N	%
Pena de treballs benefici comunitat	241	73,3
Obligació comparèixer davant administració	31	9,4
Obligació TTA deshabitació	29	8,8
Obligació participació programes formatius	15	4,6
Obligació internament deshabitació	7	2,1
Obligació compliment deures	3	0,9
Obligació comparèixer davant administració + participació en programes formatius	2	0,6
Obligació participació programes formatius + TTA deshabitació	1	0,3
Total	329	100,0

Quant a la *tipologia delictiva*, els TBC i/o les suspensions amb obligacions esmentades van ser aplicades com a resposta penal als delictes recollits en la Taula 6. Les majors freqüències corresponen als delictes de furt (un 17% dels delictes principals d'aquest estudi⁵⁷), lesions (16,3%) i danys (11,0%).

Aquests delictes han estat agrupats en els següents sis grups: (a) delictes contra les persones, que representen un 19,1% el total; (b) delictes contra la llibertat sexual, un 3,9%; (c) delictes contra la propietat, un majoritari 55,8%; (d) delictes contra la salut pública, amb un 2,8%; (e) delictes contra la seguretat del trànsit, amb un 7,8%; (f) delictes contra les relacions familiars, que representen un 3,5% del total; i, finalment, (g) altres delictes, amb un 7,1%.

---

⁵⁷ S'ha conegut la tipologia de 283 causes, el nombre de delictes de les quals és de 310. Aquí s'han recollit els delictes més importants o de més gravetat.

Taula 6. Delictes principals, les respostes als quals van ser les primeres mesures finalitzades el 2000.

Tipologia delictiva	Delictes	N	%	N	%
Contra les persones	Lesions	46	16,3	54	19,1
	Violència física sobre persones	2	0,7		
	Amenaça	6	2,1		
Contra la llibertat sexual	Agressió sexual	6	2,1	11	3,9
	Abusos sexuals	5	1,8		
Contra la propietat	Robatori de vehicle a motor	2	0,7	158	55,8
	Furt ús de vehicle a motor	9	3,2		
	Robatori amb violència o intimidació	1	0,4		
	Robatori amb força en les coses	28	9,9		
	Furt	48	17,0		
	Robatori	18	6,4		
	Estafa	1	0,4		
	Apropiació indeguda	2	0,7		
	Aixecament de béns	3	1,1		
	Danys	31	11,0		
	Receptació	4	1,4		
	Robatori amb intimidació	7	2,5		
	Robatori amb violència	4	1,4		
	Contra la salut pública	Contra la salut pública	8		
Contra la seguretat en el trànsit	Conducció sota influència begudes	3	1,1	22	7,8
	Conducció temerària	2	0,7		
	Greu risc per a circular	3	1,1		
	Activitat sense assegurança obligatòria	14	4,9		
Contra les relacions familiars	Trencament deures custòdia	1	0,4	10	3,5
	Abandonament família menors o incapacitat	8	2,8		
	Violència física sobre familiars	1	0,4		
Altres	Injúria	1	0,4	20	7,1
	Contra hisenda pública	2	0,7		
	Desobediència	3	1,1		
	Trencament de condemna	7	2,5		
	Atemptat contra autoritat	1	0,4		
	Maltractament o resistència a força armada	2	0,7		
	Resistència o desobediència autoritat	1	0,4		
	Desordres públics	1	0,4		
	Vexacions injustes	2	0,7		
Total		283	100,0	283	100,0

En la condemna estudiada es computen una totalitat de 283 delictes, la qual cosa indica que la mitjana de delictes en cada una de les causes és d'1,1.

Un dels resultats més interessants és la imposició de mesures diferents davant diferents tipologies de delictes ($p=0,000$, Taula 7). Així, s'ha trobat que la pena de TBC s'imposa molt més per a delictes contra les persones (mesura imposada al 83,3% dels subjectes amb aquesta tipologia delictiva), delictes contra la propietat (70,3%), delictes contra la seguretat en el trànsit (90,9%) i delictes contra les relacions familiars (90%). Inversament, les suspensions amb obligacions són les mesures més utilitzades en el cas del delictes contra la llibertat sexual (81,8% dels casos) i els delictes contra la salut pública (87,5%). Cal tenir en compte que aquesta diversa configuració de la MPA, a banda de poder ser aplicada per raons jurídiques, pot tenir en consideració el tipus de delicte comès.

Taula 7. Mesures aplicades a les diferents tipologies delictives.

Mesures penals alternatives		Tipus delicte							Total
		Contra les persones	Contra la llibertat sexual	Contra la propietat	Contra la salut pública	Contra la seguretat en el trànsit	Contra les relacions familiars	Altres	
Pena de TBC		45 (83,3%)	2 (18,2%)	111 (70,3%)	1 (12,5%)	20 (90,9%)	9 (90%)	10 (50%)	198 (70%)
Obligació (totes)		9 (16,7%)	9 (81,8%)	47 (29,7%)	7 (87,5%)	2 (9,1%)	1 (10%)	10 (50%)	85 (30%)
Obligacions	comparèixer davant administració	3 (5,6%)	3 (27,3%)	17 (10,8%)	3 (37,5%)			4 (20%)	30 (10,6%)
	compliment deures		1 (9,1%)					2 (10%)	3 (1,1%)
	internament deshabitació	1 (1,9%)		5 (3,2%)				1 (5%)	7 (2,5%)
	participació programes formatius	2 (3,7%)	4 (36,4%)	5 (3,2%)	3 (37,5%)	1 (4,5%)	1 (10%)		16 (5,7%)
	TTA deshabitació	3 (5,6%)	1 (9,1%)	20 (12,7%)	1 (12,5%)	1 (4,5%)		3 (15%)	29 (10,2%)
Total		54 (100%)	11 (100%)	158 (100%)	8 (100%)	22 (100%)	10 (100%)	20 (100%)	283 (100%)
Chi-quadrat		Valor				gl	p		
		41,503				6	0,000		

Pel que fa a *la manera en què van ser concloses les mesures* estudiades (les primeres acabades durant el 2000, si en són vàries), un 74,5% (245) dels casos van finalitzar amb normalitat, és a dir, 3 de cada 4. Pel que fa a la quarta part restant, el 8,8% (29) van concloure a causa d'una suspensió administrativa; el 8,2% (27) no es van iniciar per incompareixença; el 4,6% (15) van ser anul·lades; el 2,1% (7), suspeses judicialment; 3 mesures (0,9%) no s'han iniciat per impossibilitat i, finalment, les tres persones que van ser condemnades a dues mesures en una mateixa causa van concloure finalitzant ambdues (en dos casos) o per anul·lació d'ambdues (en un cas).

Taula 8. Tipus de finalització de les primeres mesures acabades durant el 2000.

	N	%
Finalització del programa	245	74,5
Suspensió administrativa del programa	29	8,8
No inici per incompareixença	27	8,2
Anul·lació de programa	15	4,6
Suspensió judicial del programa	7	2,1
No inici per impossibilitat	3	0,9
Dues finalitzacions de programa	2	0,6
Dues anul·lacions de programa	1	0,3
Total	329	100,0

Una dada significativa ($p=0,022$) es refereix a la relació entre les diferents formes de finalització de les mesures i la pròpia mesura imposada (TBC o obligació). Una major proporció d'obligacions finalitzen amb normalitat (84,1% dels casos) enfront els TBC, que ho fan en un 71,8% (Taula 9).

Taula 9. Finalització de la MPA versus suspensió/anul·lació/no inici dels TBC i les obligacions.

Tipus de finalització	Mesura penal alternativa		
	Obligacions	TBC	Total
Finalització del programa	74 (84,1%)	173 (71,8%)	247 (75,1%)
Suspensió, anul·lació o no inici	14 (15,9%)	68 (28,2%)	16 (4,9%)
Total	88 (100%)	241 (100%)	329 (100%)
Chi-quadrat	Valor	gl	p
	5,218	1	0,022

La major part dels TBC que no finalitzen amb normalitat és perquè no s'han iniciat per incompareixença del condemnat (1 de cada 10), o perquè hi ha hagut una suspensió administrativa (també 1 de cada 10, Taula 10).

Per la seva part, les obligacions que amb més freqüència són suspeses, anul·lades o no iniciades són les que tenen a veure amb la participació en programes de formació i el tractament ambulatori per a la deshabitació (

Taula 11). Tanmateix, no s'han trobat diferències significatives, atès l'escàs nombre de casos.

Taula 10. Tipus de finalització dels TBC i les obligacions.

Tipus de finalització	Mesura penal alternativa		
	Obligacions	Pena de TBC	Total
Finalització del programa	74 (84,1%)	173 (71,8%)	247 (75,1%)
Anul·lació de programa	4 (4,5%)	12 (5%)	16 (4,9%)
No inici	per impossibilitat	2 (0,8%)	3 (0,9%)
	Per incompareixença	26 (10,8%)	27 (8,2%)
Suspensió	Administrativa	25 (10,4%)	29 (8,8%)
	Judicial	3 (1,2%)	7 (2,1%)
Total	88 (100%)	241 (100%)	329 (100%)

Taula 11. Tipus de finalització de les diferents obligacions.

Tipus de finalització	Obligacions				
	comparèixer davant administració	compliment deures	internament deshabitació	participació programes formatius	TTA deshabitació
Finalització del programa	30 (93,8%)	3 (100%)	7 (100%)	10 (58,8%)	24 (82,8%)
Anul·lació de programa				2 (11,8%)	2 (6,9%)
No inici	impossibilitat				1 (3,4%)
	incompareixença			1 (5,9%)	
Suspensió	Administrativa			2 (11,8%)	2 (6,9%)
	Judicial	2 (6,3%)		2 (11,8%)	

Total	32 (100%)	3 (100%)	7 (100%)	17 (100%)	29 (100%)
--------------	------------------	-----------------	-----------------	------------------	------------------

El tipus de finalització del programa, com sembla lògic, no té res a veure amb la tipologia delictiva, malgrat que els que més se suspenen, anul·len o no inicien són els referits als delictes contra la salut pública (si bé la diferència amb la resta de tipologies no és significativa), cas en què només finalitzen amb normalitat una de cada dues mesures (Taula 12).

Taula 12. Tipus de finalització de les mesures aplicades a les diferents tipologies delictives.

Tipus de finalització	Tipus delictes							Total
	Contra les persones	Contra la llibertat sexual	Contra la propietat	Contra la salut pública	Contra la seguretat en el trànsit	Contra les relacions familiars	Altres	
Finalització programa	47 (87%)	10 (90,9%)	123 (77,8%)	4 (50%)	16 (72,7%)	9 (90%)	16 (80%)	225 (79,5%)
Suspensió, anul·lació o no inici	7 (13%)	1 (9,1%)	35 (22,2%)	4 (50%)	6 (27,3%)	1 (10%)	4 (20%)	58 (20,5%)
Anul·lació	1 (1,9%)	1 (9,1)	10 (6,3%)	2 (25%)	1 (4,5%)			15 (5,3%)
No inici	2 (3,7%)		9 (5,7%)	1 (12,5%)	2 (9,1%)	1 (10%)	2 (10%)	17 (6%)
Suspensió	4 (7,4%)		16 (10,1%)	1 (12,5%)	3 (13,6%)		2 (10%)	26 (9,2%)
Total	54 (100%)	11 (100%)	158 (100%)	8 (100%)	22 (100%)	10 (100%)	20 (100%)	283 (100%)
Chi-quadrat	Valor			gl		p		
	8,598			6		0,198		

Respecte al *temps de la mesura principal* estudiada, hi ha diferències ($p=0,000$) segons es tracti de TBC o d'obligacions. En primer lloc, un 87,4% de les mesures de TBC finalitzen en un mes, mentre que un 61,3% de les obligacions finalitzen passat el primer any i fins al quart (Taula 13). Aquest fet no té relació amb la manera en què la mesura conclou, ja que un 64,9% de les normalment finalitzades ho fan en 1 mes, igual que el 65,6% de les suspeses, anul·lades o no iniciades ($p=0,604$, Taula 14).

Taula 13. Durada de les mesures penals de la condemna d'estudi.

Temps de la mesura	Mesura penal alternativa					Total	
	Pena de TBC	Obligacions					
		comparèixer davant administració	compliment deures	internament deshabituació	participació programes formatius	TTA deshabituació	
Fins a 1 mes	146 (87,4%)	3 (4,8%)					149 (65,1%)
				1 (33,3%)	1 (9,1%)		
1 mes - 1 any	21 (12,6%)	21 (33,9%)					42 (18,3%)
		7 (30,4%)		1 (33,3%)	3 (27,3%)	9 (39,1%)	
1 - 4 anys		38 (61,3%)					38 (16,6%)
		16 (69,6%)		1 (33,3%)	7 (63,6%)	14 (60,9%)	
Total	167 (100%)	62 (100%)					229 (100%)
		23 (100%)	2 (100%)	3 (100%)	11 (100%)	23 (100%)	
Chi-quadrat		Valor		gl		p	
		160,931		2		0,000	

Taula 14. Durada del tipus de finalització de la condemna d'estudi.

Temps de la mesura	Finalització	Tipus de finalització			Total		
		Suspensió, anul·lació o no inici					
		Anul·lació	No inici	Suspensió			
Fins a 1 mes	109 (64,9%)	40 (65,6%)			149 (65,1%)		
		3 (42,9%)	18 (69,2%)	19 (67,9%)			
1 mes - 1 any	29 (17,3%)	13 (21,3%)			42 (18,3%)		
		1 (14,3%)	6 (23,1%)	6 (21,4%)			
1 - 4 anys	30 (17,9%)	8 (13,1%)			38 (16,6%)		
		3 (42,9%)	2 (7,7%)	3 (10,7%)			
Total	168 (100%)	61 (100%)			229 (100%)		
		7 (100%)	26 (100%)	28 (100%)			
Chi-quadrat		Valor		gl		p	
		1,010		2		0,604	

Respecte a la mitjana de durada de la mesura, aquesta és de 166,87 dies quan es consideren totes les maneres en què s'ha conclòs la mesura, i una mitjana de 167,3 dies, si es calcula únicament sobre les mesures finalitzades amb normalitat. Aquesta pràctica igualtat entre les dues mitjanes indica que la extensió de les mesures és similar al temps que triga l'administració en concloure-la quan aquesta ha estat anul·lada, suspesa o no iniciada (Taula 15).

Taula 15. Mitjanes de la durada (en dies) de les MPA i llurs comparacions estadístiques.

Mesura penal alternativa		N	Mitjana	Significació
Totes les formes de finalització	Pena de treballs benefici comunitat	167	20,34	0,000 (entre 1 i 2)
	Obligació comparèixer davant administració	23	598,48	0,000 (entre 1 i 5)
	Obligació compliment deures	2	35,00	0,000 (entre 1 i 6)
	Obligació internament deshabitació	3	327,33	0,009 (entre 2 i 3)
	Obligació participació programes formatius	11	683,73	0,045 (entre 3 i 5)
	Obligació TTA deshabitació	23	542,57	0,026 (entre 3 i 6)
	Obligació (agrupa totes les obligacions)	62	561,56	0,000 (entre 1 i 7)
Total		229	166,87	
Només les correctament finalitzades	Pena de treballs benefici comunitat	117	18,24	0,000 (entre 1 i 2)
	Obligació comparèixer davant administració	21	625,24	0,042 (entre 1 i 4)
	Obligació compliment deures	2	35,00	0,000 (entre 1 i 5)
	Obligació internament deshabitació	3	327,33	0,000 (entre 1 i 6)
	Obligació participació programes formatius	7	448,71	0,007 (entre 2 i 3)
	Obligació TTA deshabitació	18	480,50	0,031 (entre 3 i 6)
	Obligació (agrupa totes les obligacions)	51	509,25	0,000 (entre 1 i 7)
Total		168	167,3	

Comparació de mitjanes a partir de la prova no paramètrica U de Mann-Whitney, llevat la comparació entre el TBC i la totalitat d'obligacions, en què s'ha fet ús de la prova T-test.

Només s'indiquen els valors p estadísticament significatius.

1, TBC; 2, obligació comparèixer davant administració; 3, obligació compliment deures; 4, obligació internament deshabitació; 5, obligació participació en programes formatius; 6, obligació TTA deshabitació; 7, total obligacions.

Es donen, però, algunes diferències significatives entre modalitats concretes de mesures (Taula 15). En aquest sentit, el TBC és la pena de menor durada (20,34 dies) i és significativament inferior a les obligacions de comparèixer davant l'administració (598,48 dies), participació en programes formatius (683,73 dies), tractament ambulatori per a la deshabitació (542,57) i també inferior a la globalitat d'obligacions (561,56 dies). Una situació semblant és la que es dona si no es consideren en l'anàlisi les mesures anul·lades, suspeses i no iniciades.

L'obligació amb una destacada menor durada és la de compliment de deures. Tanmateix, l'escàs nombre de casos, amb la prudència deguda, no possibilita una generalització dels resultats.

L'estudi del *temps que es demora l'inici de la mesura* respecte la data de comissió del fet que la motiva, també dóna alguns resultats a destacar. Com a dada general, es pot dir que 1 de cada 3 mesures s'inicien abans d'1 any d'ençà que es va cometre el delicte (el 32%), i que també 1 de cada 3 s'inicien transcorreguts els 2 anys des de la comissió del delicte. Ara bé, les dilacions en l'inici del compliment són significativament diferents ($p=0,000$) en funció del tipus de mesura (TBC o obligació). Mentre que un 22,9% dels TBC demoren més de dos anys en començar a executar-se, en el cas de les obligacions la proporció és del 52,7% (Taula 16). Efectivament, la pena de TBC és una de les que menys es demora en començar (Taula 17), amb una mitjana de 540,66 dies, significativament diferent a les mitjanes de l'obligació de comparèixer davant l'administració (735,27 dies), l'obligació de participar en programes formatius (804,29 dies), l'obligació de tractament ambulatori de deshabitació (918,01 dies) i la globalitat de les obligacions estudiades (618,85 dies). En aquest cas, de la mateixa manera que amb les mitjanes de durada de les mesures, les dilacions no varien de manera important si les seves mitjanes són calculades incorporant o deixant fora les mesures anul·lades, suspeses o no iniciades.

Taula 16. Dilació entre fet i inici mesura segons les mesures penals de la condemna d'estudi.

Dilació entre fet i inici mesura	Pena de TBC	Mesura penal alternativa					Total
		comparèixer davant administració	compliment deures	Obligacions internament deshabitació	participació programes formatius	TTA deshabitació	
Fins a 1 any	63 (37,1%)			15 (20,3%)			78 (32%)
		5 (20%)		4 (57,1%)	2 (13,3%)	4 (16,7%)	
1 a 2 anys	68 (40%)			20 (27,0%)			88 (36,1%)
		7 (28%)			6 (40%)	6 (25%)	
2 a 3 anys	24 (14,1%)			20 (27,0%)			44 (18%)
		7 (28%)		3 (42,9%)	3 (20%)	7 (29,2%)	24 (14,1%)
Més de 3 anys	15 (8,8%)			19 (25,7%)			34 (13,9%)
		6 (24%)	3 (100%)		4 (26,7%)	7 (29,2%)	
Total	170 (100%)	25 (100%)	3 (100%)	74 (100%)	15 (100%)	24 (100%)	244 (100%)
Chi-quadrat		Valor		gl		p	
		22,224		3		0,000	

Taula 17. Mitjanes de la dilació (en dies) entre fet i inic mesura de les MPA.

Mesura penal alternativa		N	Mitjana	Significació
Totes les formes de finalització	Pena de treballs benefici comunitat	170	540,66	
	Obligació comparèixer davant administració	25	735,27	0,004 (entre 1 i 2)
	Obligació compliment deures	3	1223,33	0,041 (entre 1 i 5)
	Obligació internament deshabitació	7	419,88	0,002 (entre 1 i 6)
	Obligació participació programes formatius	15	804,29	0,001 (entre 1 i 7)
	Obligació TTA deshabitació	24	918,01	
	Obligació (agrupa totes les obligacions)	74	798,48	
	Total	244	618,85	
Només les correctament finalitzades	Pena de treballs benefici comunitat	150	516,43	
	Obligació comparèixer davant administració	25	735,27	
	Obligació compliment deures	3	1223,33	0,002 (entre 1 i 2)
	Obligació internament deshabitació	7	419,88	0,004 (entre 1 i 6)
	Obligació participació programes formatius	9	750,48	0,001 (entre 1 i 7)
	Obligació TTA deshabitació	21	922,42	
	Obligació (agrupa totes les obligacions)	65	786,40	
	Total	215	598,05	

Comparació de mitjanes a partir de la prova no paramètrica U de Mann-Whitney, llevat la comparació entre el TBC i la totalitat d'obligacions, en què s'ha fet ús de la prova T-test.

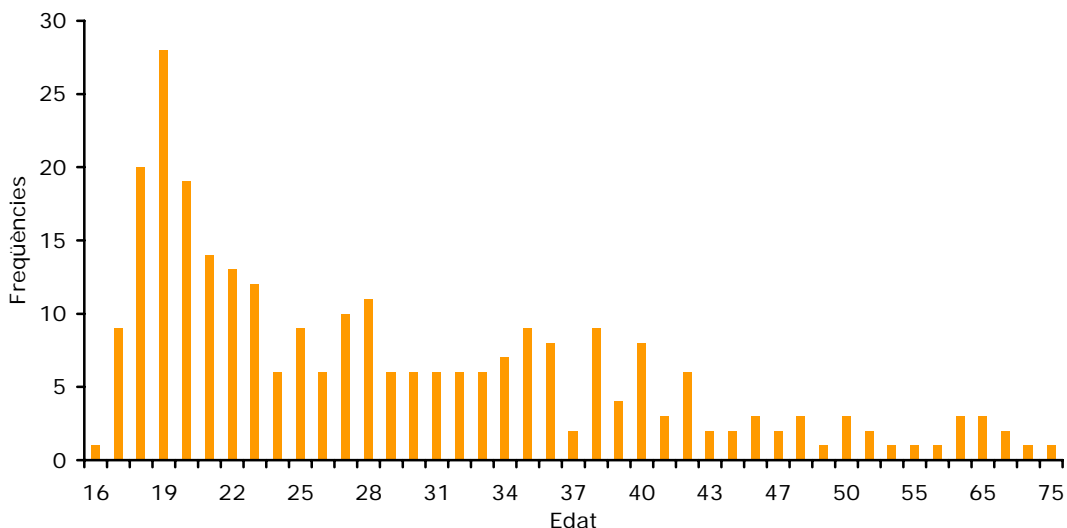
Només s'indiquen els valors p estadísticament significatius.

1, TBC; 2, obligació comparèixer davant administració; 3, obligació compliment deures; 4, obligació internament deshabitació; 5, obligació participació en programes formatius; 6, obligació TTA deshabitació; 7, total obligacions.

Taula 18. Dilació entre fet i inici mesura segons el tipus de finalització de la condemna d'estudi.

Dilació entre fet i inici mesura	Tipus de finalització		Total
	Finalització	Suspensió o anul·lació	
Fins a 1 any	73 (34%)	5 (17,2%)	78 (32%)
1 a 2 anys	79 (36,7%)	9 (31%)	88 (36,1%)
2 a 3 anys	34 (15,8%)	10 (34,5%)	44 (18%)
Més de 3 anys	29 (13,5%)	5 (17,2%)	34 (13,9%)
Total	215 (100%)	29 (100%)	244 (100%)
Chi-quadrat	Valor 7,661	gl 3	p 0,054

L'edat mitjana és de 29,5 anys quan van concloure l'MPA en el 2000, moment en què s'inicia el seguiment per a determinar la reincidència. Les edats més representades oscil·len entre els 18 i els 23 anys (vegeu Gràfic 4), interval que acumula 1/3 part de la població (32,7%).

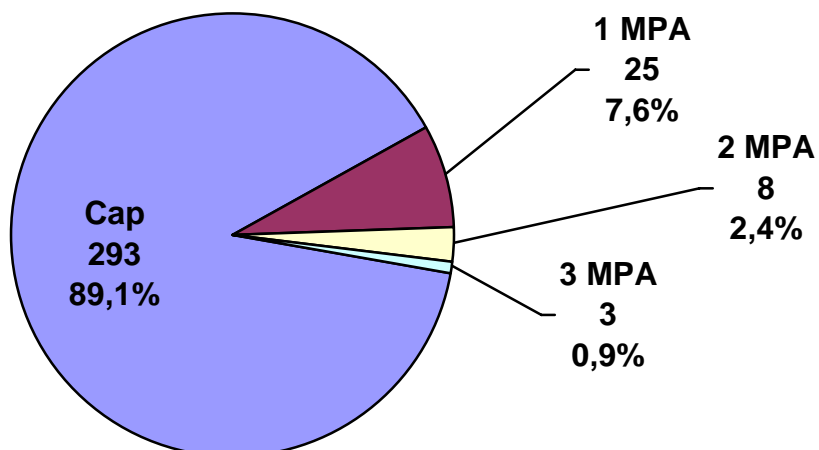
Gràfic 4. Distribució segons l'edat.

4.1.3 Els antecedents en l'execució de condemnes

En aquest estudi, són antecedents els contactes amb l'administració d'execució de penes previs al inici de la *condemna d'estudi*. Els antecedents han estat abordats des de tres focus: (1) l'execució d'altres mesures penals alternatives, (2) els ingressos en presó, com a preventiu o com a penat, i (3) l'execució d'arrestos de cap de setmana.

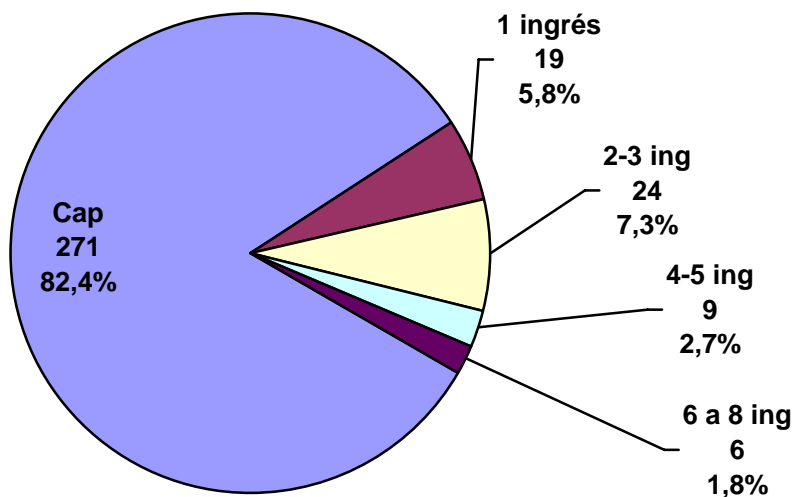
Han estat estudiats diferenciadament i conjugadament aquestes tres tipologies de condemnes i hem obtingut les següents dades:

- Pel que fa a les MPA, 293 persones (89,1%) no n'havien executat prèviament cap altra. De les que sí n'havien complert alguna, la mitjana d'execució ascendeix a 1,4 mpa/persona.

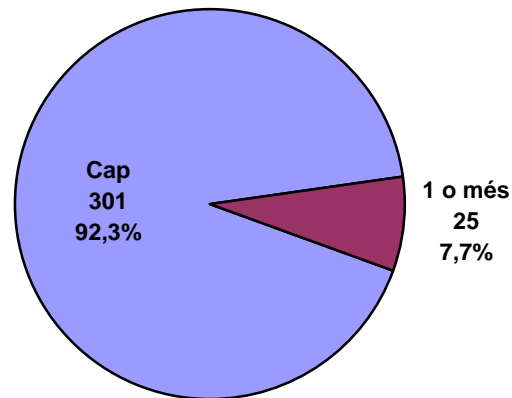
Gràfic 5. Distribució segons les MPA executades prèviament.

- Quant als ingressos previs en presó, 271 persones (82,4%) no n'havien tingut mai cap contacte. Aquelles persones que sí havien ingressat alguna vegada, ho havien fet una mitjana de 2,7 ingressos/persona.

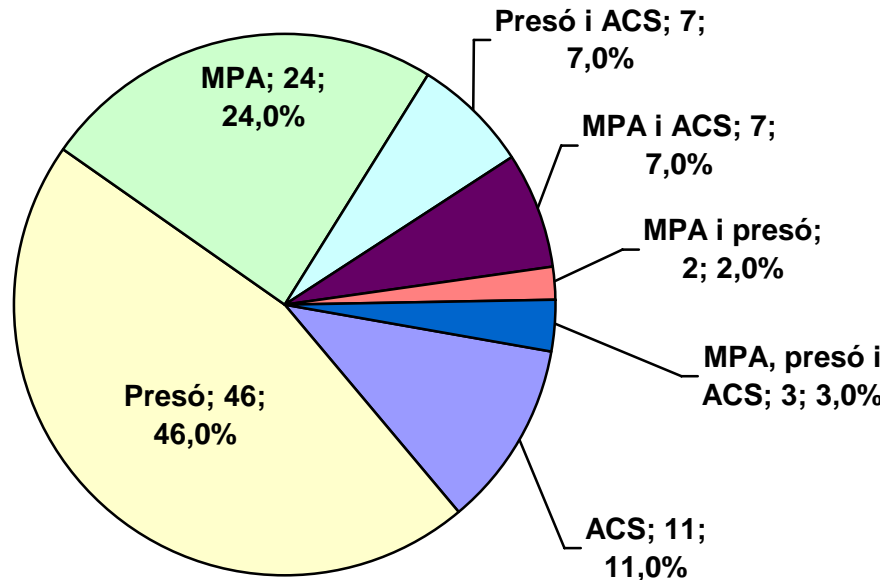
Gràfic 6. Distribució segons els ingressos previs en presó.

- Finalment, respecte als antecedents d'arrestos de cap de setmana, 301 persones (91,5%) no havien estat condemnats mai a aquest tipus de mesura. D'altra banda, pràcticament 8 de cada 100 persones estudiades sí que tenia algun antecedent.

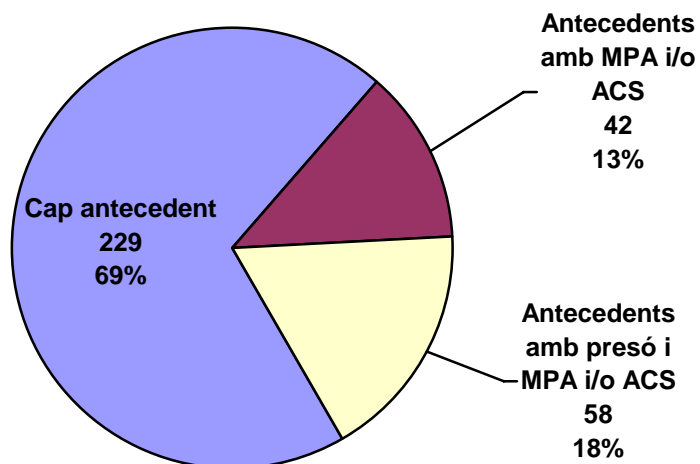
Gràfic 7. Distribució segons els ACS previs.

Si aquesta varietat d'antecedents es posa en relació, es configura un mapa històric en què pràcticament 7 de cada 10 (el 69,6%, 229 persones) no han tingut mai cap tipus d'antecedent. La distribució dels qui sí han passat per una o varies experiències d'execució, ja sigui d'un sol tipus o de diversos, queda conformada per un gran gruix del 46% que només han estat en contacte amb la presó; un 24% que prèviament havia executat una altra MPA i un 11% amb experiència d'ACS. respecte als antecedents d'arrestos de cap de setmana, 301 persones (91,5%) no havien estat condemnats mai a aquest tipus de mesura. D'altra banda, pràcticament 8 de cada 100 persones estudiades sí que tenia algun antecedent. El restant 19% conjuga diferents experiències d'execució (7%, presó i ACS; 7%, MPA i ACS; 2%, MPA i presó; 3%, totes tres modalitats -Gràfic 8).

Gràfic 8. Distribució segons el ventall d'antecedents previs.

- En un intent de sintetitzar tot aquest mapa d'antecedents en l'àmbit de l'execució de penes, s'ha diferenciat dos grups entre els qui tenen algun tipus d'antecedents: els que han conegut la presó i els que no. De la totalitat de persones amb antecedents (100, el 30,4%), més de la meitat (58, el 17,6% del total) compten amb antecedents de presó, acompanyats o no d'altres tipus d'execució penal. El **¡Error! No se encuentra el origen de la referencia.** il·lustra aquest escenari:

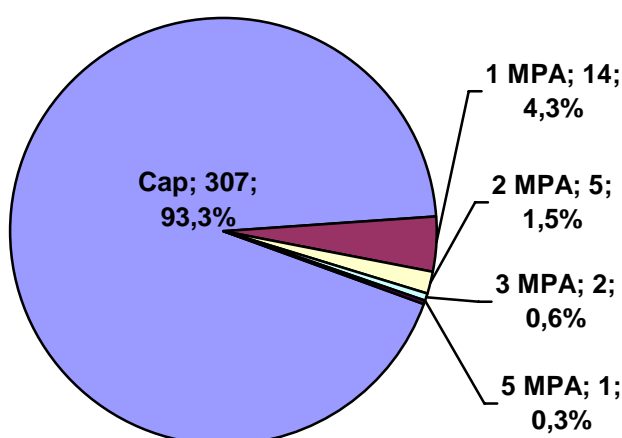
Gràfic 9. Distribució segons els antecedents previs.

- Per concloure aquest apartat sobre els antecedents, només esmentar que un total de 100 persones ha tingut 367 contactes amb l'Administració d'execució de penes, la qual cosa suposa que cada persona que ha completat MPA, ACS i/o ha ingressat en presó ho ha fet una mitjana de 3,67 vegades.

4.1.3 El després

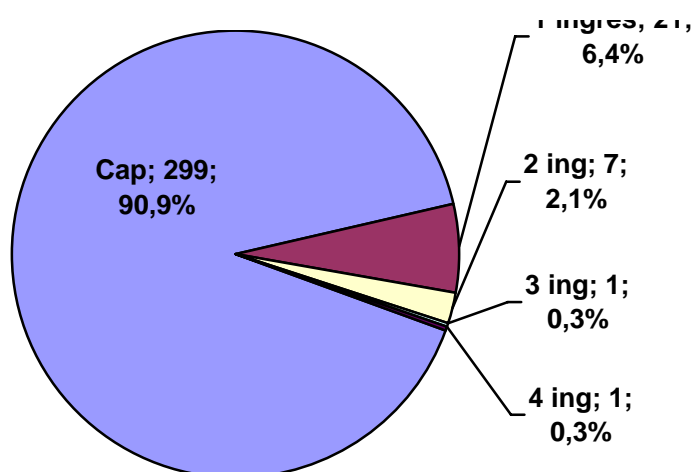
Els escenaris després de la finalització de la MPA condemna d'estudi poden ser tan diversos com els previs. Així, hi ha persones que no han tornat a tenir cap més contacte amb l'Administració d'execució de penes per una nova causa després de l'MPA finalitzada el 2000 (veurem que són 276, un 83,9%, les persones que considerarem no reincidents), però n'hi ha altres que tenen un o varis contactes posteriors d'un o diversos tipus de mesura (MPA, presó i/o ACS).

- Quant a les MPA, 307 persones (93,3%) no han tornat a tenir una mesura d'aquest tipus. Pel que fa al restant 6,7% que novament han executat una MPA en el període posterior o de seguiment (22 persones), han completat una mitjana d'1,6 MPA/persona.

Gràfic 10. Distribució segons les MPA executades posteriorment.

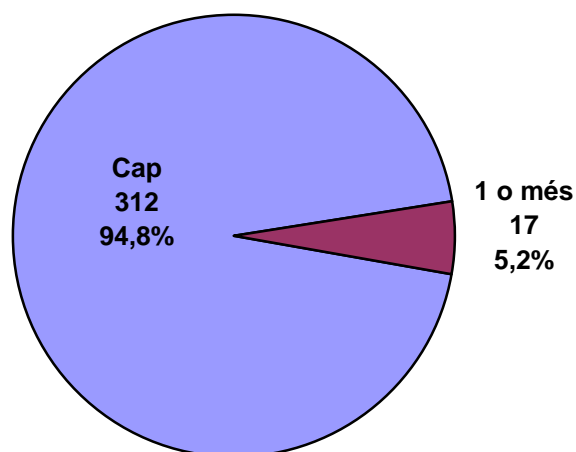
- En referència als ingressos posteriors en presó, un 90,9% (299 persones) no compleixen aquest tipus de reincidència. El restant 9,1% tenen una o més reincidències penitenciàries, amb independència d' altres execucions – MPA o ACS-. Aquests reincidents penitenciaris presenten una mitjana d'1,4 ingressos posteriors en presó.

Gràfic 11. Distribució segons els ingressos posteriors en presó.

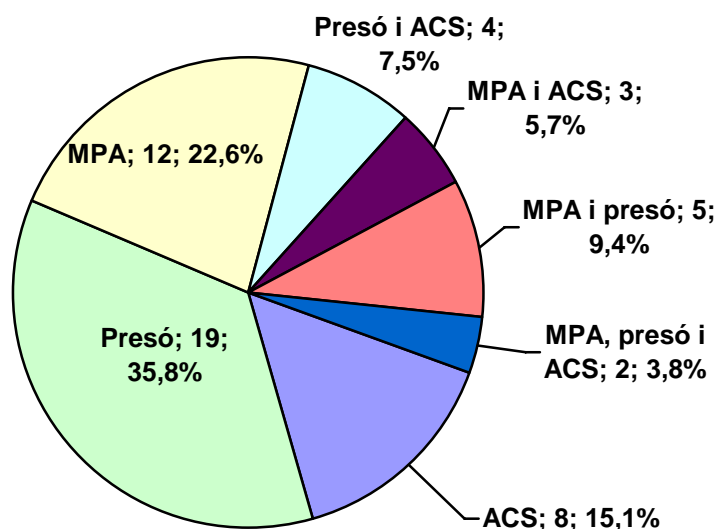
- Pel que fa als arrestos de cap de setmana, 312 persones (94,8%) no en té cap de posterior. El 5,2% restant (17 persones) presenten 1,6 ACS de mitjana.

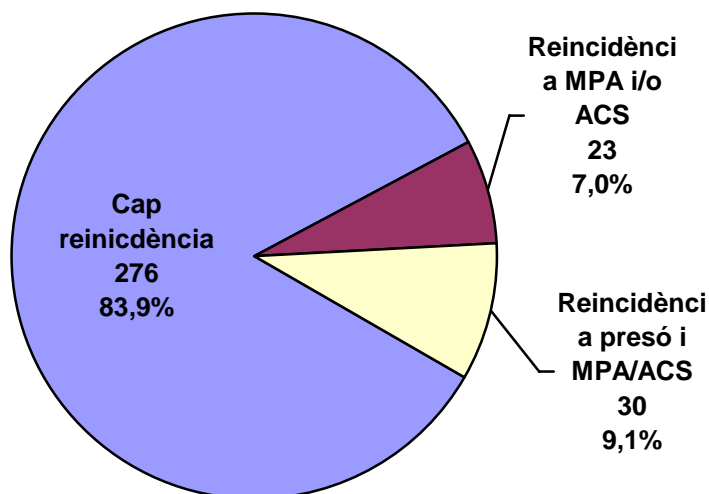
Gràfic 12. Distribució segons els ACS posteriors.

- Les interaccions d'aquestes tres possibilitats de reincidència (reincidència penitenciària, per MPA o per ACS), dibuixen el següent mapa de reincidències: el 83,9% (276 persones) pot ser definit com a no reincident, atès que no ha executat cap mesura amb posterioritat a la finalització de l'MPA condemna d'estudi. El percentatge de reincidents durant el període de seguiment màxim de 5 anys i ½ és del 16,1%. Aquests 53 persones amb reincidències majoritàriament han tingut posteriorment contacte exclusiu amb la presó (35,8% dels reincidents), execució exclusiva d'MPA (22,6% dels reincidents) i compliment d'ACS (15,1% dels reincidents). Finalment, 1 de cada 4 reincidents (26,4%) ha experimentat diferents tipus d'execucions durant el període de seguiment (Gràfic 13).

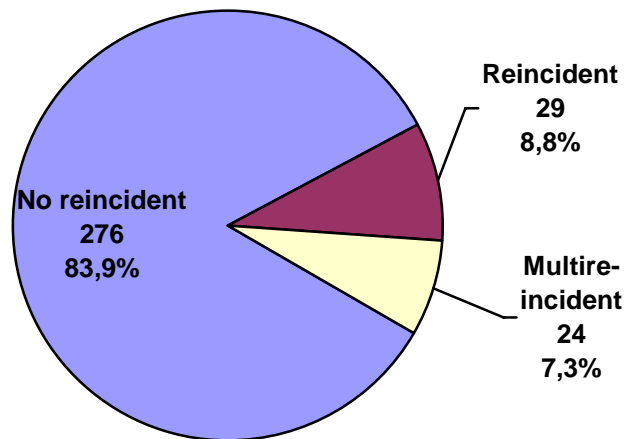
Gràfic 13. Distribució segons el ventall de reincidències.

- Una tipologia simplificada de reincidència perfila de la següent manera la història posterior de la població estudiada: com ja hem dit, un 83,9% es classifica de no reincident; un 7% és reincident i compleix mesures diferents a la pena privativa de llibertat; un 9,1% és reincident i té, com a mínim, 1 o diversos ingressos posteriors en presó, amb independència d'altres mesures penals.

Gràfic 14. Distribució segons la reincidència.

- Finalment, pel que fa a la multireincidència, 53 subjectes estudiats acumulen un total 104 noves execucions posteriors (sigui en presó, MPA o ACS), la qual cosa implica que cada reincident ho ha estat una mitjana de 2 vegades. Respecte a la globalitat de persones estudiades, el 7,3% pot ser etiquetat de multireincident i el 8,8% exclusivament de reincident.

Gràfic 15. Distribució segons la multireincidència.

A priori, es podria pensar que els reincidentes penitenciaris acumularan un major nombre de reincidències (seran més multireincidentes). Els reincidentes que han executat una MPA i/o un ACS (i que no són reincidentes penitenciaris) informen d'una mitjana d'1,57 reincidències, mentre que els reincidentes penitenciaris (tinguin també una execució d'MPA posterior i/o d'ACS) han reincidit una mitjana de 2,27 vegades. Tanmateix, la comparació estadística d'aquestes mitjanes conclou que les diferències han de ser atribuïdes exclusivament a l'atzar i que el fet de ser reincident penitenciari no implica una major carrera delictiva posterior ($p = 0,261$, amb la prova U de Mann-Whitney).

4.1 Diferències entre dones i homes

4.2.1 Característiques personals i demogràfiques

No hi ha gaire diferències a destacar entre dones i homes en les variables estudiades. Per començar, l'edat en què van tenir el primer contacte amb el

sistema d'execució de penes és similar ($p=0,742$), essent de 27,4 anys, en el cas de les dones, i de 28,1, per als homes.

No hi ha diferències entre dones i homes nascuts al territori espanyol pel que fa a la procedència. Un 88% i un 84,9%, respectivament, de dones espanyoles i homes espanyols han nascut a Catalunya ($p=0,138$).

Tampoc no s'han trobat diferències pel que fa a la nacionalitat ($p= 0,948$), de tal manera que es pot considerar similar la proporció de dones estrangeres i d'homes estrangers (4,9% i 5,1%, respectivament).

En la variable residència també ambdós col·lectius són homogenis. Un 72,3% de les dones i un 63,5% dels homes resideixen en les comarques barcelonines; un 10,6% i un 15,7%, respectivament, en les de Lleida; un 4,3% i un 8,2%, en les de Tarragona; i, finalment, un 12,8% de les dones i un 12,9% dels homes resideixen a les comarques gironines. Les diferències, però, entre dones i homes, pel que fa a la residència, no poden ser considerades diferents atès les proves estadístiques oportunes ($p=0,565$).

4.2.2 Els antecedents

Malgrat que pot semblar que la proporció de dones sense antecedents de cap tipus és superior (el 78,7%, enfront el 68,1% dels homes), aquesta diferència no és estadísticament rellevant ($p=0,142$), per la qual cosa cal admetre homogeneïtat entre dones i homes pel que fa a la carrera delictiva prèvia, si més no, coneguda. En ambdós grups, i pel que fa als subjectes amb antecedents, hi ha més persones amb antecedents previs que inclouen presó.

I si en el tipus d'antecedents no es dona cap diferència, tampoc no se n'ha trobat en la quantitat, malgrat que les xifres de les dones són sensiblement inferiors a les dels homes (Taula 24). Així, pel que fa al nombre d'MPA prèvies, les dones informen d'una mitjana de 0,09 i, els homes, de 0,16 ($p=0,191$); quant al nombre d'ingressos previs en presó, la mitjana de les dones és de 0,28 i, la dels homes, de 0,51 ($p=0,093$); respecte als ACS, la mitjana és de 0,45, per a les dones i de 0,62, per als homes ($p=0,574$); finalment, pel que fa al nombre total d'antecedents, les dones informen d'una mitjana de 0,81 i, els

homes, d'1,29 ($p=0,252$). Aquesta última dada, malgrat la similitud entre dones i homes, indica que no arriba a 1 antecedent d'execució prèvia per cada dona de l'estudi, mentre que, per cada home, hi ha més d'1 antecedent d'execució penal.

Taula 19. Distribució de dones i homes segons la història prèvia d'execució penal (I).

Història prèvia execució penal (dicotòmica)	Sexe				Total	
	Dona		Home		N	%
	N	%	N	%		
Cap antecedent	37	78,7%	192	68,1%	229	69,6%
Amb antecedents mpa, presó i/o acs	10	21,3%	90	31,9%	100	30,4%
Antecedents amb mpa i/o acs	3	6,4%	39	13,8%	42	12,8%
Antecedents amb presó i mpa i/o acs	7	14,9%	51	18,1%	58	17,6%
Total	47	100%	282	100%	329	100%
Chi-quadrat	Valor 2,155		gl 1		p 0,142	

4.2.3 La condemna d'estudi

Sí que hi ha diferències, però, en la primer mesura penal alternativa finalitzada l'any 2000. Les dones han finalitzat més TBC que els homes (87,2% i 70,9%, respectivament, $p=0,019$), resultat que sembla evidenciar que preval la imposició dels treballs en benefici de la comunitat en les dones (Taula 20). Igualment, hi ha una marcada diferència entre la durada de la mesura en les dones i en els homes. Les primeres, informen d'una mitjana de 78,35 dies de durada i, els segons, de 183,39 dies ($p=0,009$, Taula 24). Aquesta diferència, sens dubte, està motivada per la menor durada de més mesures de TBC, com ha quedat vist anteriorment (Taula 13).

Taula 20. Distribució de dones i homes segons l'MPA finalitzada l'any 2000.

Tipus de mesura	Sexe				Total	
	Dona		Home		N	%
	N	%	N	%		
TBC	41	87,2%	200	70,9%	241	73,3%
Obligació	6	12,8%	82	29,1%	88	26,7%
Total	47	100%	282	100%	329	100%
Chi-quadrat	Valor 5,471		gl 1		P 0,019	

La homogeneïtat entre ambdós col·lectius reapareix en el tipus de finalització de mesura ($p=0,405$). Un 70,2% i un 75,1%, respectivament, de les dones i dels homes han finalitzat amb normalitat l'MPA. Igualment, hi ha percentatges similars pel que fa a les anul·lacions, suspensions i no inicis de mesures (Taula 21).

Taula 21. Distribució de dones i homes segons el tipus de finalització de l'MPA.

Tipus de finalització	Sexe				Total	
	Dona		Home		N	%
	N	%	N	%		
Finalització	33	70,2%	214	75,9%	247	75,1%
Suspensió, anul·lació o no inici	14	29,8%	68	24,1%	82	24,9%
Anul·lació	2	4,3%	14	5,0%	16	4,9%
No inici	6	12,8%	24	8,5%	30	9,1%
Suspensió	6	12,8%	30	10,6%	36	10,9%
Total	47	100%	282	100%	329	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		p	
	0,693		1		0,405	

Pel que fa a la dilació entre la data del fet delictiu i la data d'inici de l'MPA estudiada, també hi ha similitud entre dones i homes ($p=0,171$). La mitjana de dies passats entre fet i mesura és, en ambdós casos de 618 dies (Taula 24). L'estudi per intervals indica que pràcticament 7 de cada 10 dones i homes, inicien el compliment de l'MPA més d'un any després de comès el fet (Taula 22).

Taula 22. Distribució de dones i homes segons la dilació entre la data del fet i l'inici de l'MPA.

Dilació entre data fet i inici mesura	Sexe				Total	
	Dona		Home		N	%
	N	%	N	%		
Fins a 1 any	7	28,0%	71	32,4%	78	32,0%
1 a 2 anys	12	48,0%	76	34,7%	88	36,1%
2 a 3 anys	1	4,0%	43	19,6%	44	18,0%
Més de 3 anys	5	20,0%	29	13,2%	34	13,9%
Total	25	100%	219	100%	244	100%
Chi-quadrat	Valor		Gl		p	
	5,014		3		0,171	

Quant al tipus de delictes que va provocar la imposició de l'MPA, tampoc no hi ha diferències significatives entre homes i dones ($p=0,262$, Taula 23). Malgrat que hi ha una proporció superior de dones que han comès un delictes contra les persones (el 29% enfront el 17,9%) en relació als homes, aquesta diferència no pot ser atribuïda a la variable sexe en la recerca que ens ocupa.

Pel que fa al nombre de delictes que conformen la mateixa causa, també hi ha homogeneïtat entre dones (mitjana d'1,06 delictes) i homes (1,1).

Taula 23. Distribució de dones i homes segons el delicte pel qual compleixen l'MPA.

Tipus delicte MPA1	Sexe				Total	
	Dona		Home		N	%
	N	%	N	%		
Contra les persones	9	29,0%	45	17,9%	54	19,1%
Contra la llibertat sexual	1	3,2%	10	4,0%	11	3,9%
Contra la propietat	18	58,1%	140	55,6%	158	55,8%
Contra la salut pública	1	3,2%	7	2,8%	8	2,8%
Contra la seguretat en el trànsit			22	8,7%	22	7,8%
Contra les relacions familiars	1	3,2%	9	3,6%	10	3,5%
Altres	1	3,2%	19	7,5%	20	7,1%
Total	31	100%	252	100%	283	100%
Raó de verosimilitud	Valor 7,684		gl 6		p 0,262	

Per acabar aquest apartat, tampoc no es donen diferències pel que fa a l'edat en què finalitzen l'MPA i, a partir de la qual, s'inicia el seguiment per a l'estudi de la reincidència: 28,33 anys en el cas de les dones i 29,73, en els homes (Taula 23).

Taula 24. Comparació de les mitjanes de dones i homes en diferents variables quantitatives.

	Sexe	N	Mitjana	p
Temps (en dies) MPA 1	Dona	36	78,35	0,009
	Home	193	183,39	
Dilació entre data fet i inici mesura	Dona	25	618,13	0,675*
	Home	219	618,94	
Edat quan finalitza 1a MPA	Dona	39	28,33	0,492
	Home	236	29,73	
Nombre de delictes en condemna estudi	Dona	31	1,06	0,537
	Home	252	1,10	
MPA prèvies	Dona	47	,09	0,191
	Home	282	,16	
Presons prèvies	Dona	47	,28	0,093
	Home	282	,51	
ACS previs	Dona	47	,45	0,574
	Home	282	,62	
Nombre total antecedents	Dona	47	,81	0,252
	Home	282	1,29	

Les significacions (p) han estat obtingudes mitjançant la prova T-test, llevat la indicada amb * que ha estat obtinguda amb la prova U de Mann-Whitney. Les significacions inferiors a 0,005 indiquen que les diferències entre dones i homes són estadísticament significatives.

4.3 Diferències entre espanyols i estrangers

Malgrat que el nombre d'espanyols d'aquest estudi és pràcticament 19 vegades superior al nombre d'estrangers, han estat aplicades proves estadístiques adequades a la reduïda xifra d'aquests últims.

En síntesi, es veurà que aquests dos grups es poden considerar pràcticament idèntics en les variables personals i penals que han estat estudiades.

4.3.1 Característiques personals

Els grups d'espanyols i estrangers són homogenis pel que fa al gènere: hi ha la mateixa distribució de dones entre els espanyols (13,9%) que entre els estrangers (13,3%) ($p=0,948$).

Quant a l'edat en què van contactar per primera vegada amb el sistema d'execució de penes, els espanyols informen d'una mitjana de 27,7 anys i, els estrangers, de 26,5 anys, diferències que no poden ser considerades com a rellevants ($p=0,877$, prova U de Mann-Whitney).

També hi ha similitud ($p=0,999$) pel que fa a la zona en què resideixen espanyols i estrangers: el 63,4% dels primers i el 64,3% dels segons són residents a les comarques barcelonines; el 14% i el 14,3%, respectivament, en les comarques gironines; el 15,8% i el 14,3% a les de ponent; i el 6,8% i el 7,1%, respectivament, a les comarques de Tarragona.

4.3.2 Els antecedents

En els antecedents previs pel que fa a l'execució penal de mesures alternatives, presó o arrestos de cap de setmana no es manifesten diferències significatives entre espanyols i estrangers (Taula 33), malgrat que la mitjana de presons i MPA prèvies dels estrangers sembla a priori superior (0,80 i 0,27, respectivament, versus 0,47 i 0,15 dels espanyols). Contràriament, els espanyols acumulen una mitjana superior d'ACS (0,68 *versus* 0,00).

En definitiva, els espanyols amb algun tipus d'antecedent d'execució penal són el 31,2%, i els estrangers ho són en un 33,3%, però no es pot considerar cap diferència entre ambdues xifres.

Taula 25. Distribució d'espanyols i estrangers segons la història prèvia d'execució penal.

Història prèvia execució penal (dicotòmica)	Nacionalitat				Total	
	Espanyol		Estranger		N	%
	N	%	N	%		
Cap antecedent	193	68,9%	10	66,7%	203	68,8%
Amb antecedents mpa, presó i/o acs	87	31,1%	5	33,3%	92	31,2%
Total	280	100%	15	100%	295	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		p	
	0,034		1		0,854	

4.3.3 La condemna d'estudi

Sembla ser que la condició d'estranger no incideix en cap de les variables analitzades en la condemna d'estudi.

Efectivament, en primer lloc, la proporció de TBC i d'obligacions dels estrangers són semblants a les dels espanyols ($p=0,669$). El 66,7% dels primers i el 71,8% dels segons han finalitzat un TBC durant el 2000 (Taula 30). Pel que fa a la durada de la mesura estudiada, malgrat que la mitjana dels espanyols és de 179 dies i de 98,4 dies la dels estrangers, les diferències observables no poden ser considerades rellevants a efectes estadístics ($p=0,332$, Taula 33).

Taula 26. Distribució d'espanyols i estrangers segons l'MPA finalitzada l'any 2000.

Tipus de mesura	Nacionalitat				Total	
	Espanyol		Estranger		N	%
	N	%	N	%		
TBC	201	71,8%	10	66,7%	211	71,5%
Obligació	79	28,2%	5	33,3%	84	28,5%
Total	280	100%	15	100%	295	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		p	
	0,183		1		0,669	

També el tipus de finalització de l'MPA és pràcticament idèntic ($p=0,834$). El 75,7% dels espanyols i el 73,3% dels estrangers duen a terme totalment la mesura. Només en 1 de cada 4 casos, tant pel que fa als espanyols com pel que fa als estrangers, la mesura es anul·lada, suspesa o no iniciada (Taula 31).

Taula 27. Distribució d'espanyols i estrangers segons el tipus de finalització de l'MPA.

Tipus de finalització	Nacionalitat				Total	
	Espanyol		Estranger		N	%
	N	%	N	%		
Finalització	212	75,7%	11	73,3%	223	75,6%
Suspensió, anul·lació o no inici	68	24,3%	4	26,7%	72	24,4%
Anul·lació	14	5,0%	1	6,7%	15	5,1%
No inici	23	8,2%	2	13,3%	25	8,5%
Suspensió	31	11,1%	1	6,7%	32	10,8%
Total	280	100%	15	100%	295	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		p	
	0,044		1		0,834	

La nacionalitat tampoc no intervé en la dilació que es produeix entre les dates de comissió del fet i d'inici de la mesura ($p=0,221$). Així, les mitjanes de 634,8 i de 427,5 d'espanyols i estrangers, respectivament, no són estadísticament diferents (Taula 33).

No hi ha diferències importants pel que fa a la tipologia delictiva però sí que n'hi ha quan al nombre de delictes sota la mateixa causa. Pel que fa als delictes, si bé pot semblar que la proporció d'estrangers que han complert la MPA per un delictes contra les persones és superior (30,8% *versus* 17,4% dels espanyols), la comparació estadística indica que les diferències no són atribuïbles a la nacionalitat ($p=0,856$). D'altra banda, la proporció dels delictes contra la propietat i contra la seguretat del trànsit són molt semblants entre ambdós col·lectius (Taula 32).

Tanmateix, sembla que l'activitat delictiva dels estrangers pot ésser més intensiva. La quantitat de delictes que hi ha sota la mateixa causa que provoca la mesura estudiada és superior en el cas dels estrangers (Taula 33). Així, els estrangers informen d'una mitjana d'1,3 delictes/causa, mentre que la dels espanyols és d'1,1.

Taula 28. Distribució d'espanyols i estrangers segons el delictes pel qual compleixen l'MPA.

Tipus delictes MPA1	Nacionalitat				Total	
	Espanyol		Estranger		N	%
	N	%	N	%		
Contra les persones	43	17,4%	4	30,8%	47	18,1%
Contra la llibertat sexual	11	4,5%			11	4,2%
Contra la propietat	141	57,1%	7	53,8%	148	56,9%
Contra la salut pública	7	2,8%			7	2,7%
Contra la seguretat en el trànsit	19	7,7%	1	7,7%	20	7,7%
Contra les relacions familiars	8	3,2%			8	3,1%
Altres	18	7,3%	1	7,7%	19	7,3%
Total	247	100%	13	100%	260	100%
Raó de verosimilitud	Valor		gl		p	
	2,613		6		0,856	

Finalment, pel que fa a la condemna d'estudi, no es donen diferències en relació a l'edat amb què la van finalitzar i que és el punt de partida del període de seguiment per a l'estudi de la reincidència (Taula 33).

Taula 29. Comparació de les mitjanes d'espanyols i estrangers en diferents variables quantitatives.

	Nacionalitat	N	Mitjana	p.
Temps (en dies) MPA 1	Espanyol	189	179,5	0,332
	Estranger	12	98,4	
Dilació entre data fet i inici mesura	Espanyol	214	634,8	0,221
	Estranger	10	427,5	
Edat quan finalitza 1a MPA	Espanyol	244	29,2	0,980
	Estranger	13	28,8	
Nombre de delictes en condemna estudi	Espanyol	247	1,1	0,008
	Estranger	13	1,3	
MPA prèvies	Espanyol	280	,15	0,697
	Estranger	15	,27	
Presons prèvies	Espanyol	280	,47	0,779
	Estranger	15	,80	
ACS previs	Espanyol	280	,68	0,208
	Estranger	15	,00	
Nombre total antecedents	Espanyol	280	1,29	0,890
	Estranger	15	1,07	

Comparacions realitzades amb la prova U de Mann-Whitney

4.4 Diferències entre els qui tenen antecedents de presó i els qui no

Hem optat per incloure en el treball una anàlisi específica sobre diferències entre els que tenen antecedents penitenciaris i els que no atesa la presumible importància d'aquesta dada en el futur comportament delictiu. Malgrat que els anàlisis continguts en aquest apartat no representen més que un aspecte específic dels antecedents penals –que hem incorporat només com a apartat intern en establir diferències entre col·lectius de la mostra⁵⁸ -la transcendència del pas previ per la presó en la carrera delictiva ens ha fet destacar i donar autonomia a l'estudi dels antecedents penitenciaris. La raó que ens ha portat a destacar aquest anàlisi ve determinada per la finalitat de comparar les característiques personals d'aquests individus amb les d'aquells que no tenen antecedents penitenciaris, així com per determinar si la taxa de reincidència d'aquests, quan són sotmesos a mesures penals alternatives, s'apropa o no a la taxa de reincidència penitenciària. Atès que, en aquest epígraf s'analitza un aspecte concret dels antecedents, l'índex de l'apartat només conté com a subapartats els referents a les característiques personals i el relatiu a la condemna d'estudi, a diferència del que succeeix amb l'anàlisi d'altres variables que incorporen sempre un subapartat sobre antecedents⁵⁹.

4.4.1 Característiques personals.

Pel que fa a les característiques personals de les persones que tenen antecedents a la presó i les que no, no s'aprecien diferències estadísticament significatives en cap de les variables estudiades.

Quant a la comunitat autònoma de naixement, no hi ha diferències significatives entre els dos grups ($\alpha=0,410$). Malgrat aquest resultat, el percentatge de catalans és superior entre els qui no tenen antecedents (88,2% *versus* 73,8%). Pel que fa a la nacionalitat, tampoc les diferències no són estadísticament

---

⁵⁸ Vegeu els apartats 4.2.2, sobre antecedents pel que fa a diferències entre homes i dones, i 4.3.2, sobre antecedents pel que fa a diferències entre espanyols i estrangers.

⁵⁹ Vegeu *supra* apartats 4.2.2 pel que fa a les diferències entre homes i dones, i 4.3.2 pel que fa a les diferències entre espanyols i estrangers.

significatives ($\alpha=0,862$). Dels qui no tenen antecedents, el 94,4% són espanyols, com ho són igualment el 95% dels que sí tenen antecedents.

El 75,4% i el 62,2% dels qui tenen antecedents i dels qui no, respectivament, resideixen a les comarques barcelonines. En sentit contrari, s'ha de destacar que el 5,3% i el 17%, respectivament, dels qui van estar prèviament a presó i dels qui no resideixen a les comarques de Lleida. Nogensmenys, la diferència no és significativa ($\alpha=0,128$).

Respecte al sexe, el 12,1% i el 14,8%, respectivament, dels qui tenen antecedents i dels qui no són dones. Tanmateix, la diferència no és rellevant ($\alpha=0,595$). Finalment, pel que fa a l'edat quan la primera execució penal, no hi ha diferències significatives entre les mitjanes de 27,7 i 28,1 anys dels qui han tingut experiència prèvia de presó i dels que no, respectivament ($\alpha=0,775$).

4.4.2 La condemna d'estudi

En relació a la condemna d'estudi resulta significatiu el fet que els que no tenien antecedents de presó amb més freqüència compleixen un TBC (76,8%), enfront el 56,9% dels qui sí tenen antecedents de presó. (Taula 25). A més, la diferència de proporció d'imposició de TBC en relació a la suspensió és major quan els sotmesos no tenen antecedents penals (76,8% TBC versus 23,2% suspensions) que quan en tenen (56,9% TBC versus 43,1 suspensions). Això demostra que, davant l'existència d'antecedents penals, malgrat que la llei és més restrictiva per permetre l'acord d'una suspensió que per a la imposició d'una pena TBC com a pena substitutiva, en la pràctica es constata que quan no hi ha antecedents penals els jutges acorden amb més facilitat la imposició de TBCs com a pena substitutiva que la suspensió amb regles de conducta.

Taula 30. Distribució dels qui tenen o no antecedents de presó segons l'MPA finalitzada l'any 2000.

Tipus de mesura	Antecedents de presó				Total	
	Sí		No		N	%
	N	%	N	%		
TBC	33	56,9%	208	76,8%	241	73,3%
Obligació	25	43,1%	63	23,2%	88	26,7%
Total	58	100%	271	100%	329	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		p	
	9,614		1		0,002	

Pel que fa al mode de finalització de la mesura penal alternativa imposada en la condemna d'estudi (Taula 26), no existeixen diferències estadísticament significatives en funció que ens trobem davant persones que tenen antecedents penitenciaris o no (p 0,856). Es detecta que la major part dels subjectes que finalitzen la MPA imposada (204 individus) són persones sense antecedents penitenciaris. Això pot ésser fàcilment explicat pel fet que les MPA s'imposen preferentment a subjectes que no tenen antecedents o que no tenen antecedents penitenciaris. D'altra banda, resulta si més no curiós que la major part de les persones que no inicien la mesura penal alternativa siguin precisament les que no tenen antecedents penitenciaris (93%).

Taula 31. Distribució dels qui tenen o no antecedents de presó segons el tipus de finalització de l'MPA.

Tipus de finalització	Antecedents de presó				Total	
	Sí		No		N	%
	N	%	N	%		
Finalització	43	74,1%	204	75,3%	247	75,1%
Suspensió, anul·lació o no inici	15	25,9%	67	24,7%	82	24,9%
Anul·lació	3	5,2%	13	4,8%	16	4,9%
No inici	2	3,4%	28	10,3%	30	9,1%
Suspensió	10	17,2%	26	9,6%	36	10,9%
Total	58	100%	271	100%	329	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		p	
	0,033		1		0,856	

No es detecten diferències estadísticament significatives entre el col·lectiu dels penats amb antecedents penitenciaris i els que no en tenen pel que fa al tipus de delictes comès en la condemna objecte d'estudi (0,422). (Vegeu Taula 27). Convé recordar que, amb independència dels antecedents penitenciaris dels condemnats, els delictes en els quals s'acorda més habitualment MPA són els furt, les lesions i els danys⁶⁰.

Taula 32. Distribució dels qui tenen o no antecedents de presó segons el delictes pel qual compleixen l'MPA.

Tipus delictes MPA1	Antecedents de presó				Total	
	Sí		No		N	%
	N	%	N	%		
Contra les persones	7	14,0%	47	20,2%	54	19,1%
Contra la llibertat sexual	1	2,0%	10	4,3%	11	3,9%
Contra la propietat	29	58,0%	129	55,4%	158	55,8%
Contra la salut pública	2	4,0%	6	2,6%	8	2,8%
Contra la seguretat en el trànsit	3	6,0%	19	8,2%	22	7,8%
Contra les relacions familiars	1	2,0%	9	3,9%	10	3,5%
Altres	7	14,0%	13	5,6%	20	7,1%
Total	50	100 %	233	100%	283	100%
Raó de verosimilitud	Valor		gl		p	
	6,013		6		0,422	

Tampoc no es detecta una diferència significativa en la dilació entre data del fet i inici de mesura quan es tracta de subjectes que compten amb antecedents penitenciaris i aquells que no en tenen (p de T-test=0,444). Així mateix no és simptomàtica la diferència entre ambdós grups pel que fa al nombre de delictes jutjats en la causa estudiada (0,903). Sí que es pot observar però una diferència significativa entre els dos grups en relació a l'edat en què els penats finalitzen el compliment de la MPA (32,9 dels que sí tenen antecedents penitenciaris versus 28,7 anys dels que no en tenen). Els penats que tenen antecedents penitenciaris acumulen també més arrests de cap de setmana previs (1,21 enfront 0,46) i, en general, més antecedents de qualsevol tipus (4,07 enfront 0,62), que els que no en tenen.

⁶⁰ Al respecte, vegeu *supra* apartat 4.1.2.

Taula 33. Comparació de les mitjanes dels qui tenen o no antecedents de presó en diferents variables quantitatives.

	Antecedents de presó	N	Mitjana	p.
Temps (en dies) MPA 1	Sí	39	248,436	0,137
	No	190	150,133	
Dilació entre data fet i inici mesura	Sí	47	676,78	0,444
	No	197	605,04	
Edat quan finalitza 1a MPA	Sí	52	32,90	0,006
	No	223	28,75	
Nombre de delictes en condemna estudi	Sí	50	1,10	0,903
	No	233	1,09	
MPA prèvies	Sí	58	,16	0,956
	No	271	,15	
ACS previs	Sí	58	1,21	0,047
	No	271	,46	
Nombre total antecedents	Sí	58	4,07	0,000
	No	271	,62	

Comparacions realitzades amb la prova T-test

4.5 Reincidència, quantitat de reincidència i temps que es triga a reincidir

4.5.1 La taxa de reincidència

La *taxa de reincidència* dels qui en el decurs del 2000 van complir una mesura penal alternativa, consistent en treball en benefici de la comunitat o en obligacions imposades en el marc d'una suspensió, després d'un seguiment mínim de 4 ½ anys i, màxim, de 5 ½, és del 16,1%.

En comparació a les taxes obtingudes en altres estudis de reincidència sobre població excarcerada a Catalunya⁶¹, la xifra del 16,1% obtinguda en aquest estudi és pràcticament la meitat de la reincidència dels qui han complert una pena privativa de llibertat (el 37,9% i el 37,4%, respectivament en els estudis esmentats)⁶².

⁶¹ En aquest sentit, vegeu REDONDO/FUNES/LUQUE, *Justícia penal i reincidència*, op. cit. Passim, 1993, i ; LUQUE REINA/FERRER PUIG/CAPDEVILA CAPDEVILA, *La reincidència penitenciària a Catalunya, Justícia i Societat*, , op.cit. passim, publicat el 2005.

⁶² Aquesta taxa també és inferior a la pròpia d'aquells als que els ha estat suspesa l'execució de la pena, s'hagin imposat o no obligacions de conducta. Al respecte, CID MOLINÉ, "La suspensió de la pena en Espanya...", op. cit., p. 234, qui determina una taxa de reincidència del 17,6% partint d'una mostra de 119 persones condemnades per Jutjats penals de Barcelona als quals els havia estat suspesa l'execució de la pena.

Ara bé, es pot assegurar que són diferents aquestes taxes? ¿Es pot afirmar que la reincidència dels qui han estat empresonats és superior a la reincidència dels qui van complir un TBC o una suspensió amb obligació?. Efectivament, es pot afirmar amb total seguretat que la reincidència del 16,1% trobada en aquesta recerca és inferior a la taxa del 37,4% d'excarcerats que van tornar a presó durant un període de seguiment similar⁶³

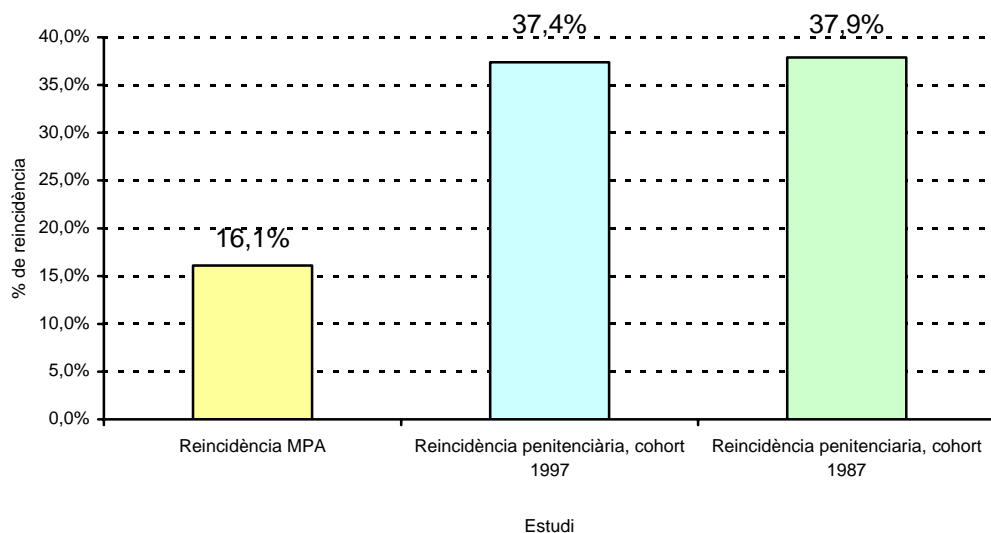
⁶³ Aquesta contrastació estadística ha estat elaborada manualment, atès que les dades procedeixen de dues recerques que no estan unificades sota una mateixa base d'explotació estadística.

El càlcul de la diferència entre les taxes del 16,1% i del 37,4% parteix del següent quadre i es desenvolupa a continuació.

Taula per al càlcul de χ^2	Reincidents	No reincidents	Total
Aquest estudi de reincidència	53 (A)	276 (B)	329
Estudi de reincidència penitenciària de Luque, Ferrer i Capdevila, 2005	581 (C)	974 (D)	1555
Total	634	1250	1884 (N)

$$\chi^2 = \frac{N \left(\left| AD - BC \right| - \frac{N}{2} \right)^2}{(A + B)(C + D)(A + C)(B + D)} = \frac{1884 \left(\left| 51622 - 160356 \right| - \frac{1884}{2} \right)^2}{329 \times 1555 \times 634 \times 1250} = \frac{2,18904E + 13}{4,05439E + 11} = 53,99187$$

Atès que χ^2 teòric per sobre del qual les distribucions comparades són significativament diferents és de 3,84 (per a gl=1 i $\alpha=0,05$) i el resultat de la nostra comparació és molt superior ($53,99187 > 3,84$), es conclou que les diferències entre les taxes de reincidència del 16,1% i del 37,4% són estadísticament rellevants.

Gràfic

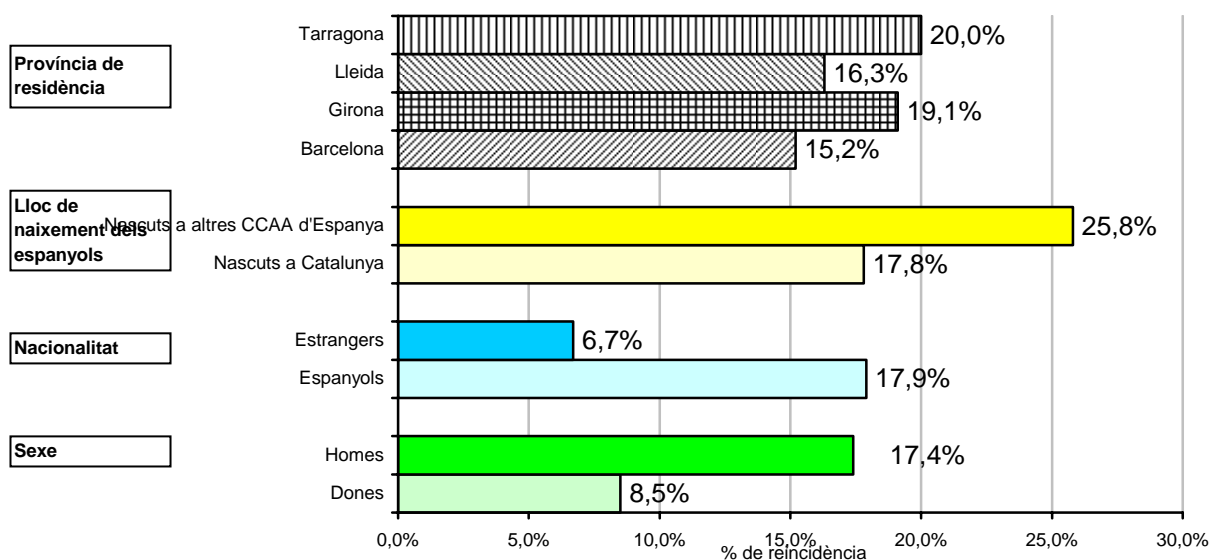
16. Nombre de reincidències i temps que es triga a reincidir. La reincidència MPA fa referència als resultats del present estudi; la reincidència penitenciària fa referència a dos estudis diferents, el de Luque, Ferrer i Capdevila (2005), sobre una cohort d'excarcerats l'any 1997, i Redondo, Funes i Luque (1993), sobre una cohort d'excarcerats l'any 1987.

Pel que fa a les taxes de reincidència dels qui van concloure una MPA en el 2000, no s'ha trobat cap diferència estadísticament significativa pel que fa al sexe, malgrat que sembla existir certa distància entre la reincidència de les *dones* (8,5%) i la dels *homes* (17,4%). Tanmateix, la petita xifra de reincidents (53, només 4 dels quals són dones), fa necessària l'aplicació de contrastos restrictius per poder assegurar l'existència de diferències rellevants (Gràfic 17 i Taula 34). El mateix passa amb la *nacionalitat*, en què només hi ha 1 subjecte estranger reincident. Malgrat que sembli que existeixen diferències entre les taxes de reincidència (17,9, per als espanyols i 6,7, per als estrangers), la rigorosa confrontació estadística de les mitjanes d'unes mostres tan reduïdes i irregulars indiquen que aquestes diferències només poden ser degudes a l'atzar (Gràfic 17 i Taula 35).

Tampoc entre els espanyols hi ha diferències quant a la taxa de reincidència segons la seva procedència, malgrat que sembla que els nascuts a comunitats autònomes diferents a la catalana indiquen una superior taxa (de 25,8%, la taxa parcial més alta) força superior aparentment a la taxa dels nascuts a Catalunya (17,8%, Gràfic 17).

El *lloc de residència* tampoc no és una variable que influeixi en la reincidència. Les taxes superiors de Girona (19,1%) i de Tarragona (20%) enfront les taxes de Barcelona (15,2%) i Lleida (16,3%) no són rellevants en termes estadístics (Gràfic 17 i Taula 36).

Per finalitzar amb les dades personals, cal fer esment de les diferències pel que fa a *l'edat del primer contacte amb el sistema d'execució de penes dels reincidents i dels no reincidents*. Els primers, van contactar per primera vegada als 27,1 anys i, els segons, els no reincidents, als 28,25. S'ha trobat que no hi ha diferències entre aquestes dues mitjanes ($p=0,540$, Taula 40).

Gràfic 17. Taxes de reincidència en funció del sexe, de la nacionalitat, del lloc de naixement i del lloc de residència

Taula 34. Distribució de dones i homes segons la reincidència.

Sexe	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
Dones	43	91,5%	4	8,5%	47	100%
Homes	233	82,6%	49	17,4%	282	100%
Total	276	83,9%	53	16,1%	329	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		p	
	2,343		1		0,126	

Taula 35. Distribució d'espanyols i estrangers segons la reincidència.

°Nacionalitat	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
Espanyol	230	82,1%	50	17,9%	280	100%
Estrangers	14	93,3%	1	6,7%	15	100%
Total	244	82,7%	51	17,3%	295	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		P	
	1,247		1		0,264	

Taula 36. Província de residència i reincidència.

Província de residència	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
Barcelona	179	84,8%	32	15,2%	211	100%
Girona	34	80,9%	8	19,1%	42	100%
Lleida	41	83,7%	8	16,3%	49	100%
Tarragona	20	80%	5	20%	25	100%
Total	274	83,8%	53	16,2%	327	100%
Chi-quadrat	Valor		Gl		P	
	0,683		3		0,877	

D'altra part, tampoc el *tipus de mesura* (TBC o suspensió amb obligació) ni la seva temporalitat tenen cap incidència en la taxa de reincidència. Són reincidents el 15,8% dels qui han executat un TBC i el 17% dels que han executat una obligació, percentatges que han de considerar-se similars (Gràfic 18 i Taula 37). Pel que fa a la *durada* de les mesures, la reincidència dels qui han complert una execució inferior a un mes és del 14,8%, similar al percentatge del 13,2% dels qui han complert una pena alternativa d'una durada entre 1 i 4 anys. Tampoc no es pot considerar que aquestes taxes siguin

diferents a la reincidència del 21,4% dels qui han complert una mesura intermitja d'entre 1 mes i 1 any (Gràfic 18 i Taula 39). Altrament dit, la mitjana de durada de mesura dels reincidents és de 153,8 dies, i de 169,3 dies la dels no reincidents, mitjanes que no són estadísticament diferents ($p=0,783$, Taula 40).

Quant a la *manera en què finalitza la mesura*, sí que es dona, però, una important diferència entre les taxes de reincidència dels qui han complert amb normalitat la seva MPA i els qui l'han conclòs suspesa, anul·lada o no iniciada. La reincidència dels primers és del 21,5%, mentre que entre els 82 subjectes que no van acabar amb normalitat la seva mesura cap no ha reincidit (Gràfic 18 i Taula 38). Certament aquesta darrera dada resulta sorprenent en tant es consideri que qui finalitza de manera anòmala la MPA no torna a entrar en contacte amb el sistema penal. De les 82 persones que no han finalitzat amb normalitat la mesura no s'han trobat diferències significatives en variables com la comunitat autònoma de naixement⁶⁴, la nacionalitat⁶⁵, el sexe⁶⁶, el temps de durada de la MPA imposada⁶⁷, les singularitats de la condemna estudiada⁶⁸, el temps de la condemna objecte d'estudi⁶⁹ o la dilació entre la data del fet i la data d'inici de la mesura⁷⁰. No obstant sí que hi ha diferències estadísticament significatives, entre ambdós grups en altres variables. Consta com el 80,2% dels que no la finalitzen amb normalitat resideixen a Barcelona⁷¹, acostumen a estar sotmesos a TBC o a suspensions amb obligació de participar en programes formatius⁷², tenen antecedents delictius en escàs percentatge⁷³,

---

⁶⁴ Han nascut a Catalunya el 86,1% i el 82,6%, respectivament, $\alpha=0,49$

⁶⁵ Són espanyols el 95,1% i el 94,4%, respectivament ($\alpha=0,834$).

⁶⁶ Són dones el 13,4% i el 17,1%, respectivament, ($\alpha=0,405$).

⁶⁷ Les durades són de fins a 1 any en el 64,9% i el 65,6% dels casos, respectivament, ($\alpha=0,604$).

⁶⁸ La mitjana de causes és similar (1,06 i 1,04, respectivament), també el nombre de delictes pels quals es compleix condemna (1,16 i 1,3, respectivament) i el nombre de programes aplicats (1,06 i 1,04, respectivament). En tots tres casos la diferència és $\alpha>0,005$

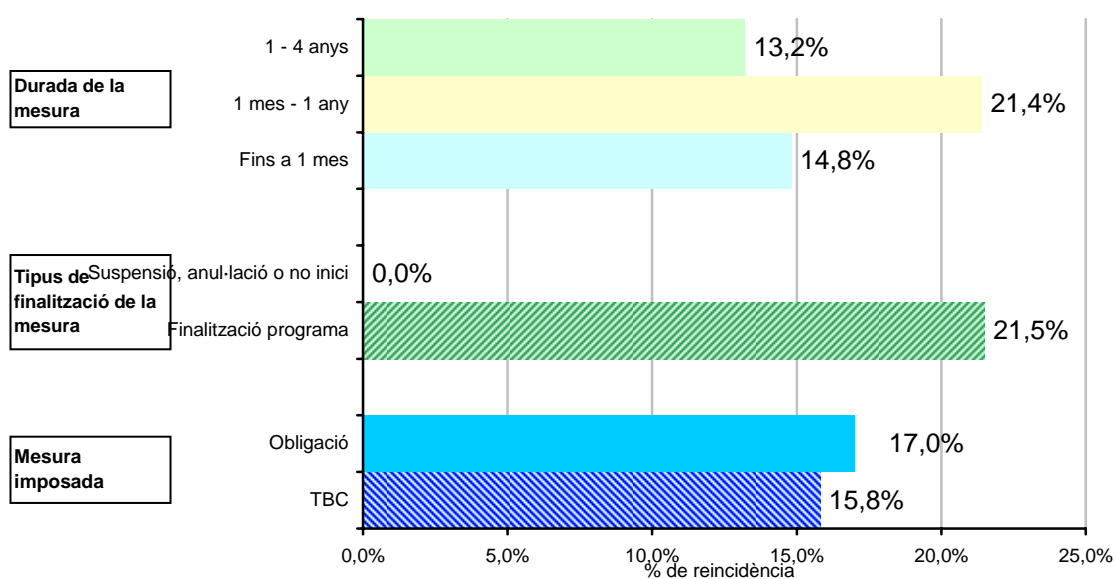
⁶⁹ Les mitjanes són de 167,3 i 165,7 dies, respectivament ($\alpha>0,005$)

⁷⁰ Malgrat que sembla que és més breu en cas dels qui han finalitzat (598 dies) que en cas dels qui no han finalitzat (773,1 dies), les diferències no són estadísticament rellevants ($\alpha>0,005$).

⁷¹ Mentre només el 59,3% dels que les finalitzen resideixen en aquesta ciutat ($\alpha>0,003$).

⁷² Hi ha més TBC entre els que incompleixen (82,9% vs 70%); també hi ha més mesures d'obligació de participar en programes formatius entre els qui no finalitzen la mesura (8,5% vs 4%), $\alpha=0,016$.

majoritàriament han comès un delictes contra la salut pública⁷⁴ i són més joves que els que finalitzen la mesura⁷⁵. Aquestes dades ens duen a plantejar la possibilitat que el perfil dels que no finalitzen la MPA amb normalitat és el delinqüent primari, jove que comet delictes contra la salut pública i que està obligat a efectuar una prestació positiva, que probablement des de l'inici o a partir d'un determinat moment deixa de prestar, sense que el jutge revocui la MPA en atenció a la seva manca de carrera delictiva, la qual al seu torn és determinant per a explicar l'absència d'ulterior activitat delictiva. Una altra possibilitat explicativa inicialment plantejada, consistent en què es tractés de persones que han reincidit fora del territori català durant el període de seguiment, ha estat descartada en atenció al fet que la major part dels integrants de la mostra han nascut a Catalunya, que són de nacionalitat espanyola i que resideixen habitualment a la província de Barcelona.

Gràfic 18. Taxes de reincidència en funció de la mesura imposada, la manera en què va finalitzar i la seva durada.

⁷³ Tenen antecedents el 32,8% dels qui han finalitzat la mesura i el 23,2% dels qui no l'han finalitzada ($\alpha=0,046$). Dels qui no han finalitzat la mesura, a més de ser menys subjectes els qui tenen història prèvia d'execució, tenen un menor nombre d'antecedents: 0,77 vs 1,38.

⁷⁴ El percentatge és del 50% vs 20,5% dels qui han finalitzat la mesura amb normalitat.

Taula 37. Tipus de mesura i reincidència.

Tipus de mesura	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
TBC	203	84,2%	38	15,8%	241	100%
Obligació	73	83,0%	15	17,0%	88	100%
Total	276	83,9%	53	16,1%	329	100%
Chi-quadrat	Valor		Gl		P	
	0,078		1		0,780	

Taula 38. Tipus de finalització de la mesura i reincidència.

Tipus de finalització de la mesura	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
Finalització programa	194	78,5%	53	21,5%	247	100%
Suspensió, anul·lació o no inici	82	100%			82	100%
Total	276	83,9%	53	16,1%	329	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		P	
	20,974		1		0,000	

Taula 39. Durada de la mesura i reincidència.

Durada de la mesura (en intervals)	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
Fins a 1 mes	127	85,2%	22	14,8%	149	100%
1 mes - 1 any	33	78,6%	9	21,4%	42	100%
1 - 4 anys	33	86,8%	5	13,2%	38	100%
Total	193	84,3%	36	15,7%	229	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		P	
	1,324		2		0,516	

Pel que fa a la *tipologia delictiva*, les proves dutes a terme indiquen que no hi ha diferències (Gràfic 19) entre les taxes de reincidència dels qui han comès un delicte contra les persones (16,7%), contra la llibertat sexual (0%), contra la propietat (15,8%), contra la salut pública (12,5%), contra la seguretat en el trànsit (27,3%), contra les relacions familiars (30%) i altres delictes (30%).

⁷⁵ El col·lectiu que no finalitza la mesura és aproximadament 3 anys i mig més jove que el grup que finalitza amb normalitat. La mitjana d'edat dels primers quan el primer contacte al l'administració

Aquesta conclusió pot sobtar, sobretot per la gran distància existent entre algunes taxes, com ara entre el 0% dels qui han comès delictes contra la llibertat sexual i el 30% dels qui han delinquit contra les relacions familiars. Tanmateix, quan les submostres són tan petites com les que aquí estem tractant les proves estadístiques esdevenen molt rigoroses i són necessàries diferències molt més acusades per a concloure la seva significació.

El nombre de delictes pels qual compleixen la mesura estudiada és també semblant en reincidents (1,08) i no reincidents (1,1 delicte/causa).

Ara bé, en totes les variables que tenen a veure amb els *antecedents* o carrera delictiva prèvia sí que es troben diferències rellevants entre reincidents i no reincidents. En primer lloc, els qui no tenen cap antecedent previ (ni de presó ni d'ACS ni d'altres MPA) reincideixen en un 9,6% i els que sí que en tenen, sigui del tipus que sigui, ho fan en un 31% (Taula 42 i Gràfic 19). A més, la taxa de reincidència dels qui entre els seus antecedents tenen algun ingrés en presó és del 34,5% (propera a la taxa de reincidència penitenciària anteriorment comentada del 37,4%), mentre que la taxa dels qui no tenen antecedents amb ingrés en presó és del 12,2% (Taula 43).

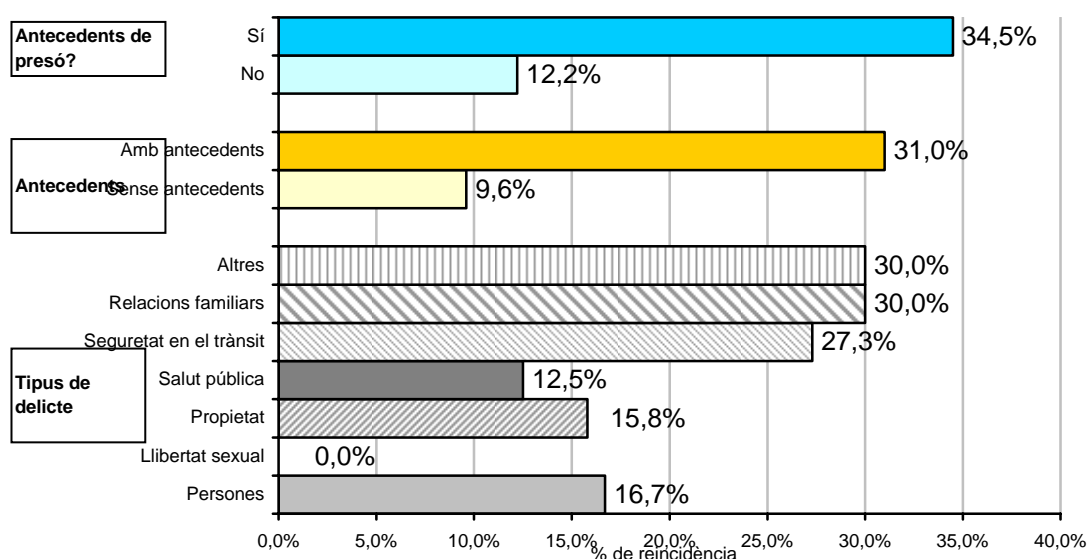
Taula 40. Comparació de les mitjanes de reincidents i no reincidents en diferents variables quantitatives.

	Reincidència	N	Mitjana	p.
Edat quan la 1a execució penal	No reincidents	215	28,2512	0,540
	Reincidents	48	27,1042	
Durada de la mesura	No reincidents	193	169,309	0,783
	Reincidents	36	153,819	
Edat quan finalitza 1a MPA	No reincidents	227	29,49	0,900
	Reincidents	48	29,73	
Nombre de delictes en condemna estudi	No reincidents	233	1,10	0,684
	Reincidents	50	1,08	
MPA prèvies	No reincidents	276	,11	0,026
	Reincidents	53	,36	
Presons prèvies	No reincidents	276	,37	0,015
	Reincidents	53	1,02	
ACS previs	No reincidents	276	,41	0,007
	Reincidents	53	1,58	
Nombre total antecedents	No reincidents	276	,89	0,001
	Reincidents	53	2,96	

Comparacions realitzades amb la prova T-test de comparació de mitjanes.

d'execució penal és de 25,1 anys i, de 28,6 anys, la dels segons.

En consonància amb aquest resultat, el nombre total d'antecedents és de 0,89 per als no reincidents i de 2,96 per als reincidents (més de 3 vegades superior), mitjanes manifestament diferents entre sí ($p=0,001$, Taula 40). Quant al nombre d'antecedents parcials, tots significativament diferents entre no reincidents i reincidents, la mitjana d'MPA prèvies és de 0,11 i de 0,36, respectivament; de 0,37 i 1,02 la mitjana respectiva quant al nombre de presons prèvies; finalment, el nombre previ d'ACS és de 0,41, en el cas dels no reincidents, i de 1,58, en el cas dels reincidents.

Gràfic 19. Taxes de reincidència en funció del delictes comés i dels antecedents.

Taula 41. Tipus de delictes i reincidència.

Tipus de delictes	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
Contra les persones	45	83,3%	9	16,7%	54	100%
Contra la llibertat sexual	11	100%		0,0%	11	100%
Contra la propietat	133	84,2%	25	15,8%	158	100%
Contra la salut pública	7	87,5%	1	12,5%	8	100%
Contra la seguretat en el trànsit	16	72,7%	6	27,3%	22	100%
Contra les relacions familiars	7	70,0%	3	30,0%	10	100%
Altres	14	70,0%	6	30,0%	20	100%
Total	233	82,3%	50	17,7%	283	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		P	
	7,446		6		0,282	

Taula 42. Història prèvia i reincidència.

Història prèvia d'execució penal	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
Cap antecedent	207	90,4%	22	9,6%	229	100%
Amb antecedents mpa, presó i/o acs	69	69,0%	31	31,0%	100	100%
Antecedents amb mpa i/o acs	31	73,8%	11	26,2%	42	100%
Antecedents amb presó i/o mpa-ac	38	65,5%	20	34,5%	58	100%
Total	276	83,9%	53	16,1%	329	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		P	
	24,811		2		0,000	

Taula 43. Antecedents de presó i reincidència.

Antecedents de presó?	Reincidència				Total	
	No		Sí		N	%
	N	%	N	%		
Sí	38	65,5%	20	34,5%	58	100%
No	238	87,8%	33	12,2%	271	100%
Total	276	83,9%	53	16,1%	329	100%
Chi-quadrat	Valor		gl		P	
	17,589		1		0,000	

4.5.2 Nombre de reincidències

Continuant amb la comparació dels resultats amb els de la última recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya, la població que nosaltres estudiem en aquest informe és menys reincident, com hem vist, però endemés, els reincidents ho són amb menys freqüència, és a dir, la mitjana de *reincidències dels reincidents* és significativament inferior: 1,96 reincidències/persona reincident *versus* 2,73 reincidències dels excarcerats l'any 1997⁷⁶ (GGràfic 20).

⁷⁶ També en aquest cas cal calcular la significació manualment. En aquest cas a partir de la prova T-test.

Taula per al càlcul de t	Subjectes (N)	Mitjana ($\bar{x}$)	Desviació típica (S)
Aquest estudi de reincidència	53	1,96	1,629
Estudi de reincidència penitenciària de Luque, Ferrer i Capdevila, 2005	581	2,73	2,812

Pel que fa a les taxes d'aquest estudi, si bé s'ha constatat que tant el fet de tenir antecedents com el fet de tenir-ne un major nombre són variables que expliquen la reincidència, tanmateix no tenen cap influència sobre el nombre de reincidències. És a dir, tenir antecedents o tenir-ne un major nombre no impliquen un posterior major nombre de reincidències (Taula 44 i Gràfic 25). Tampoc el fet de tenir antecedents de presó no té capacitat explicativa sobre el nombre de reincidències.

De la mateixa manera, tampoc el sexe, la nacionalitat o el tipus de delicte no tenen cap tipus d'influència en una major capacitat delictiva posterior en termes de nombre de reincidències (vegeu Taula 44, Gràfic 22, Gràfic 23 i Gràfic 24). Així, les dones reincidents, acumulen una mitjana de 3 reincidències i, els homes, de 1,88, mitjanes, però, no són estadísticament diferents. Tampoc no ho són les mitjanes dels espanyols (1,96) i estrangers (2); ni dels que han comès delictes contra les persones (1,67), o contra la propietat (2,28), salut pública (1), seguretat en el trànsit (1,67), o contra les relacions familiars (1).

$$t = \frac{|\bar{x}_1 - \bar{x}_2|}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}} = \frac{|1,96 - 2,73|}{\sqrt{\frac{1,629^2}{53} + \frac{2,812^2}{581}}} = 3,051$$

Atès que la t teòrica per sobre de la qual les diferències són significatives és 1,96 (per a gl=632 i $\alpha=0,05$) i la que hem obtingut és superior (3,051 > 1,96), es pot concloure que hi ha diferències significatives entre el nombre de reincidències dels reincidents.

Taula 44. Nombre de reincidències segons les categories de diferents variables.

Nombre de reincidències		N	Mitjana	p
Sexe	Dona	4	3	No s'ha trobat cap diferència significativa
	Home	49	1,88	
Nacionalitat	Espanyol	50	1,96	No s'ha trobat cap diferència significativa
	Estrangers	1	2	
Tipus de delictes	Contra les persones	9	1,67	No s'ha trobat cap diferència significativa
	Contra la llibertat sexual	0	--	
	Contra la propietat	25	2,28	
	Contra la salut pública	1	1	
	Contra la seguretat en el trànsit	6	1,67	
	Contra les relacions familiars	3	1	
	Altres	6	2	
Antecedents	Cap precedent	22	2,09	No s'ha trobat cap diferència significativa
	Antecedents amb mpa i/o acs	11	1,55	
	Antecedents amb presó i mpa i/o acs	20	2,05	
Antecedents previs de presó	Sí	20	2,05	No s'ha trobat cap diferència significativa
	No	33	1,91	
Total		53	1,96	

Comparació de mitjanes a partir de la prova no paramètrica U de Mann-Whitney.

4.5.3 Temps que es triga a reincidir

Tanmateix, hem trobat que el temps que triguen a reincidir els qui han complert una MPA i els qui han complert mesura privativa de llibertat no és significativament diferent⁷⁷. Els primers informen d'una mitjana de 553,9 dies fins que tornen al sistema d'execució de penes; els segons triguen una mitjana

⁷⁷ La darrera comparació manual de mitjanes estableix les diferències quant al temps que triguen a reincidir els reincidents d'ambdues recerques contrastades. En aquest cas també a partir de la prova T-test.

Taula per al càlcul de t	Subjectes (N)	Mitjana ($\bar{x}$)	Desviació típica (S)
Aquest estudi de reincidència	53	553,9	490,35
Estudi de reincidència penitenciària de Luque, Ferrer i Capdevila, 2005	538	486	455,04

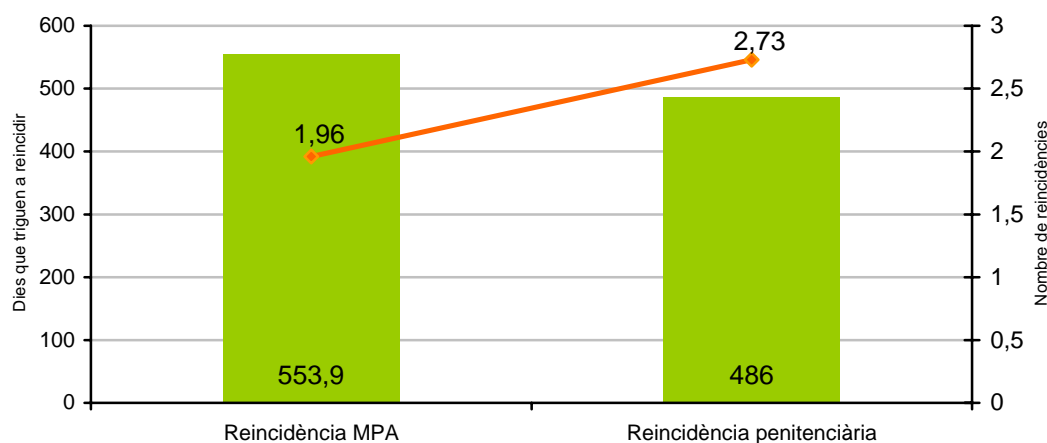
$$t = \frac{|\bar{x}_1 - \bar{x}_2|}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}} = \frac{|553,9 - 486|}{\sqrt{\frac{490,35^2}{53} + \frac{455,04^2}{538}}} = 0,968$$

de 486 dies en tornar a ingressar en una presó per una nova causa, ja sigui com a preventiu o com a penat (GGràfic 20).

Taula 45. Temps que es triga a reincidir segons les categories de diferents variables.

Temps que triga a reincidir		N	Mitjana	p
Sexe	Dona	4	420,8	No s'ha trobat cap diferència significativa
	Home	49	564,8	
Nacionalitat	Espanyol	50	548,8	No s'ha trobat cap diferència significativa
	Estrangers	1	121,0	
Tipus de delictes	Contra les persones	9	481,7	No s'ha trobat cap diferència significativa
	Contra la llibertat sexual	0		
	Contra la propietat	25	568,7	
	Contra la salut pública	1	673,0	
	Contra la seguretat en el trànsit	6	591,7	
	Contra les relacions familiars	3	834,2	
	Altres	6	420,1	
Antecedents	Cap precedent	22	583,8	No s'ha trobat cap diferència significativa
	Antecedents amb mpa i/o acs	11	618,6	
	Antecedents amb presó i mpa i/o acs	20	485,5	
Antecedents previs de presó	Sí	20	485,5	No s'ha trobat cap diferència significativa
	No	33	595,4	
Total		53	553,9	

Comparació de mitjanes a partir de la prova no paramètrica U de Mann-Whitney.

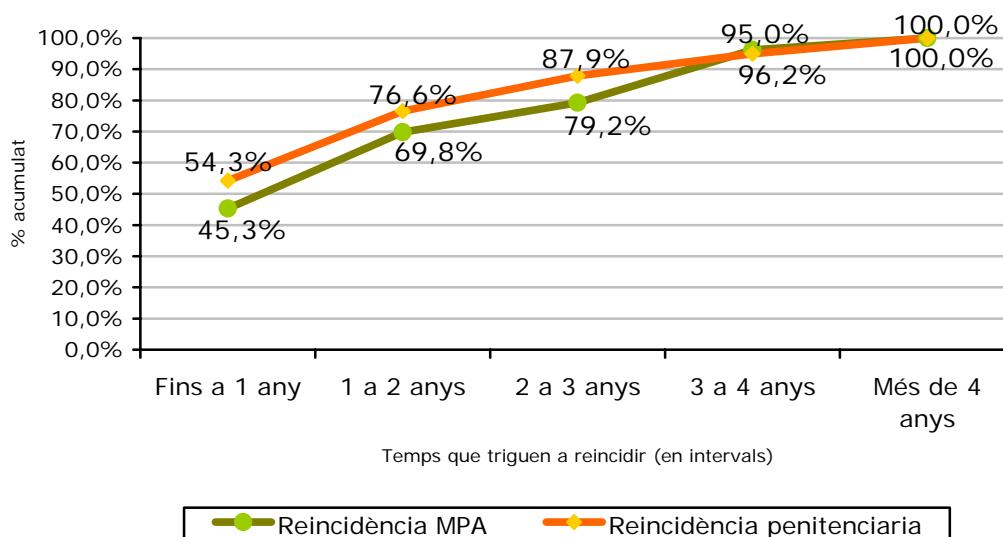

GGràfic 20. Nombre de reincidències i temps que es triga a reincidir. La reincidència MPA fa referència als resultats del present estudi; la reincidència penitenciària fa referència a l'estudi de Luque, Ferrer i Capdevila, 2005.

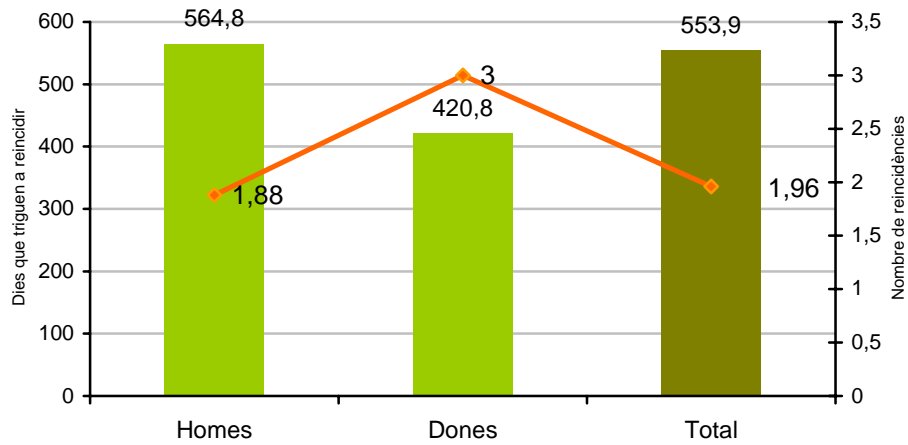
Atès que la t teòrica per sobre de la qual les diferències són significatives és 1,96 (per a $gl=589$ i $\alpha=0,05$) i la que hem obtingut és inferior ($0,968 < 1,96$), es pot concloure que no hi ha diferències significatives pel que fa al temps que tragen a reincidir.

La comparació gràfica del temps que es triga a reincidir en les dues recerques comparades evidencia la similitud de les corbes (**¡Error! No se encuentra el origen de la referencia.**). Si el 45,3% dels reincidents que han complert una MPA reincideix abans de l'any de la finalització de la mesura, els reincidents penitenciaris en són el 54,3%. Fins al segon any de seguiment, han reincidit el 76,6% dels reincidents penitenciaris i el 69,8% dels que han conclòs una MPA. Fins al tercer any, són el 87,9% i el 79,2%, respectivament. Fins al quart any ja han tornat la pràctica totalitat dels reincidents (95-96%) en ambdós casos.

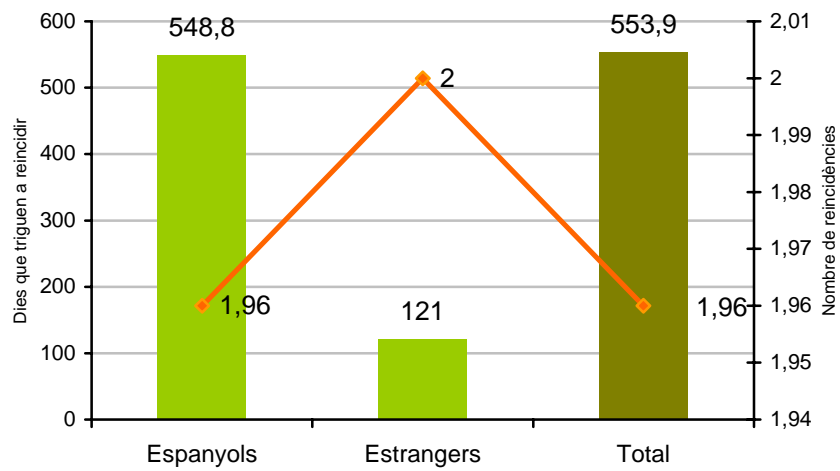
Pel que fa a l'anàlisi dels temps que es triga a reincidir en funció del sexe, la nacionalitat, el tipus de delicte o els antecedents (Taula 45, Gràfic 22, Gràfic 23, Gràfic 24 i Gràfic 25), no s'ha trobat cap variable que tingui poder explicatiu sobre una dilació més curta entre el final de la mesura i l'inici d'altra de nova. Això és, el temps que triguen a reincidir homes i dones, 564,8 i 420,8 dies, respectivament, són semblants. Els temps que triguen espanyols i estrangers (548,8 i 121 dies, respectivament) no guarden diferències. Tampoc els que han comès diferents tipus de delicte, ni els que tenen antecedents, amb presó o sense, i els que no en tenen.

Gràfic 21. Temps que triguen a reincidir. La reincidència MPA fa referència als resultats del present estudi; la reincidència penitenciària fa referència a l'estudi de Luque, Ferrer i Capdevila, 2005.

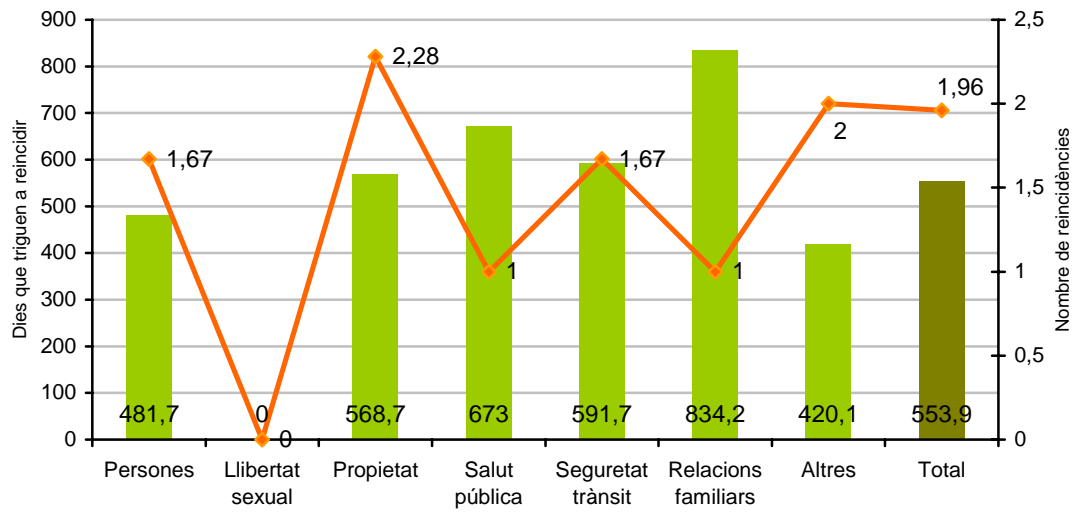

Gràfic 22. Nombre de reincidències i temps que es triga a reincidir segons el sexe.

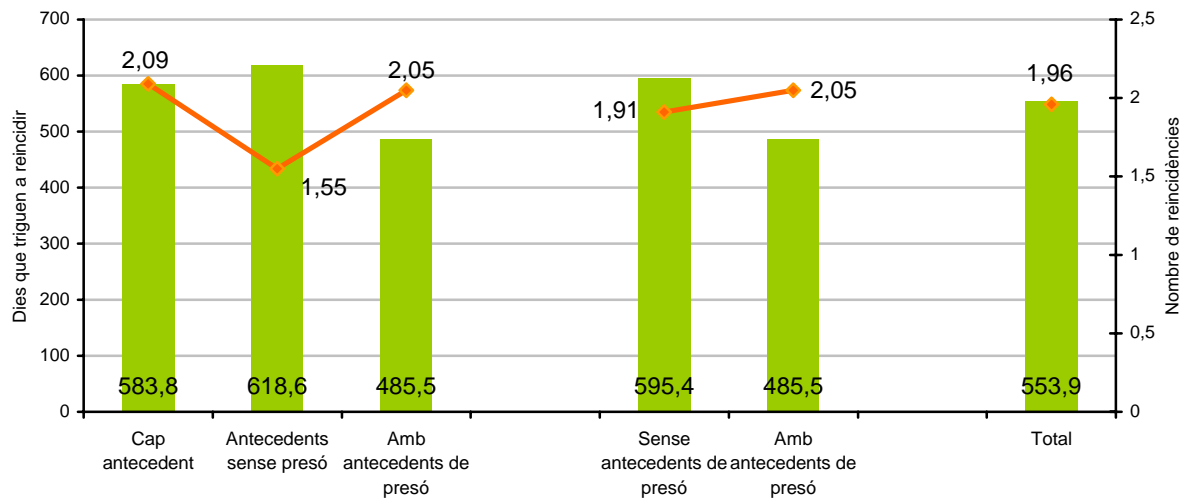

Gràfic 23. Nombre de reincidències i temps que es triga a reincidir segons la nacionalitat.

Gràfic 24. Nombre de reincidències i temps que es triga a reincidir segons el tipus de delictes.

Gràfic 25. Nombre de reincidències i temps que es triga a reincidir segons els antecedents.

5 Síntesi de resultats

1) Perfil de la població estudiada i característiques de la pena executada.

- un 14,3% són dones i un 85,7% són homes.
- Un 5,4% són estrangers i un 94,6% són espanyols, d'entre els quals, el 80,4%, catalans.
- L'edat mitjana del primer compliment d'execució penal és de 28 anys.
- L'edat mitjana dels subjectes a qui s'inicia el seguiment per a determinar la reincidència és de 29,5 anys.
- En un 73,3% dels casos la condemna d'estudi és una pena de treballs en benefici de la comunitat i en un 26,7% una suspensió de pena amb regles de conducta.
- Els tipus de delictes principals per als que han estat imposades la pena de TBC i les suspensions amb regles de conducta són delictes contra la propietat (55,8%), delictes contra les persones (19,1%), delictes contra la seguretat en el trànsit (7,8%), delictes contra la llibertat sexual (3,9%), delictes contra les relacions familiars (3,5%) i altres (7,1%).
- La pena de TBC s'imposa més en delictes contra la seguretat en el trànsit (90,9%), contra les relacions familiars (90%), contra les persones (83,3%), delictes contra la propietat (70,3%). La suspensió amb obligacions s'utilitza en delictes contra la llibertat sexual (81,1%) i delictes contra la salut pública (87,5%).
- Un 74,5% de les MPA imposades van finalitzar amb normalitat. Tanmateix hi ha una major proporció d'obligacions que finalitzen amb normalitat (84,1%) enfront als TBC (que ho fan en un 71,8%).
- La pena de TBC es demora menys a començar que la suspensió amb obligacions. Un 87,1% dels TBC comencen a executar-se abans de dos

anys de la comissió del delicte, mentre que en el cas de les suspensions amb obligacions la proporció és del 47,3%.

- En relació als antecedents delictius de les persones que integren la mostra, un 89% no havien executat prèviament cap MPA, un 82,4% no havien tingut cap contacte amb presó, i un 91,6% no havien estat condemnats a arrests de cap de setmana.
- D'entre els penats a MPA que compten amb antecedents penals, un 46% tenia antecedents de presó, un 24% de MPA i un 11% d'arrests de cap de setmana.
- Pel que fa als contactes dels penats amb l'administració d'execució de penes durant el període de seguiment, un 83,9% de les persones no han tingut cap contacte posterior. Entre els que sí han tingut contacte amb l'administració, hi ha un 35,8% de persones que han tingut contacte exclusiu amb la presó, un 22,6% han tingut contacte exclusiu amb MPA, un 15,1% amb l'arrest de cap de setmana, i finalment, un 26,4% ha experimentat diferents tipus d'execucions. En conseqüència, la major part de penats que han reincidit tenen 1 o diversos ingressos posteriors en presó.
- En relació a la multireincidència, el 7,3% de les persones estudiades és multireincident , i el 8,8% és exclusivament reincident.
- Els reincidentes que han executat una MPA han reincidit una mitjana de 1,57 vegades, mentre que els reincidentes penitenciaris han reincidit una mitjana de 2,27 vegades, si bé aquestes dades no tenen significació estadística.

2) Diferències entre homes i dones.

- No hi ha diferències destacades entre homes i dones respecte a l'edat en què van tenir el primer contacte amb el sistema d'execució de penes, ni tampoc respecte l'edat en què finalitzen la MPA i a partir de la qual s'inicia el seguiment per a l'estudi de reincidència.

- Tampoc en la seva nacionalitat, en la seva procedència entre els nascuts en territori espanyol, ni en el lloc de residència.
- Pel que fa a la mesura penal alternativa finalitzada l'any 2000, sí es detecta una diferència significativa, en el sentit que les dones han finalitzat més TBC que els homes (87,2% i 70,9%).
- També és diferent la durada de la mesura que compleixen homes i dones, detectant-se una major durada per a les mesures que executen els homes.
- La finalització de la mesura és homogènia per a ambdós sexes, de manera que són coincidents els supòsits de correcta finalització i els percentatges d'anul·lacions, suspensions, i no inici.
- No es detecten diferències significatives en relació al delicte comès, ni al nombre de delictes que conformen la mateixa causa.
- Es detecta homogeneïtat entre homes i dones pel que fa a la carrera delictiva prèvia, és a dir, en la proporció d'antecedents previs a la condemna d'estudi, tot i que les xifres de les dones són sensiblement inferiors a les dels homes.

3) Diferències entre espanyols i estrangers

- El número d'espanyols que integren la mostra és dinou vegades superior al nombre d'estrangers.
- El grup d'espanyols i estrangers són idèntics pel que fa a les variables personals estudiades.
- Ambdós grups no presenten diferències estadísticament significatives pel que fa a les variables penals que han estat estudiades. No obstant sí es detecta un major percentatge d'estrangers (30,8%) als que els ha estat aplicada una MPA en un delicte contra les persones front al percentatge d'espanyols en aquesta situació (17,4%). També s'observa que el percentatge d'espanyols amb algun tipus d'antecedent d'execució penal

és lleugerament inferior (31,2%) al d'estrangers en la mateixa situació (33,3%).

4) Diferències entre els qui tenen antecedents de presó i els qui no.

- No es detecten diferències significatives entre les característiques personals de les persones que comptaven amb antecedents de presó i aquells que no. Així, no hi ha diferència en el sexe, edat de la primera execució penal, nacionalitat, comunitat autònoma de la que procedeixen ni província de residència.
- Els penats que no tenien antecedents de presó han complert amb més freqüència un TBC que els que sí tenien antecedents de presó.
- Tant els que tenen antecedents de presó com els que no en tenen han comès un número similar de delictes en la condemna de partida.
- No es detecten diferències en el tipus de delictes comesos pels penats que compten amb antecedents de presó i els que no en la condemna d'estudi.
- Es detecta que el grup dels penats amb antecedents de presó són més grans quan finalitzen la MPA que els que no tenen antecedents de presó.
- Els penats que tenen antecedents de presó acumulen més arrests de cap de setmana previs.
- Els penats que tenen antecedents de presó són també els penats que tenen més antecedents de qualsevol mena. Acumulen de mitjana 4,7 antecedents, mentre que la resta de penats n'acumulen 0,62.

5) Reincidència, quantitat de reincidència i temps que es triga a reincidir

- La taxa de reincidència administrativa dels sotmesos a MPA és del 16,1%.
- La taxa de reincidència administrativa esmentada és inferior a la taxa de reincidència penitenciària en un període de seguiment similar (37,4%).
- Del grup dels sotmesos a MPA reincidents no es detecten diferències estadísticament significatives en les variables personals estudiades.
- Del grup dels sotmesos a MPA reincidents no es detecten diferències significatives pel tipus de mesura aplicada, per la durada de la mateixa, per la tipologia delictiva o pel nombre d'infraccions pel qual fou condemnat en la condemna objecte d'estudi.
- Del grup dels sotmesos a MPA reincidents, es detecta que reincideixen més els que tenen antecedents delictius de qualsevol tipus en el moment d'imposar-se la condemna (31% front el 9,6% respectivament), i d'entre els primers, reincideixen encara més aquells que tenen antecedents penitenciaris (34,5%).
- Els sotmesos a MPA reincidents ho són amb menys freqüència (1,96 reincidències per persona de mitjana) que els excarcerats a Catalunya l'any 1997 (2,73 reincidències per persona de mitjana).
- Tenir antecedents, siguin o no de presó, no implica un increment del nombre de reincidències.
- No es detecten diferències estadísticament significatives entre el temps que triguen a reincidir els sotmesos a MPA i els excarcerats.

6 Conclusions i verificació d'hipòtesis

Prenent en consideració les hipòtesis que vam formular a l'inici de la recerca, convenientment contrastades amb els resultats obtinguts després del tractament de les dades, podem arribar a un seguit de conclusions pel que fa a cadascuna de les propostes de partida.

Primera hipòtesi

Els resultats de la investigació ens permeten validar la primera de les hipòtesis formulades, que defensava que la taxa de reincidència administrativa dels sotmesos a MPA seria inferior a la taxa de reincidència penitenciària dels qui han estat ingressats a la presó. De la part de la recerca de la que s'extreuen resultats relatius al què fan els sotmesos a la MPA en la condemna d'estudi un cop completa aquesta en podem deduir les següents conclusions:

1) Els sotmesos a mesures penals alternatives reincideixen menys que els que compleixen penes de presó. Les mesures penals alternatives objecte d'estudi tenen major rendiment preventivo-especial que la pena de presó. No tenen aquest efecte en un grup concret de persones segons les variables personals o de la condemna objecte d'estudi preses en consideració, però sí tenen més efectivitat en el cas de persones que no eren prèviament reincidents.

El que podríem anomenar reincidència administrativa qualitativa –tornar a tenir contacte amb l'administració d'execució de mesures penals o amb la penitenciària, sense importar la quantitat de vegades en el temps de seguiment- es menor en els sotmesos a MPA que en els sotmesos a penes de presó.

Després d'un seguiment d'entre 4 anys i mig i 5 anys i mig, la taxa de reincidència en aquest grup ha estat del 16,1%. Comparant aquesta taxa de reincidència administrativa amb la reincidència penitenciària d'excarcerats que han tornat a presó en un període de temps de seguiment similar, es pot afirmar que aquesta taxa és clarament inferior, atès que la pròpia dels reincidents quan han estat sotmesos a penes de presó ha estat del 37,4%.

Aquesta diversitat de taxes ens permet, doncs, concloure que l'aplicació de les mesures penals alternatives objecte d'estudi té una major virtualitat preventivo-especial, si més no negativa, que l'execució de penes privatives de llibertat, en concret la pena de presó.

2) Les persones sotmeses a mesures penals alternatives reincideixen amb menys freqüència que les persones que han complert penes de presó en el període de seguiment.

El que podríem anomenar reincidència administrativa quantitativa - tornar a tenir contacte amb l'administració d'execució de mesures penals o amb la penitenciària, considerant el nombre de vegades- és menor en les persones sotmeses a MPA que en les persones que han complert penes de presó.

La mitjana de reincidències dels reincidents és significativament inferior en el cas de les persones que han complert MPA. Aquests darrers reincideixen 1,96 vegades per persones de mitjana, front les 2,73 reincidències per persona dels excarcerats a Catalunya el 1997.

No obstant, pel que fa als reincidents de la mostra, el fet de tenir antecedents- en major o menor número o del tipus que siguin-, que són elements que influeixen en la taxa de reincidència qualitativa, no influeixen en la taxa de reincidència quantitativa. És a dir, el fet de tenir antecedents, siguin o no de presó, no ha resultat una variable que expliqués una major freqüència en la reincidència al llarg del període de seguiment.

3) Les persones sotmeses a mesures penals alternatives que reincideixen triguen el mateix temps a reincidir que els qui han complert una pena de presó.

En aquest aspecte de la reincidència el compliment d'una MPA o d'una pena privativa de llibertat no són determinants. Tant en el cas dels qui han complert penes de presó com en el cas dels qui han complert una MPA de les estudiades, la corba de reincidència és semblant, en el sentit que el major nombre de reincidències es produeix en el primer any de finalització de la mesura o d'excarceració, decreixent paulatinament el nombre de persones que ho fan en el segon i el tercer any.

Segona hipòtesi

Els resultats de la investigació no ens permeten validar la segona de les hipòtesis formulades, segons la qual els homes que compleixen MPA presenten una taxa major de reincidència administrativa que les dones.

Després d'analitzar les dades relatives al seguiment posterior a la condemna d'estudi cal concloure que la variable personal relativa al sexe no mostra resultats estadísticament significatius pel que fa a la reincidència administrativa d'homes i dones que havien complert una MPA. En conseqüència la reincidència administrativa qualitativa no és diversa en uns i altres. Tampoc no és diferent entre ambdós grups la reincidència administrativa quantitativa car les dones reincidentes no reincideixen més cops que els homes ni viceversa.

No obstant això, en la part de la investigació en què s'analitzen dades relacionades amb variables personals i penals que abasten fins a la condemna d'estudi sí es constaten alguns aspectes en què el sexe té rellevància. S'ha pogut evidenciar l'existència d'algunes diferències vinculades a aspectes penals. En aquest sentit, en l'estudi es constata l'existència d'una diferència significativa en relació a la mesura penal finalitzada l'any 2000 i de les dades recopilades se n'extreu que preval l'aplicació de TBC a les dones. Aquesta evidència podria venir parcialment explicada per la tipologia delictiva comesa per aquestes i per la possibilitat legal de substitució de les penes previstes per les diferents infraccions.

A més, es constata també que la durada de les penes o mesures imposades a les dones és més curta que les que compleixen els homes. Tal i com s'ha posat de manifest en el text, això és degut al fet que els TBC -pena que més freqüentment compleixen les dones- tenen una durada inferior a la prevista per a la suspensió amb obligacions. En tot cas, i malgrat aquestes diferències en la naturalesa de la sanció imposada i en la seva duració, el compliment de la pena és homogeni, és a dir, ambdós col·lectius finalitzen correctament el compliment de la pena en una proporció que supera el 70%, i també en els casos en què no s'assoleix el compliment, ja sigui per suspensió, anul·lació o

no inici de la mesura, les dades per a un i altre col·lectiu són igualment homogènies.

Els antecedents delictius dels homes i les dones són també molt similars, i si bé les dades absolutes apunten a la major proporció de dones sense antecedents, ja siguin de presó, d'arrests de cap de setmana o de MPA, el cert és que la diferència no arriba a ser rellevant.

Tercera hipòtesi

Els resultats de la investigació ens duen a refutar la tercera de les hipòtesis formulades, segons la qual els estrangers que compleixen MPA presentarien una taxa major de reincidència administrativa que els nacionals que es troben en la mateixa situació.

Un cop analitzades les dades relatives al seguiment posterior a la condemna d'estudi hem d'afirmar que la variable personal relativa a la nacionalitat no comporta resultats estadísticament significatius pel que fa a la reincidència administrativa. Tal i com hem afirmat per a la segona de les hipòtesis, ni la taxa de reincidència administrativa qualitativa ni la reincidència quantitativa no canvien segons la nacionalitat dels integrants de la mostra.

De la mateixa manera, de l'anàlisi de les dades anteriors al període de seguiment que prenen en consideració aquesta variable, també n'hem d'extreure la conclusió que la mateixa no és determinant, d'acord amb l'exposició que seguidament efectuem.

El nombre d'espanyols que constitueix la mostra és dinou vegades superior al nombre d'estrangers en l'estudi. Aquesta diferència de nombre pot ser deguda a distintes raons. La primera i més probable, òbviament és que en el nostre territori hi ha un nombre molt superior de persones amb nacionalitat espanyola que amb nacionalitat d'altres països, de dintre o fora de la Unió. No obstant, no es poden descartar d'altres factors, com ara que el tipus de delictes comesos per persones de una o altra procedència permetin l'acord de suspensions o substitucions, o el fet que, fins i tot permetent-la, els operadors jurídics acordin amb més o menys facilitat l'adopció d'una d'aquestes alternatives en funció de

la procedència de les persones que es poden beneficiar de la mesura. Aquesta última interpretació vindria avalada pel fet que, en relació als empresonats, a data 31 de desembre de 2000, els espanyols només superaven en 3,5 vegades els estrangers, ràtio molt inferior que la trobada pel que fa a les MPA.

Tot i el diferent gruix de procedències, les dades estudiades permeten, com hem dit, extreure una conclusió fonamental, que es pot enunciar en el fet que ni pel que fa a les característiques personals, ni en relació als antecedents, ni finalment en relació a la condemna objecte d'estudi no hi concorren diferències significatives entre espanyols i estrangers. Aquests dos grups es poden considerar, doncs, pràcticament idèntics pel que fa a les variables personals i penals que han estat estudiades.

Quant a les variables personals, pel que fa al gènere les dones representen poc més d'un tretze per cent tant en el cas dels espanyols com dels estrangers, proporció que duplica el 6,5% de dones empresonades al desembre del 2000, la qual cosa sembla evidenciar que les dones es beneficien més de les mesures alternatives, sigui per raó del fet comès o per altres motius. Ambdós grups van contactar per primer cop amb el sistema d'execució de penes en una edat compresa entre els 27,7 anys (en el cas dels espanyols) i els 26,5 anys (en el cas dels estrangers), essent que tant en un com en l'altre cas més del 60% de residència se situa a les comarques barcelonines, el que d'altra banda resulta proporcionat, car són les més poblades.

Quant a les variables penals, en relació als antecedents previs relacionats amb l'execució de mesures alternatives, presó o arrestos de cap de setmana, tampoc no hi ha diferències significatives, tot i que el nombre d'estrangers amb aquests antecedents és lleugerament superior. En aquest sentit, els espanyols amb algun tipus d'antecedent d'execució penal representen un 31,2 % i els estrangers un 33,3%.

Finalment, quant a la condemna objecte d'estudi, tampoc no es pot considerar significativa la variable de la nacionalitat. D'una banda, la proporció de TBC i d'obligacions de conducta dels estrangers i espanyols son semblants, també s'aproxima el percentatge dels que han finalitzat un TBC l'any 2000, malgrat en

el cas dels espanyols la mitjana de la durada del TBC és clarament superior a la dels estrangers (179 front 98,4 dies). Tampoc no es significativa la distinta forma en la qual conclouen una MPA, ni la dilació en temps entre les dates de comissió del fet i l'inici de l'execució de la mesura, així com l'edat amb que es va finalitzar la condemna d'estudi. La única dada diferent entre el col·lectiu d'espanyols i estrangers és en el tipus de delicte comès en la condemna objecte d'estudi, atès que als estrangers els ha estat aplicada una MPA en un delicte contra les persones en un 30,8 % dels casos, mentre que la proporció per a aquest tipus de delinqüència en el cas dels espanyols ha estat només d'un 17,4% dels casos. No obstant, en aquest darrer cas la comparació estadística indica que aquesta diferència no és atribuïble a la nacionalitat. Malgrat això hagués estat efectivament així, el fet que el percentatge d'acord de MPA en aquest grup de delictes hagués estat major en el cas dels estrangers que en el dels espanyols, això no significaria que hi hagués més condemnes per aquests tipus de delictes dels estrangers, sinó que a aquests complirien sancions alternatives en major mesura que els espanyols quan haguessin estat condemnats per aquest tipus de delictes.

Quarta hipòtesi

Els resultats del tractament de dades ens han de portar a validar la quarta de les hipòtesis formulades, en què sosteníem que dintre el grup de penats a MPA presentarien una major taxa de reincidència els que tenen antecedents de qualsevol tipus, i encara una taxa major els que tenen antecedents penitenciaris.

Les dades analitzades en el període de seguiment duen a la conclusió que la concurrència d'antecedents delictius previs a la condemna objecte d'estudi té rellevància, no així la tipologia delictiva o el nombre d'infraccions contingudes en la condemna objecte d'estudi. Dels sotmesos a MPA reincidents, els que ho són menys són aquells que no tenen cap antecedent delictiu, qualsevol que en sigui la naturalesa dels antecedents dels reincidents (9,6% front 31%). Així mateix l'anàlisi de les dades demostra que entre els que tenen antecedents reincideixen més encara els que han estat ingressats algun cop a la presó (34,5% dels que han ingressat algun cop a la presó front al 26,2% dels que

tenint antecedents no ho han fet mai). Podem doncs concloure que la taxa de reincidència administrativa dels sotmesos a MPA amb antecedents penitenciaris (34,5%) s'aproxima a la taxa de reincidència penitenciària (37,4%).

Es dedueix doncs un percentatge decreixent de reincidència en què la màxima ve representada per la reincidència penitenciària dels excarcerats i la mínima per la reincidència administrativa dels sotmesos a MPA sense antecedents. En una posició intermitja, però també en ordre decreixent, se situa la taxa de reincidència administrativa dels sotmesos a MPA amb antecedents penitenciaris i la corresponent als sotmesos a MPA amb antecedents no penitenciaris. És a dir, el fet de ser objecte d'alguna de les MPA analitzades té un cert efecte preventiu-especial però no suficient per arribar a neutralitzar l'efecte dessocialitzador de la presó.

Malgrat això és així en el cas de la reincidència administrativa qualitativa, com s'ha indicat en l'anàlisi de la primera de les hipòtesis, el fet de tenir antecedents, encara que siguin penitenciaris, no explica un major nombre de reincidències. Efectivament, dels subjectes de la mostra que reincideixen en el període de seguiment, la mitjana de reincidències dels que tenen antecedents en presó, és de 2,05, mentre la dels que no en tenen és de 1,91, no obstant aquesta no és estadísticament significativa.

Constatat que la taxa de reincidència administrativa qualitativa de les persones amb antecedents penitenciaris s'apropava tant a la taxa de reincidència penitenciària dels excarcerats, es va veure en el decurs de la investigació la importància de determinar si les persones que han ingressat en un centre penitenciar, amb anterioritat al compliment de la condemna d'estudi, presenten caràcters especials que determinen o condicionen la seva reincidència delictiva.

Els resultats de la recerca evidencien que no existeixen diferències rellevants en relació a les característiques personals dels subjectes que tenen antecedents de presó i els que no en tenen. En aquest sentit, ni el sexe de

l'individu, ni la seva nacionalitat, ni el lloc on resideixi no tenen rellevància en el fet que compti o no amb antecedents penitenciaris.

Sí s'ha detectat però que les persones sense antecedents de presó compleixen amb més freqüència un TBC que els que sí que en tenen, la qual cosa, tal i com ja s'ha assenyalat en el text, posa de manifest que, si bé en atenció als antecedents penals la llei és més restrictiva en la previsió de la suspensió de penes que en la substitució, els jutges limiten, per regla general, la substitució per treballs als supòsits en què el subjecte no té antecedents penitenciaris.

Pel que fa a la resta de variables penals estudiades –dilació entre la data del fet i l'inici de la mesura, nombre de delictes en la causa estudiada, tipologia de delictes- no es detecten diferències estadísticament significatives, a excepció del fet que aquells que individus que tenen antecedents de presó són precisament també els que acumulen més antecedents previs d'arrest de cap de setmana i, en general, qualsevol tipus d'antecedents. En conseqüència, l'estudi evidencia que les persones que han mantingut contacte amb l'Administració penitenciària són aquells que presenten una història criminal més extensa. És a dir, els penats amb antecedents de presó no tenen característiques personals diferents a la de la resta de penats, però en canvi són els que tenen una història criminal més intensa.

En conclusió, al marge de l'escassetat de la mostra d'estudi i de l'increment de requisits que això suposa per poder parlar de diferències estadísticament significatives, els resultats de la investigació mostren que tant per explicar la reincidència com per explicar l'entitat de les carreres delictives la variable és el pas per la presó.

Cinquena hipòtesi

Els resultats de la recerca ens porten a confirmar la cinquena de les hipòtesis que formulàvem consistent en què la taxa de reincidència administrativa de les persones que compleixen TBC i suspensions de pena amb regles de conducta seria similar.

Per bé que hom podria pensar en una major efectivitat preventivo-especial dels TBCs front la suspensió de l'execució de la pena, basada en el fet que obliga a prestar una activitat positiva, el cert és que els percentatges de reincidència dels sotmesos a una i altra mesura són pràcticament idèntics. No reincideixen el 84,2% dels sotmesos a TBC ni el 83,0% de les persones a les que se'ls suspèn la sanció, mentre que sí que ho fan el 15,8% d'aquells a qui se'ls ha imposat un TBC i el 17% d'aquells a qui els ha estat suspesa l'execució de la pena.

No obstant la manca de significació estadística, els sotmesos a TBC reincideixen lleugerament menys. El fet que la diferència sigui lleugera pot ser degut a que el terme de comparació ve constituït per suspensions amb imposició de regles de conducta, la qual cosa en ocasions implica l'obligació de prestacions positives⁷⁸. Tant aquest darrer extrem com el fet que en l'acord de suspensió es prenen fonamentalment en consideració raons preventivoespecials poden explicar que la diferència percentual no sigui més rellevant.

---

⁷⁸ Aquesta taxa de reincidència s'incrementa quan es prenen en consideració suspensions en què no s'imposen obligacions de comportament, segons ha calculat CID MOLINÉ, "La suspensión de la pena en España...", op. cit., pp. 234 i ss., la qual cosa el duu a postular que seria més efectiva per a la reducció de la taxa de reincidència de condemnats als que se'ls ha suspès l'execució de la pena la imposició de regles de conducta.

7 Referències bibliogràfiques

ALVAREZ GARCIA, F.J., *Consideraciones sobre los fines de la pena en el ordenamiento constitucional español*, Granada, 2001.

ARANGUEZ SANCHEZ, C., “La pena de trabajo en beneficio de la comunidad”, *Cuadernos de Política Criminal*, n. 70, 2000.

ASÚA BATARRITA, “El trabajo al servicio de la comunidad como alternativa a otras penas”, *Estudios de Deusto*, 1984.

ASÚA BATARRITA, A., “El régimen penitenciario abierto. Consideraciones sobre su fundamentación”, *Criminología y Derecho penal al servicio de la persona. Libro-homenaje al profesor Antonio Beristain*. Instituto Vasco de Criminología, 1989.

AYO FERNÁNDEZ, *Las penas, medidas de seguridad y consecuencias accesorias. Manual de determinación de las penas y de las demás consecuencias jurídico-penales del delito*, Ed. Aranzadi, Pamplona, 1997

BOLDOVA PASAMAR, M.A., *Lecciones de consecuencias jurídicas del delito*, 3ªed., coord. Gracia Martín, Valencia, 2004

BOTTOMS, A., REX, S., “Pro-social modelling and legitimacy”, *Prosocial modelling & Legitimacy, Proceedings of the Clarke Hall Day Conference Held at Madingley Hall*, Institute of Criminology, University of Cambridge, 1998.

BRANDARIZ GARCÍA, J.A., *El trabajo en beneficio de la comunidad como sanción penal*, 2002, Tirant lo Blanc, València.

CACHON CADENAS, M., CID MOLINÉ, J., “La pena de días multa como alternativa a la prisión”, en Cid-Larrauri (Coord.), *Penas alternativas a la prisión*, 1997.

CID MOLINE, J., “El trabajo en beneficio de la comunidad”, *Penas alternativas a la prisión*, Barcelona, 1997.

CID MOLINÉ, J., "Penas no privativas de libertad en la Ley Orgánica 15/2003 (especial mención a: trabajo en beneficio de la comunidad y prohibición de acercamiento, *RdPP*, 12, 2004.

CID MOLINÉ, J., "La suspensión de la pena en España: descarceración y reincidencia", *Revista de Derecho penal y criminología*, n.15, 2005.

CID MOLINÉ/LARRAURI PIJOAN (Coord), *Jueces penales y penas en España (Aplicación de las penas alternativas a la privación de libertad en los juzgados de lo penal)*, Tirant lo Blanc, Valencia, 2002.

DE LA CUESTA ARZAMENDI, J.L., "La sanción de trabajo en provecho de la comunidad", *La Ley*, 1194, 1985.

DE LA CUESTA ARZAMENDI, "Alternativas a las penas cortas privativas de libertad en el proyecto de 1992", a *Política criminal y Reforma Penal*, Libro Homenaje al Prof. Juan del Rosal, Madrid, 1993.

DE LEON VILLALBA, "Alternativas a las penas privativas de libertad en el Código penal de 1995", *Estudios de Criminología II*, 1999.

DOLCINI, E.; PALIERO, C.E., *Il carcere ha alternative? Le sanzioni sostitutive della detenzione breve nell'esperienza europea*, Milano, 1989.

FERRAJOLI, L.. *Derecho y razón*, Ed. Trotta, 1997.

GARCIA ARAN, M., a DE SOLA/ GARCÍA/ HORMAZÁBAL, *Alternativas a la prisión*, Barcelona, 1986.

GRACIA MARTÍN (Coord.), *Lecciones de consecuencias jurídicas del delito*, 3ª edición, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 2004.

HONG CHUI, W., "What works in reducing re-offending: principles and programmes", *Moving Probation forward. Evidence, arguments and practice*, ed by Wing Hong Chui, Mike Nellis, 2003.

JOHNSON, C., REX, S., "Community service: rediscovering reintegration", *Probation. Working for justice*, 2002.

JORGE BARREIRO, *Comentarios al Código penal*, Dir. Rodríguez Ramos, 1997.

KILLIAS, M, AEBI, M., RIBEAUD, D., “Does Community service rehabilitate better than short-term imprisonment? Results of a controlled experiment”, *The Howard Journal*, Vol. 39, no.1, Feb. 2000

LARRAURI PIJOÁN, “Suspensión y sustitución de la pena privativa de libertad”, a *Estudios de Derecho penal y Criminología*, XIX, Santiago de Compostela, 1996

LOPEZ GARRIDO/GARCÍA ARÁN, *El Código penal de 1995 y la voluntad del legislador*, Madrid, 1996.

LUQUE REINA/FERRER PUIG/CAPDEVILA CAPDEVILA, *La reincidència penitenciària a Catalunya, Justícia i Societat*, núm.25, Centre d’Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Barcelona, 2005.

MANZANARES SAMANIEGO, ORDOÑEZ SÁNCHEZ, “La ejecución de las penas de trabajo en beneficio de la comunidad y el arresto de fin de semana: el Real Decreto 690/1996, de 26 de abril”, *Actualidad Penal*, 1996.

MAPELLI/TERRADILLOS, *Las consecuencias jurídicas del delito*, 3ª edición, Ed. Civitas, Madrid, 1996.

MCGUIRE, J., PRIESTLEY, P., “Reviewing ‘What works’: Past, present and future”, *What works: Reducing reoffending*, 1995.

MCIVOR, G., *Sentenced to serve*, Aldershot, Avebury, 1992.

PARES I GALLES, “La nueva pena de trabajos en beneficio de la comunidad”, *Cuadernos de Política Criminal*, núm. 64, 1998.

QUINTERO OLIVARES (Dir.), *Comentarios al nuevo Código penal*, Ed. Aranzadi, Pamplona, 1996.

RAYNOR, P., VANTONE, M., “Straight thinking on probation: evidence-based practice and the culture of curiosity”, *Offender rehabilitation in practice*, 2001.

RAYNOR, P., "What works: Have we moved on?", *Probation. Working for justice*, 2002.

REDONDO, FUNES, LUQUE, *Justícia penal i reincidència*, Barcelona, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Col·lecció Justícia i Societat, núm.9, 1993.

REX, S, "A new form of rehabilitation?", *Principled Sentencing*, 1998.

REX, S, "Desistance from offending", *The Howard Journal*, 38, 1999.

REX, S., GELSTHORPE, L., "The role of Community Service in Reducing Offending: Evaluating Pathfinder projects in the UK", *The Howard Journal of Criminal Justice*, vol.41, no.4, September, 2002.

REX, S., GELSTHORPE, L., ROBERTS, C., JORDAN, P., "Crime Evaluation Programme. An evaluation of Community Service. Pathfinder Projects. Final Report. 2002.

ROXIN, C., "¿Tiene futuro el Derecho penal?", *PJ*, 49, 1998.

SANZ MULAS, N., *Alternativas a la pena privativa de libertad*, Ed. Colex, Madrid, 2000.

SERRANO PASCUAL, *Las formas sustitutivas de la prisión en el Derecho penal español*, Ed. Trivium, Madrid, 1999.

TAMARIT, GARCIA, SAPENA, RODRÍGUEZ, *Curso de Derecho penitenciario*, València, 2001.

TOCH, H., "Altruistic activity as a correctional treatment", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 44, 33, 2000.

VALMAÑA OCHAÍTA, *Sustitutivos penales y proyectos de reforma en el Derecho penal español*, Ed. Ministerio de Justicia, Madrid, 1990.

VARONA GÓMEZ, D., "La reforma de las penas no privativas de libertad (LO 15/2003)", *REIC AC-04-04*, p. 7. www.criminologia.net

8 Annex: plantilla de recollida de dades

Taula 46. Plantilla de dades personals i de l'MPA estudiada.

	Variable	Definició	Especificació de la variable
Dades personals	datanaix	Data de naixement	
	sexe	Sexe	
	provnaix	Província de naixement	
	nacio	Nacionalitat	
	provresi	Província de residència	
	comares i	Comarca de residència	
	e_civil	Estat civil	
Delicte 1	d_fet11	Data delicte 1	Data de comissió del delicte
	deli11	Tipus delicte 1	Tipus de delicte comès
	ll_fet11	Lloc delicte 1	Població en què s'ha comès
Delicte 2	d_fet12	Data delicte 2	Data de comissió del delicte
	deli12	Tipus delicte 2	Tipus de delicte comès
	ll_fet12	Lloc delicte 2	Població en què s'ha comès
Delicte 3	d_fet13	Data delicte 3	Data de comissió del delicte
	deli13	Tipus delicte 3	Tipus de delicte comès
	ll_fet13	Lloc delicte 3	Població en què s'ha comès
Delicte 4	d_fet14	Data delicte 4	Data de comissió del delicte
	deli14	Tipus delicte 4	Tipus de delicte comès
	ll_fet14	Lloc delicte 4	Població en què s'ha comès
Delicte 5	d_fet15	Data delicte 5	Data de comissió del delicte
	deli15	Tipus delicte 5	Tipus de delicte comès
	ll_fet15	Lloc delicte 5	Població en què s'ha comès
Delicte 6	d_fet16	Data delicte 6	Data de comissió del delicte
	deli16	Tipus delicte 6	Tipus de delicte comès
	ll_fet16	Lloc delicte 6	Població en què s'ha comès
Delicte 1	d_fet21	Data delicte 1 causa 2	Data de comissió del delicte
	deli21	Tipus delicte 1 causa 2	Tipus de delicte comès
	ll_fet21	Lloc delicte 1 causa 2	Població en què s'ha comès
Delicte 1	d_fet31	Data delicte 1 causa 3	Data de comissió del delicte
	deli31	Tipus delicte 1 causa 3	Tipus de delicte comès
	ll_fet31	Lloc delicte 1 causa 3	Població en què s'ha comès
Delicte 1	d_fet41	Data delicte 1 causa 4	Data de comissió del delicte
	deli41	Tipus delicte 1 causa 4	Tipus de delicte comès
	ll_fet41	Lloc delicte 1 causa 4	Població en què s'ha comès
Delicte 1	d_fet51	Data delicte 1 causa 5	Data de comissió del delicte
	deli51	Tipus delicte 1 causa 5	Tipus de delicte comès

		Variable	Definició	Especificació de la variable
		ll_fet51	Lloc delictes 1 causa 5	Població en què s'ha comès
Delictes 1		d_fet61	Data delictes 1 causa 6	Data de comissió del delictes
		deli61	Tipus delictes 1 causa 6	Tipus de delictes comès
		ll_fet61	Lloc delictes 1 causa 6	Població en què s'ha comès
Delictes 1		d_fet71	Data delictes 1 causa 7	Data de comissió del delictes
		deli71	Tipus delictes 1 causa 7	Tipus de delictes comès
		ll_fet71	Lloc delictes 1 causa 7	Població en què s'ha comès
Causa 1	MPA 1	progra1 1	MPA 1	MPA 1 de la causa 1 (finalitzada el 2000)
		final11	Tipus finalització MPA 1	Forma en què finalitza l'MPA
		datain11	Data inici MPA 1	Data en què s'inicia el compliment
		datafi11	Data final MPA 1	Data en què finalitza el compliment de la MPA quan ha estat finalitzada (no anul·lada, no suspesa ni no iniciada)
		anys11	Anys MPA 1	Anys de durada de l'MPA
		Mes11	Mesos MPA 1	Mesos de durada de l'MPA
		Dies11	Dies MPA 1	Dies de durada de l'MPA
	hores11	Hores MPA 1	Hores de durada de l'MPA	
	d_fina11	Data finalització MPA 1	Data en què es tanca l'MPA, tant si ha estat duta a terme com si ha estat suspesa, anul·lada o no iniciada	
	MPA 2	progra1 2	MPA 2	MPA 2 de la causa 1
		final12	Tipus finalització MPA 2	Forma en què finalitza l'MPA
		datain12	Data inici MPA 2	Data en què s'inicia el compliment
		datafi12	Data final MPA 2	Data en què finalitza el compliment de la MPA quan ha estat finalitzada (no anul·lada, no suspesa ni no iniciada)
anys12		Anys MPA 2	Anys de durada de l'MPA	
Mes12		Mesos MPA 2	Mesos de durada de l'MPA	
Dies12		Dies MPA 2	Dies de durada de l'MPA	
hores12	Hores MPA 2	Hores de durada de l'MPA		
d_fina12	Data finalització MPA 2	Data en què es tanca l'MPA, tant si ha estat duta a terme com si ha estat suspesa, anul·lada o no iniciada		
Causa 2	MPA 1	progra2 1	MPA 1 causa 2	MPA 1 de la causa 2
		final21	Tipus finalització MPA 1 causa 2	Forma en què finalitza l'MPA
		datain21	Data inici MPA 1 causa 2	Data en què s'inicia el compliment
		datafi21	Data final MPA 1 causa 2	Data en què finalitza el compliment de la MPA quan ha estat finalitzada (no anul·lada, no

		Variable	Definició	Especificació de la variable
				suspesa ni no iniciada)
		anys21	Anys MPA 1 causa 2	Anys de durada de l'MPA
		Mes21	Mesos MPA 1 causa 2	Mesos de durada de l'MPA
		Dies21	Dies MPA 1 causa 2	Dies de durada de l'MPA
		hores21	Hores MPA 1 causa 2	Hores de durada de l'MPA
		d_fina21	Data finalització MPA 1 causa 2	Data en què es tanca l'MPA, tant si ha estat duta a terme com si ha estat suspesa, anul·lada o no iniciada
Causa 3	MPA 1	progra31	MPA 1 causa 3	MPA 1 de la causa 3
		final31	Tipus finalització MPA 1 causa 3	Forma en què finalitza l'MPA
		datain31	Data inici MPA 1 causa 3	Data en què s'inicia el compliment
		datafi31	Data final MPA 1 causa 3	Data en què finalitza el compliment de la MPA quan ha estat finalitzada (no anul·lada, no suspesa ni no iniciada)
		anys31	Anys MPA 1 causa 3	Anys de durada de l'MPA
		Mes31	Mesos MPA 1 causa 3	Mesos de durada de l'MPA
		Dies31	Dies MPA 1 causa 3	Dies de durada de l'MPA
		hores31	Hores MPA 1 causa 3	Hores de durada de l'MPA
		d_fina31	Data finalització MPA 1 causa 3	Data en què es tanca l'MPA, tant si ha estat duta a terme com si ha estat suspesa, anul·lada o no iniciada
Causa 4	MPA 1	progra41	MPA 1 causa 4	MPA 1 de la causa 4
		final41	Tipus finalització MPA 1 causa 4	Forma en què finalitza l'MPA
		datain41	Data inici MPA 1 causa 4	Data en què s'inicia el compliment
		datafi41	Data final MPA 1 causa 4	Data en què finalitza el compliment de la MPA quan ha estat finalitzada (no anul·lada, no suspesa ni no iniciada)
		anys41	Anys MPA 1 causa 4	Anys de durada de l'MPA
		Mes41	Mesos MPA 1 causa 4	Mesos de durada de l'MPA
		Dies41	Dies MPA 1 causa 4	Dies de durada de l'MPA
		hores41	Hores MPA 1 causa 4	Hores de durada de l'MPA
		d_fina41	Data finalització MPA 1 causa 4	Data en què es tanca l'MPA, tant si ha estat duta a terme com si ha estat suspesa, anul·lada o no iniciada
Causa 5	MPA 1	progra51	MPA 1 causa 5	MPA 1 de la causa 5
		final51	Tipus finalització MPA 1	Forma en què finalitza l'MPA

		Variable	Definició	Especificació de la variable
			causa 5	
		datain51	Data inici MPA 1 causa 5	Data en què s'inicia el compliment
		datafi51	Data final MPA 1 causa 5	Data en què finalitza el compliment de la MPA quan ha estat finalitzada (no anul·lada, no suspesa ni no iniciada)
		anys51	Anys MPA 1 causa 5	Anys de durada de l'MPA
		Mes51	Mesos MPA 1 causa 5	Mesos de durada de l'MPA
		Dies51	Dies MPA 1 causa 5	Dies de durada de l'MPA
		hores51	Hores MPA 1 causa 5	Hores de durada de l'MPA
		d_fina51	Data finalització MPA 1 causa 5	Data en què es tanca l'MPA, tant si ha estat duta a terme com si ha estat suspesa, anul·lada o no iniciada
		progra61	MPA 1 causa 6	MPA 1 de la causa 6
		final61	Tipus finalització MPA 1 causa 6	Forma en què finalitza l'MPA
		datain61	Data inici MPA 1 causa 6	Data en què s'inicia el compliment
		datafi61	Data final MPA 1 causa 6	Data en què finalitza el compliment de la MPA quan ha estat finalitzada (no anul·lada, no suspesa ni no iniciada)
		anys61	Anys MPA 1 causa 6	Anys de durada de l'MPA
		Mes61	Mesos MPA 1 causa 6	Mesos de durada de l'MPA
		Dies61	Dies MPA 1 causa 6	Dies de durada de l'MPA
		hores61	Hores MPA 1 causa 6	Hores de durada de l'MPA
		d_fina61	Data finalització MPA 1 causa 6	Data en què es tanca l'MPA, tant si ha estat duta a terme com si ha estat suspesa, anul·lada o no iniciada
		progra71	MPA 1 causa 7	MPA 1 de la causa 7
		final71	Tipus finalització MPA 1 causa 7	Forma en què finalitza l'MPA
		datain71	Data inici MPA 1 causa 7	Data en què s'inicia el compliment
		datafi71	Data final MPA 1 causa 7	Data en què finalitza el compliment de la MPA quan ha estat finalitzada (no anul·lada, no suspesa ni no iniciada)
		anys71	Anys MPA 1 causa 7	Anys de durada de l'MPA
		Mes71	Mesos MPA 1 causa 7	Mesos de durada de l'MPA
		Dies71	Dies MPA 1 causa 7	Dies de durada de l'MPA
		hores71	Hores MPA 1 causa 7	Hores de durada de l'MPA
		d_fina71	Data finalització MPA 1	Data en què es tanca l'MPA, tant si ha estat

Variable	Definició	Especificació de la variable
	causa 7	duta a terme com si ha estat suspesa, anul·lada o no iniciada

Taula 47. Plantilla de dades sobre MPA anteriors i posteriors a l'MPA estudiada.

MPA prèvies	MPA prèvia 1	mespre1	MPA prèvia 1	Tipus de MPA duta a terme prèviament
		propre1	Data inici MPA prèvia 1	Data d'inici de l'MPA duta a terme prèviament
	MPA prèvia 2	mespre2	MPA prèvia 2	Tipus de MPA duta a terme prèviament
		propre2	Data inici MPA prèvia 2	Data d'inici de l'MPA duta a terme prèviament
	MPA prèvia 3	mespre3	MPA prèvia 3	Tipus de MPA duta a terme prèviament
		propre3	Data inici MPA prèvia 3	Data d'inici de l'MPA duta a terme prèviament
MPA posteriors	MPA posterior 1	mespos1	MPA posterior 1	Tipus de MPA duta a terme posteriorment
		propos1	Data inici MPA posterior 1	Data d'inici de l'MPA duta a terme posteriorment
	MPA posterior 2	mespos2	MPA posterior 2	Tipus de MPA duta a terme posteriorment
		propos2	Data inici MPA posterior 2	Data d'inici de l'MPA duta a terme posteriorment
	MPA posterior 3	mespos3	MPA posterior 3	Tipus de MPA duta a terme posteriorment
		propos3	Data inici MPA posterior 3	Data d'inici de l'MPA duta a terme posteriorment
	MPA posterior 4	mespos4	MPA posterior 4	Tipus de MPA duta a terme posteriorment
		propos4	Data inici MPA posterior 4	Data d'inici de l'MPA duta a terme posteriorment
	MPA posterior 5	mespos5	MPA posterior 5	Tipus de MPA duta a terme posteriorment
		propos5	Data inici MPA posterior 5	Data d'inici de l'MPA duta a terme posteriorment

Taula 48. Plantilla de dades sobre ingressos anteriors i posteriors a presó i a ACS.

Pena de presó	Ingrés 1	dingpri1	Data d'ingrés 1	Data de l'ingrés en presó
		diapri1	Durada de la condemna 1	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies
		delpri1	Tipus de delictes 1	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	Ingrés 2	dingpri2	Data d'ingrés en presó 2	Data de l'ingrés en presó
		diapri2	Durada de la condemna (en dies) 2	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies
		delpri2	Tipus de delictes 2	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	Ingrés 3	dingpri3	Data d'ingrés en presó 3	Data de l'ingrés en presó
		diapri3	Durada de la condemna (en dies) 3	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies

	delpri3	Tipus de delictes 3	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	dingpri4	Data d'ingrés en presó 4	Data de l'ingrés en presó
Ingrés 4	diapri4	Durada de la condemna (en dies) 4	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies
	delpri4	Tipus de delictes 4	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	dingpri5	Data d'ingrés en presó 5	Data de l'ingrés en presó
Ingrés 5	diapri5	Durada de la condemna (en dies) 5	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies
	delpri5	Tipus de delictes 5	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	dingpri6	Data d'ingrés en presó 6	Data de l'ingrés en presó
Ingrés 6	diapri6	Durada de la condemna (en dies) 6	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies
	delpri6	Tipus de delictes 6	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	dingpri7	Data d'ingrés en presó 7	Data de l'ingrés en presó
Ingrés 7	diapri7	Durada de la condemna (en dies) 7	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies
	delpri7	Tipus de delictes 7	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	dingpri8	Data d'ingrés en presó 7	Data de l'ingrés en presó
Ingrés 8	diapri8	Durada de la condemna (en dies) 8	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies
	delpri8	Tipus de delictes 8	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	dingpri9	Data d'ingrés en presó 9	Data de l'ingrés en presó
Ingrés 9	diapri9	Durada de la condemna (en dies) 9	Durada de la condemna de l'ingrés, en dies
	delpri9	Tipus de delictes 9	Tipus de delictes que motiva l'ingrés
	dinacs1	Data inici ACS 1	
	dinacs2	Data inici ACS 2	
	dinacs3	Data inici ACS 3	
ACS	dinacs4	Data inici ACS 4	Data inici dels arrestos de cap de setmana
	dinacs5	Data inici ACS 5	
	dinacs6	Data inici ACS 6	
	dinacs7	Data inici ACS 7	